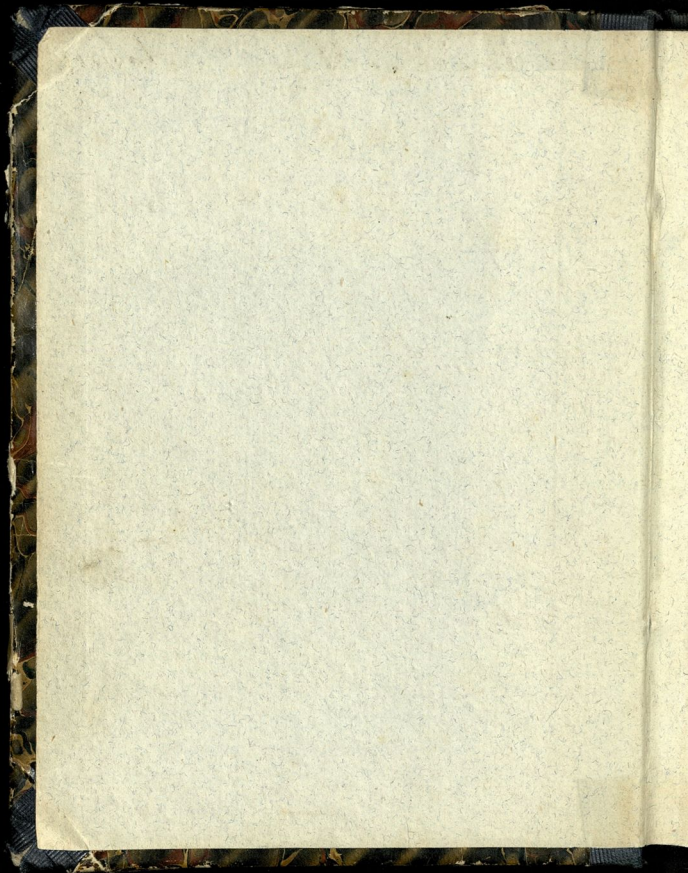

II

M40248

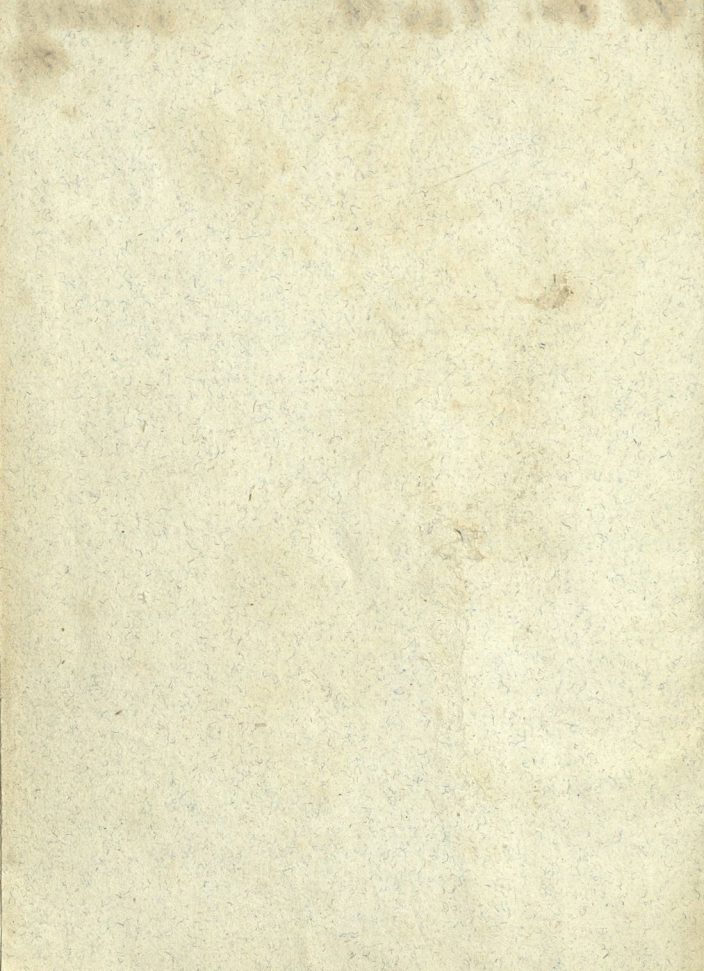
h 1

42 An. C. M.

Somer
~~MS~~

Z o r a,

jugoslavenski

Z A B A V N I K

za godinu

1852.

O d

Radoslava Razlag-a

i

Ivana Vinković-a.

Zvon Tancerović

U Gradcu,

tiskom Tancerovim.

40.248

III-M-h

1870

Godina 1852 je prestupna godina od 366 dni. Pomrčinah imati ćemo 6, i to 3 solnčane i 3 mesečne. Prva kod nas samo stranom vidiva mesečna pomrč. je 7. sječnja; druga solnčana nevidiva pomrč. 21. sječnja; treća nevidiva solnč. pomrč. 17. lipnja; četvrtá mesečna nevidiva pomrč. 1. srpnja; peta solnčana nevidiva pomrč. 11. prosinca; šesta nevidiva mesečna pomrč. 26. prosinca; i sila božja inih pomrčinah radi guste tmine nevidivih. Vreme će, kao i politika, biti nestalno, većinom hrdjavo i smolnato; pręte nam protulętne bure od zapada, bljuvanje Vezuva i buncanje črnoga morja. Solnce će malokada poviriti izza oblakah temnih, rose blagonosne će skoro povse nestati, grom i molnja, tuča i mraz će vse uničtiti, — česa ne poštedi. No nemojmo sdvojiti! Ako Perun hoće će i lepih biti dnevah, kako mi Lelja

Sěčenj, Januar,

K o l e d a r

Dnevi.

P a z k e.

rimski

pravoslavni.

1851.

Č. 1. Obrěz. G.N.J
 P. 2. Blagoje
 S. 3. Genofeva

20. Ignacio
 21. Julius
 22. Anastazia

N. 4. Tito B.
 P. 5. Milica
 U. 6. Sv. 3 Kralji
 S. 7. Svetozar
 Č. 8. Severin ☉
 P. 9. Ljuboslav
 S. 10. Slavomir

23. 10 Muč.
 24. Eugenij
 25. Božić
 26. Sobor.B.
 27. Stěp. Ar.
 28. 20.000 M.
 29. Mladenci

5. 1849 ulaz
 carske vojske
 u Budu pod ve-
 liteljem Vin-
 dišgraecom.

8. 1819 +
 V. Vodnik.

godin. 1242
 bitka na gro-
 bničkom polju
 s Tatari.

12. 1848
 buna u Paler-
 mu na sicilian-
 skom ostrovu.

N. 11. Zdravko
 P. 12. Blagovit
 U. 13. Bogomir
 S. 14. Srečko ☉
 Č. 15. Sava

30. Anisia
 31. Melania
 1852. (sěčenj)
 1. Ob r. G. N. J.
 2. Silvester
 3. Malakia

Sredozimen, Leden.

Dnevi.	K o l e d a r		P a z k e.
	rimski	pravoslavni.	
P. 16.	Mavro	4. Teofant	17. 1706 rodjen Benjamin Franklin iznašastnik gromovoda. 19. 1849 uzetje Vršca. 21. 1793 I. judevit XVI., kralj francuzki u Parizu guillotinom usmrtjen.
S. 17.	Antun pust.	5. Malakia	
N. 18.	Jasna	6. Bogoj.G.	
P. 19.	Kanimir	7. JovanKrs.	
U. 20.	Fab. i Seb.	8. Gjorg. i E.	
S. 21.	Menrad ●	9. Polimut	
Č. 22.	Vinko	10. Grigo N.	
P. 23.	Zemibor	11. Teodosio	
S. 24.	Timot. B.	12. Tatiana	
N. 25.	Obr. s. Pavla	13. Ermil. i St.	
P. 26.	Veslav	14. Sava A.S.	
U. 27.	Iv. zlatoust	15. Pavel Th.	
S. 28.	Dragotin	16. Marcel	
Č. 29.	Franjo Sal. ☉	17. Antoni	
P. 30.	Vitoš	18. Atanasia	
S. 31.	Pet. Nol.	19. Makarij	

Veljača, Februar,

Dnevi.	K o l e d a r		P a z k e.
	rimski	pravoslavni.	
N. 1. P. 2. U. 3. S. 4. Č. 5. P. 6. S. 7.	Ognjevit Svećnica Blaž B. i M. Veronika Jaga ☉ Dora D. i M. Ljuborot	20. Eutimij V. 21. Maksim 22. Timotej 23. Kliment E. 24. Ksenia 25. Grigor B. 26. Ksenofont	6. 8. 1848 buna u Padovi.
N. 8. P. 9. U. 10. S. 11. Č. 12. P. 13. S. 14.	Milutin Apolonia Gabriela Zeljko Blagousta ☾ Sobieslav Valentin	27. Jov. zlat. 28. Efrem 29. Ignacio 30. Kreof. 31. Ciriak 1. (veljača) B. 2. Srět. G.	9. 1849 republika rim- ska progla- šena. 13. 1849 se poda osječ- ka tvrđjava carskoj vojsci.

Pozdnozimen, Unor.

Dnevi.	K o l e d a r		P a z k e.
	rimski	pravoslavni.	
N. 15.	Vladimir	3. Simeon G.	
P. 16.	Ljuboslava	4. Isidor	
U. 17.	Darovan	5. Agatia	
Š. 18.	Mnogomil	6. Dorotea	
C. 19.	Pitomina	7. Partenij	
P. 20.	Volkan ●	8. Teofil	20. 1790
S. 21.	Eleonora	9. Nikifor	† Josip II.
N. 22.	Petrov St.	10. Haral. M.	24. 1848
P. 23.	Dositej	11. Vlasij	republika fran-
U. 24.	Prest.d.(Mes.)	12. Meletij	cezka progla-
Š. 25.	Pepelnica	13. MartinSS.	šena počto bi
C. 26.	Jaroslav	14. Auksentij;	pobégnulLouis
P. 27.	Aleksandro	15. Onísim	Filip.
S. 28.	Leandro ☽	16. Pamfil	25. 1634
			† Wallenstein.
			26. — 27.
			1849 bitka
			kod Kapolne.
N. 29.	Iverta	17. Teodor	

Ožujek, Mart,

		Koledar.		
Dnevi.				Pazke.
		rimski	pravoslavni.	
P.	1.	Běloš B.	18. Pravosl.	4. 1239. bitka med- ju Rusi i Mongoli blizo Nov- goroda, po kojoj stén- jaše Ruska 250 godi- nah pod jarmom tatarskim. 4, 1849 ustav poděljen austr. narod. 7. 1849 se razprši austr. državni sabor u Kromerizu. 8. 1849 † Prešerin pes- nik slovenski. 1848. 13. šuti! 14. šutite !! 15. tiho !!!
U.	2.	Prostoljub	19. Archip. A.	
S.	3.	Kunegunda	20. Lav. E.	
Č.	4.	Kažimir	21. Timotej	
P.	5.	Lěpozar	22. Eugenij	
S.	6.	Milivoj ☉	23. Polikarp.	
N.	7.	Ružica	24. Prest. den.	
P.	8.	Ivan od B.	25. O. Gl. J. Kr.	
U.	9.	Ciril i Met.	26. Tarasij	
S.	10.	40 Muč.	27. Porfirij	
Č.	11.	Jaroboj	28. Prokop	
P.	12.	Grgur ☾	29. Vasilij	
S.	13.	Rozina D.	1. (Ožuj.) E.	
N.	14.	Matilda	2. Teodot	
P.	15.	Velesil	3. Eutrop.	

Ranoživen, Brezen.

Dnevi.	K o l e d a r		P a z k e.
	rimski	pravoslavni.	
U. 16.	Zlatibor	4. Gerasim	17. 1848 buna u Milanu. 18. 1848 buna u Berlin. 20. 1848 buna u Mléteih.
S. 17.	Jera	5. Konon	
Č. 18.	Slavoljub	6. 42 Muč.	
P. 19.	Josip	7. Sv. v. Her.	
S. 20.	Jačim ●	8. Teofilakt	
N. 21.	Benko O.	9. 40. Muč.	21. 1849 bitka kod Mor- tare.
P. 22.	Bogohval	10. Kodrat	22. 1848 republika u Mléteih pro- glašena. 23. 1849 bitka kod Novare- 25. 1848 ban Jelačić i- zabran. 30. 1282 sicilianska ve- černica. 31. 1814 ulaz -spojenih armadah u Pariz
U. 23.	Borivoj	11. Sofronij	
S. 24.	Gavrilo	12. Teofan	
Č. 25.	Blag. B.D.M.	13. Nikefor	
P. 26.	Radovit	14. Benedikt	
S. 27.	Roberto	15. Agapij	
N. 28.	Angjelika ♀	16. Savin	
P. 29.	Lubor	17. Aleksij	
U. 30.	Kvirin M.	18. Kiril	
S. 31.	Mojmir	19. Josip	

Travenj, April,

Dnevi.	K o l e d a r		P a z k e.
	rimski	pravoslavni.	
Č. 1. P. 2. S. 3.	Hugo Franjo od P. Rikardo	20. Obit.S.Sa. 21. Jakov E. 22. Vasilij	
N. 4. P. 5. U. 6. Š. 7. Č. 8. P. 9. S. 10.	Cvėt. ned. ☉ Vinko Nebodar Alberto Vel. četr. Vel. pet. Vel. sub.	23. Nikon 24. Artemij 25. Blagov. 26. Sob. A.G. 27. Rupert 28. Ilarion 29. MarkoEp.	
N. 11. P. 12. U. 13. Š. 14. Č. 15.	Uzkrš ☉ Uzkr. pon. Davor Ljudvina Bogoboj	30. Voskres 31. Vosk.P. (Travenj.) 1. Vosk.U. 2. Tito Čud. 3. Jos. i Grg.	13. 1849 bitka kod Titele i slavna zmaga našinecah pod Stratirovičem. 14. 1849 neodvisnost Ugarske u Debrecinu proglašena.

Srédoživen, Duben.

K o l e d a r		P a z k e.
Dnevi.	rimski	
P. 16. S. 17.	Bogovid Rodosav	4. Nikita 5. Teodul
N. 18. P. 19. U. 20. S. 21. Č. 22. P. 23. S. 24.	Tvrđko Rastimir Teotin Anselmo Leonida Vojtěh Juraj	6. Eutihij 7. Georg E. 8. Toma 9. Eupsihij 10. Terentij 11. Antiksa 12. Vasilj
N. 25. P. 26. U. 27. S. 28. Č. 29. P. 30.	Marko Basileo Štanko Živko Antonia Katar. S.	13. Artem. 14. Martin 15. Aristark 16. Agapit 17. Simeon. 18. Joan. Uč.

19. 23.
1850 carski ukazi o svobodi crkve katoličke.

21. 754 pred Kristovim narodjenjem Rim po Romulu i Remu utemeljen.

30. 1848 bitka kod Pastrenga.

Svibenj, Maj,

		K o l e d a r		
Dnevi.		rimski	pravoslavni.	Pazke.
S.	1.	Filip i Jak.	19. Hermogen	4. 1826 pad Misolunga u Grčkoj.
N.	2.	Vladovit	20. Teodor	4. 1852 i- zabiranje fran- cez. predsjedn.
P.	3.	Naš. s. križa ☉	21. Januar	4. — 10.
U.	4.	Florian	22. Paraklit	1849 buna u Draždanjih.
S.	5.	Tihomil	23. Gjurjg.	5. 1821 † Napoleon na ostrovu sv. Je- lena.
Č.	6.	Ivan k. v. l.	24. Sava	6. 1848 bitka kod San- ta Lucia.
P.	7.	Stanislav	25. Marko Ev.	10. — 14.
S.	8.	Zlatoje	26. Vasil	1651 ple- njenje i mesa- renje u Đevinu (Vagdeburg) pod Tilly-om.
N.	9.	Dobroslava	27. Simeon	15. 1848 bunau Napulju.
P.	10.	Izidor	28. Jason	
U.	11.	Bogoslav ☉	29. 9. Muč.	
S.	12.	Vsevlad	30. Jak. br. J. (Svibenj.)	
Č.	13.	Drživoj	1. Filip i J.	
P.	14.	Krsto	2. Atanas	
S.	15.	Prostoljub	3. Timotej	

Pozdnoživen, Květen.

Dnevi.		K o l e d a r		P a z k e.
		rimski	pravoslavni.	
N. 16.	Ivan Nep.	4.	Pelagia	18. 1429. početa devica orleánske nad Engl. 18. 1804 si metne Napoleon carsku krunu samovoljno naglavu 18. 1848 vse-nemeckí sábor u Frankobrodu otvoren. 21. 1849 pad Bude pod generalom Henciom, 21. 22. 1809 bitka kod Aspern. 24. 1851 † Stanko Vraz. 26. 1849 bitka kod Titela pod slavnim Knićaninom. 26. 1831 bitka kod Ostrolenke medju Rusi i Poljaci. 27. 1849 pad Malghere. 29. 1848 bitka k. Curtatone. 29. 1453 pad Carigrada. 30. 1848 pad Peschiere pod Piemont.
P. 17.	Paskal	5.	Irina	
U. 18.	Jaromir	6.	Hiob	
S. 19.	Ivo ●	7.	Na š. s. †	
Č. 20.	Spasovo	8.	Vozn. G.	
P. 21.	Srećko	9.	Jesaia	
S. 22.	Milan	10.	Simon	
N. 23.	Želimir	11.	Mokij	
P. 24.	Ivana	12.	Pankrac	
U. 25.	Vrban	13.	318 O. O.	
S. 26.	Filip N. ●	14.	Isidor	
Č. 27.	Cvętoje	15.	Pahomij	
P. 28.	Vilin	16.	Sara	
S. 29.	Viljenica	17.	Andronik	
N. 30.	Duhovi (Trojaki)	18.	P. So š. s. Duh.	
P. 31.	Duhovi pon.	19.	Duh. P.	

Lipenj, Juni,

Dnevi.	K o l e d a r		P a z k e.
	rimski	pravoslavni.	
U. 1.	Konrad	20. Duh. Ut.	2. 1807 se poda Bělgrad Srbom pod črnim Jurjem. 6. 1415 Jan Hus u Kostnici sožgan. 7. 1849 zmaga bana k. rimsk. nasipah 8. 1815 nēmečki savez utemeljen. 12. — 17. 1848 bombardiranje u zlatnomPragu. 12. 1849 požar Novogasada. 14, 1800 bitka kod Marengo. 14, 1809 bitka kod Gjura. 15. 1889 bitka na Kosovom polju (Vidovden.)
S. 2.	Radovan ☉	21. Konst.	
C. 3.	Klotilda	22. Vasilisk	
P. 4.	Kvirin	23. Mihail	
S. 5.	Dobromil	24. Simeon	
N. 6.	Trojstvo	25. Vsi Sv.	
P. 7.	Bogomil	26. P. Petr.	
U. 8.	Medardo	27. Ivan	
S. 9.	Zivan ☽	28. Nikita	
Č. 10.	Tělovo Braš.	29. Teodosia	
P. 11.	Lav. III. p.	30. Isak	
S. 12.	Ljubica	31. Ermina	
N. 13.	Antun Pad.	(Lipenj.)	
P. 14.	Vasil. B.	1. Terap.	
U. 15.	Vid. M.	2. Nikifor	
		3. Lukilian	

Ranoléten, Črven.

Dnevi.	Koledar		Pazke.
	rimski	pravoslavni.	
Š. 16.	Zlatan	4. Mitrofon	18. 1815 bitka kod Belle-Alliance (pogibel Napoleona.)
Č. 17.	Laura ●	5. Dorotea	
P. 18.	Dragoslav	6. Norberto	
S. 19.	Dragoš	7. Teodot	
N. 20.	Vladimir	8. Teodor	23. — 26. 1848 lipenjska krvava buna u Parizu.
P. 21.	Vekoslav	9. Kiril A.	
U. 22.	Branimir	10. Timotej	
S. 23.	Radoslav	11. Bartol.	
C. 24.	Ivan krst. ☉	12. Onufrij	
P. 25.	Gostumil	13. Akilina	
S. 26.	Ivan i Pav.	14. Elisej	
N. 27.	Ladislav	15. Lazar	29. 1848 nadvojvoda Jovan němečkim državnim vodjen imenovan.
P. 28.	Velebit	16. Tihon	
U. 29.	Peter i Pav.	17. Manuilo	
S. 30.	Milica	18. Leontij	

Srpenj, Juli,

		K o l e d a r			
Dnevi.		rimski	pravoslavni.	P a z k e.	
Č.	1.	Otto ☉	19. Juda	3. 1849 uzetje Rima od vojske franc.	
P.	2.	Pošast. B.D.M.	20. Metod		
S.	3.	Branislav	21. Julian		
N.	4.	Vorih	22. Euseb.	5. 6. 1809 bitka kod Va- grama. 6. 1796 car Nikola rodjen. 6. 480 pr. Kr. bitka kod Termopilah. 8. 1709 bitka kod Pol- tave. 15. 1099 uzetje Jeruza- lema od križ- nikah pod Bo- gomirom Bui- ljonskim.	
P.	5.	Ljubomir	23. Agripina		
U.	6.	Bogdan	24. Nar. Iv. K.		
S.	7.	Benko	25. Fevronij		
Č.	8.	Milorad	26. David		
P.	9.	Brcko ☾	27. K. Petr.		
S.	10.	Ljubica	28. Kiril		
N.	11.	Pio p.	29. Pet. i P.		
P.	12.	Domoslav	30. 12 Ap. (Srpenj.)		
U.	13.	Margarita	1. Kosm. i D.		
S.	14.	Dobrogost	2. Pol. R. Bog.		
Č.	15.	Razděl. Ap.	3. Jakint		

Sredolëten, Crvenec.

Dnevi.	K o l e d a r		P a z k e.
	rimski	pravoslavni.	
P. 16.	Škap. B. D. M.	4. Andr. K.	
S. 17.	Nadan ●	5. Atanas	
N. 18.	Miroslav	6. Siso vel.	
P. 19.	Zoroslava	7. Toma A.	22. 1793 drugo deljenje Poljske.
U. 20.	Ilija pror.	8. Prokop	23. 1848 bitka kod Som- macampagne i Sone.
S. 21.	Olga	9. Pankratij	25. 1848 bitka kod Cus- tozze.
Č. 22.	Magdalena	10. 45 Muč.	
P. 23.	Zvezdoslava	11. Eufimia	26. i. god. kod Volte.
S. 24.	Vladimir ☾	12. Prokl. i Il.	27. — 30. 1830 srpenj- ska buna u Parizu.
N. 25.	Jakov Ap.	13. Gavril	29. 1845 puškarenje do- morodecah u Zagrebu.
P. 26.	Ana	14. Akila	
U. 27.	Dušan	15. Kirin	
S. 28.	Nevin	16. Altemog.	
Č. 29.	Cvëтана	17. Marina	
P. 30.	Državin	18. Jačint	
S. 31.	Ognjoslav ☾	19. Makr. s. v. V.	

Kolovoz, August,

Dnevi.	K o l e d a r		P a z k e.
	rimski	pravoslavni.	
N. 1.	Ver. sv. Petra	20. Ilinje	3. 1378 bitka pri řeki Vaša medju Rusi i Tatari i s njom konec vlade ovih div- jih četah. 5. 1772 prvo děljenje Poljske. 5. 1789 porušenje pod- ložništva (feud- da) u Francez. 9. 1849 bitka kod Te- mešvara. 13. 1849 položi Görgey oružje kod Vi- lagoša. 14. 1844 † J. Kopitar. 15. 1769 car Napoleon rođen u Korsiki.
P. 2.	Alfonso	21. Simeon	
U. 3.	Augustin	22. Mar. Mag.	
Š. 4.	Věkovita	23. Trofin	
Č. 5.	Maria sněžna	24. Kristina	
P. 6.	Preob. G. J.	25. Usp.s.Ane	
S. 7.	Kajetan	26. Ermolao	
N. 8.	Cirjak ☉	27. Pantel	
P. 9.	Ratibor	28. Prohor.	
U. 10.	Lovro	29. Kalinik	
Š. 11.	Susana	30. Sila	
Č. 12.	Klara	31. Eudokim.	
		(Kolovoz.) _v	
P. 13.	Svatopluk	1. Pr. K. Č.	
S. 14.	Euzebio	2. Stefan	
N. 15.	Vel. Gos. ☉	3. Isak	

Pozdnoléten, Srpen.

Dnevi.	K o l e d a r		P a z k e.
	rimski	pravoslavni.	
P. 16.	Rok	4. S Muč.	17. 1849 se poda Arad. 18. 1830 car Franjo Jo- sip rodjen. 20. 1851 važni carski ukazi. 24. 79 po Kr. zasuje Ve- suv Hercula- num, Pompeji i još 3 města. 24. - 25. 1572 krvava svatba (barto- lova noć) u Franczkoj (70.000 u- smrtjenih.) 26. 1278 bitka medju Otokarom i Rudolfom I.
U. 17.	Miron	5. Eusigen	
S. 18.	Jelina	6. Siksto	
Č. 19.	Zlata	7. Domet	
P. 20.	S t ě p. K r.	8. Emilian	
S. 21.	Dědomir	9. Matia A.	
N. 22.	Milovuk ☉	10. Laurencio	
P. 23.	Bogovoljka	11. Herman	
U. 24.	Bartol	12. Fotij	
S. 25.	Ljudevit	13. Maksim	
Č. 26.	Zefirin	14. Mihej	
P. 27.	Boljeslav	15. U s p. BDM	
S. 28.	Vlastimil	16. Ubrus sv.	
N. 29.	Usěk. Ivana ☉	17. Miron	
P. 30.	Ruža	18. Nikon	
U. 31.	Isabela	19. Andr. Str.	

Rujan, September,

Dnevi.	K o l e d a r		P a z k e.
	rimski	pravoslavni.	
S. 1.	Ilgo	20. Samuil	2. 1851† Matia Vrtovc. 3. 1783 neodvisnost severno-ame- rikanskih dr- žavah priznan. 4. 1850 napad Hainaua u Londri od Barclayovih pivarah. 7. 1566† Nikola Zrinji kod Sigeta. 7. 1812 bitka kod Bo- rodina. 10. 1848 prelaz ilirske vojske preko Rubikona. 11. 1697 bitka k. Sente.
Č. 2.	Pravoslava	21. Tadej	
P. 3.	Milovan	22. Agata	
S. 4.	Rozalia	23. Volk	
N. 5.	Hrelja	24. Eutin	7. 1812 bitka kod Bo- rodina. 10. 1848 prelaz ilirske vojske preko Rubikona. 11. 1697 bitka k. Sente.
P. 6.	Veselin ☉	25. Bartol.	
U. 7.	Vladoila	26. Adrian	
S. 8.	Mal. Gosp.	27. Pimen	
Č. 9.	Melida	28. Mojsia	
P. 10.	Nikola T.	29. Usek. Iv. K.	
S. 11.	Milašin	30. Aleksand.	
N. 12.	Ime Mar.	31. Čest. pj. B. (Rujen.)	
P. 13.	Libor ●	1. Simeon	
U. 14.	Uzv. sv. Križa	2. Mamon	
S. 15.	Stratimir	3. Antim	

Ranojesen, Žari.

Dnevi.	K o l e d a r		P a z k e.
	rimski	pravoslavni.	
Č. 16. Ljudmila P. 17. Hranislav S. 18. Mečislav	4. Vavil 5. Zahar 6. Eudoksa	15. – 21. 1812 strahoviti požar Moskve. 21. 1792 republika francuzka prvo proglašena.	
N. 19. Januario P. 20. Iskrena U. 21. Matia Ap. S. 22. Miloslav Č. 23. Ema P. 24. Ljubota S. 25. Tvrđko	7. Sozonja 8. Narod.B. 9. Joakim 10. Minidor 11. Teodor 12. Antonij 13. Kornil		
N. 26. Pravomila P. 27. Kuz. i Dam. U. 28. Venceslav S. 29. Mihovil Č. 30. Jeronim O.	14. Uz v. s. † 15. Nikit 16. Eufimija 17. Sofia 18. Eumen		27. 1849 se podla tvrđjava Komarno. 28. 1848 † Lamberg u Pešti. 29. 1848 bitka kod Velenče.

Listopad, Oktober,

		K o l e d a r			
Dnevi.				P a z k e.	
		rimski	pravoslavni.		
P.	1.	Blažena	19.	Trofin	6. 1848 popečitelj La- tour u Beču ubijen. 10. 1794 bitka kod Maciejovi- cal (finis Poloniae) u kojoj biaše Kosciusko u- lovljen, koj 15. o. m. 1817 u Soloturnu um- re. 12. 1492 Amerika po KristoforuKo- lumbu iznadje.
S.	2.	Bogoljub	20.	Eustat	
N.	3.	Jaroslav	21.	Kodrata	
P.	4.	Franjo S.	22.	Foka	
U.	5.	Vratislav	23.	Zač. J.K.	
S.	6.	Věrenica ☉	24.	Tekla	
Č.	7.	Augusto	25.	Eufros	
P.	8.	Brigita	26.	Joan	
S.	9.	Slavomil	27.	Kalistrat	
N.	10.	Franjo B.	28.	Haritona	
P.	11.	Zvonimir	29.	Kiriak	
U.	12.	Maksimil.	30.	Grigor	
S.	13.	Eduardo ☉	(Listopad.)		
Č.	14.	Preslava	1.	Remig	
P.	15.	Terezia	2.	Kiprian	
			3.	Dionis.	

Srèdojesen , Rijen.

K o l e d a r		P a z k e.
Dnevi.	rimski	
S. 16.	Trpimir	4. Jerot
N. 17.	Jedviga	5. Haritin
P. 18.	Luka Ev.	6. Tomo
U. 19.	Oštrivoj	7. Sergij
S. 20.	Krešimir ☉	8. Pelag.
Č. 21.	Uršula	9. Jakov A.
P. 22.	Vladislav	10. Eulamp.
S. 23.	Ivan Kap.	11. Filip
N. 24.	Svetolik	12. Provo
P. 25.	Bogovoj	13. Kamp
U. 26.	Mitar	14. Nazaret
S. 27.	Sabina	15. Eutim.
Č. 28.	Sim. i Juda ☉	16. Longin
P. 29.	Božidar	17. Osia pr.
S. 30.	Godeslav	18. Luka Ev.
N. 31.	Volkovoj	19. Joil. pr.

16. 18.
19. 1813
bitka kod Lipska.

20. 1827
bitka kod Navarina.

24. 1795
tretje deljenje Poljske.

26. 1809
porušenje gradečke tvrđave

Studeni, November,

Dnevi.		K o l e d a r		P a z k e.
		rimski	pravoslavni.	
P. 1. U. 2. S. 3. Č. 4. P. 5. S. 6.	V si sveti Dušnice Ljudomir Dragotin B. Mirko ☉ Lenart	20. Artem. 21. Ilarion 22. Averk 23. Jak. br. G. 24. Areta 25. Markian	1. 1755 potres u Lisaboni na Portugalskom. 4. 1794 pad Varšave. 6. 1632 bitka kod Lūcena.	
N. 7. P. 8. U. 9. S. 10. Č. 11. P. 12. S. 13.	Zdenko Bogomir Kresoboj Dobriilo Martin Davorin ☉ Stanislav	26. Dimitria 27. Nestor 28. Terenc 29. Anastas 30. Zinov i M. 31. Sta. i Ar. (Studeni.) 1. Kosma	 8. 1620 bitka na béloj gori blizo zlat. Praga. 8. 1848 Magjari u Ormužu.	
N. 14. P. 15.	Veseljko Lavoslav	2. Akindin 3. Akeps	 15. 1848 † Rossi u Rimu.	

Pozdnojesen, Listopad.

Dnevi.	K o l e d a r		P a z k e.
	rimski	pravoslavni.	
U. 16.	Otmar	4. Joanik	
S. 17.	Grgur	5. Galaktion	
Č. 18.	Dragomir	6. Pavel	
P. 19.	Jelisaveta	7. Jeronim	
S. 20.	Srećko	8. Miholje	
N. 21.	Prik. B. D. M.	9. Onisifor	
P. 22.	Cecilia	10. Erast	
U. 23.	Milivoj	11. Borivoj	
S. 24.	Ivan od Kr.	12. Ivan Mil.	26. — 29. 1 8 1 2 prelaz francuzke voj- ske preko Be- rezine.
Č. 25.	Katarina	13. Ivan Zlat.	
P. 26.	Prelimir	14. Filip A.	
S. 27.	Miloust J.	15. Guri	
N. 28.	Svetoslav	16. Matia	
P. 29.	Radbod	17. Grigor	
U. 30.	Andria	18. Platon	

Prosinec, December,

Dnevi.	K o l e d a r		P a z k e.
	rimski	pravoslavni.	
S. 1.	Oskar	19. Abadia	2. 1805 bitka kod Au- sterlica. 2. 1848 odstup cara Ferdinanda i nastup cara Franje Josipa.
Č. 2.	Zlatica	20. Grigoria	
P. 3.	Franjo Ž.	21. Vhod Bog.	
S. 4.	Barbara D. ♀	22. Filemon	
N. 5.	Savo O.	23. Amfil. E.	
P. 6.	Nikola	24. Katarina	
U. 7.	Ambrozio	25. Kliment	
S. 8.	S p o č. B. D. M.	26. Alipi	
Č. 9.	Vratimir	27. Jakov	
P. 10.	Judita	28. Stefan	
S. 11.	Savin ●	29. Paramon	
N. 12.	Rastislav	30. Andrea A. (Prosinec.)	
P. 13.	Lucia	1. Longin	
U. 14.	Siona	2. Abakuk	
S. 15.	Kristina	3. Sofon	

Ranozimen, Prosinec.

Dnevi.	K o l e d a r		P a z k e.
	rimski	pravoslavni.	
Č. 16.	Čedonik	4. Barbara	
P. 17.	Lazar	5 Sava	
S. 18.	Svetimir ☉	6. Nikolje	
N. 19.	Osvětín	7. Ambroz	
P. 20.	Dinko	8. Patap.	20. 1848
U. 21.	Tomo A.	9. Zač. B.G.	Louis Napo-
S. 22.	Cvětko	10. Mena	leon, predséd-
Č. 23.	Vlasta	11. Danilo	nik republike
P. 24.	Adam i Eva	12. Spiridion	francezke, iza-
S. 25.	Božić	13. Eustrat	bran.
			21. 1844
			† Ant. Krem-
			pelj.
N. 26.	Stěp. M. ☉	14. Tirs.	24. 1825
P. 27.	Ivan Ev.	15. Eleuter.	nastup cara
U. 28.	Mladenci	16. Age pr.	Nikole.
S. 29.	Milada	17. Dan. pr.	
Č. 30.	Miloš	18. Sevast. M.	
P. 31.	Silvester.	19. Bonifat. M.	

Preporadjaj dětcu izrodjenu,
 Pod krila ju primi slavkog duha,
 Ter joj ogrij krvcu oledjenu,
 Zavikni joj na obadva uha:
 Da je vrěme slavskom sad vrěmenu,
 Da Slavjanin bez slavjanskog kruha
 Gladen uvěk siromak će biti. —
 Tudji hlěbec malo kog nasiti.

P. Preradović.

Divotvornost.

Od **R. R.**

Divotvornost (romantika) u pravom (užjem) poměnu je unutrajni svět člověčjega duha, tajni život kucajućega srdca. Ona izvira iz dubine člověčjih grudi, iz srdca, i poradi toga je baš vsaki člověk divotvoritelj, razvě sebičnikah, koji sebe samo ljube, i ljudi one vrste, u kojih npravna (čudoredna) zanemarenost zaduši vsaku klicu ljubavi i omraze.

Srdečni i duševni zakoni se nikada ne promene, nego su věkoviti; dakle ostane člověk u obće onim, kojim biaše i jest tom samo razlikom, da mu um i srdce živi, čto toliko znači: da se izobrazuje i tako napředuje. Nemóguće itak je, da člověk kroz čeli svoj život jednako misli i čuti, nego mišljenje i čutenje se mēnja po razmēri različitih dobah živiljenja. Mlado momće vidi i smatra stvari inače, nego živahni mladenec, dozřel muž se gotovo razlikuje od mladića i sědoga starca; premda u vsěh dobah trka ono isto srdce, premda razabira mišlenke onim istim umom. Ova razlika u značaju čutenja i mišljenja je uko-

rěnjena u naravi vsakoga pojedinoga i je nerazdělivo skopčana s njegovom rastju od děteta do mladića, muža i starca. Alj člověk nije samo za svoj osobni život stvoren, on spada k rodovini čitavoga člověčanstva, buduć je takodjer členom svojega naroda, udom svoje države. On se dakle ima izobrazivati, kako to zahtěvaju časovi, pověstnica, narodni običaji i družtvisko stanje svojega naroda, svoje domovine, cěloga člověčanstva. Divotvornost se dakle nahadja u unutrašnjem životu duha i duše, ona se naslanja na tajni onaj stožer, po kojem se uzpinja k višjemu, boljemu življenju, da se konečno nasiti i nagleda u božanstvenih slikah uzorah domišljie (fantazie). — Predmet divotvornosti nije samo ljubav, nego veskolik život uzvišen; buduć pako se divotvorni razvitek u različitom javljenju različitih věkovah i različitih narodah u ljubavi najlaglje razglabati može: hoćemo naprědek člověčanstva u ovom pred vsim romantičkom éuvstvu, u ljubavi, dokazati, jer po toj měri vse druge strane divotvornosti najbolje razsudjivati budemo.

Mi razlučujemo divotvornost **a.** uzhodnih (iztočnih) narodah, **b.** stare Grecie, **c.** srědnjega věka, **d.** sadašnjosti.

Uzhodni svět (aziatski) je zibika člověčanstva, gdě kraljevaše i jošće kraljuje majka narav. Uzhodnika rodi, doji i goji narav; na njenih prsah mirno spava sladke senje senjajuć, stavec

počiva na njenom srcu, na srcu joj umerje. Uzhod još sada zvesto čuva pravilo ili glavno vodilo svojega življenja obstojeće u naravnosti, koja skoro sa životinskim stanjem medjaši. Ljubav je tamo na onom prvom stupnju, kako to biaše prie više tisućinami godinah; tamo od davna nebiaše ino, nego čto je do sada: u prirodi utemeljen puteni nagon jednoga spola k drugomu. Čuvstvo ljubavi je gotovo tom brižljivostju prirode u nas usadjeno, da se uzdrži i umnoži rod človehji (crescite et multiplicamini); no itak nemožemo kazati, da se človeh od divje, nême zvěrine razlikuje, kada na ovom stupnju ljubavi bez naprédka ostane. Iz ovoga uže uvidjamo, da je puteni nagon muža k ženi samo pojedina strana, tako rekuć, prvi děl ljubavi, kojega valja razvijati, duševno i nravno (čudoredno) izrazivati. Uzhodu bi od udesa namenjeno, da kod prvoga děla ljubavi postoji, jer se kroz toliko věkovah od njega trohicu ne oddalji. Obitelj, rodbinske sponje su dakle temelj i glavni stroj života iztočnih narodah. Njihova najveća sreća je potomstvo, jer se inače proklete, zavržene misle. Po židovskih postavah biahunerođovitne žene kano zlobne kamenovane, bratmoradoše uzeti udovu svojega brata, da budu umrlomu potomci, kojega ime ova dētca dostane. Takova mnjenja moradoše poroditi istočno veleženstvo (polygamiju), koje biaše davno pred

Islamom uvedeno i, tako rekuć, odobreno. Jztočniku žena nije druga, nego supruga, službenici slična, nikada je nebude smatrati kao njemu sličnu žensku osobu, od koje ima pravo zahtěvati bez prigovora ponižni posluš, jer mu nije od potrebe, zaslužiti si děvice srdce, čto je nam neobhodno potřebiti uvět srećne ljubavi: njemu je žena samo rěč od prirode, mu někom čarobnom umětnostju u razkošu pripravljena. Čto se dakle će brinuti za nagnjenje (neosobne) rěči? — U vsěh iztočnih sporučilih nenalazimo nikuda uzora krasote, uzora ženskoga. Bajoslovje uzhodno izrazuje samo nedositni pohot, jedinu čut naslade, jedinu pomisel (ideu) věčite plodovitosti prirode, kako to povsuda na okolo sebe vidi.

Grćka divotvornost daleko nadkrili iztočnu. Grkom biaše ljubav: očuten nagon posvetjen ideom krasote. Po grćkom bajoslovju se prvo rodi Leljo (Eros), kojega slědi Afrodite, ženska lěpota. Ona nebiaše boginja ljubavi, nego samo boginja lěpote. Kada se iz morskih valovah rodi i na obalu stupi, se joj toprvo pridruži ljubav i čeznutje. Ova ljubezniva bajka nam podosta kaže helenski pojem o odnošenju obadvuih spolovah. Grk ubožava u ženi krasotu, no krasota toprv rodi ljubav i čeznutja želje, dakle je ova dvojica iz krasote proniknuta.

Grkom biahu tri boginje ljubavi: **a.** Urania, nazvana nebeska, **b.** Pandemos, navadna,

c. Apostrofia, spasiteljna. Pomen prviuh dviuh je jasen i očeviden; tretjoj pako biaše naloga, ljudi čuvati nevarnoga nasladjivanja, buduć prava ljubav žlahta i oplemeni puteni nagon naravski. Kolika krasota i blaženost biaše u ljubavi Grkah, kada bi postavnom uzajemnostju věčana! Nježna bajka od sveze Lelja (Erosa) s dušom (psyche) nam ovo kaže, kano pēsničku pomisel sv. zakona. — Poslě věčanja Penelope s Odisejom hoće ovaj ostaviti tasta svojega, sēdoga kralja Ikara, da se kući vrati. Kako se bliža ladji, koja ima s njim i zaručnicom odploviti, oklene sēdi otec rukami noge zetove, da još ostane, jer mu je nemoguće, lučiti se od kćerice ljubljene. Odisej veli Penelepi kazati, kod koga će ostati. Bez da slovo izusti, se koprenom sakrije, — otec pako iz ovoga tihoga odgovora uvidja, da je muž joj dražji, no itak šutiše usta, da se ljubav otca ne žali. Ovo je divotvorno u smislu, koj se ženi taho milo prinadleže. — Platon, ovaj uzhitjeni, neobičnim duhom napolnjeni mudroslovec uzvisi ljubav do nebeskih visinah, tako da se njemu samo srēdověčne nabožne pēsme o savezi duše, kano zaručnice Kristove uzporediti mogu. Platon je dakle najveći divotvorec ne samo svoje dobe, dobe cvěta Grecie, nego čitavoga světa. Njemu je polno uživanje lěpete samo uspomena opetovana onoga uzora jedine, prave i dovršene kra-

sote, kojom se duša u prvobitnom, nebeskom domovanju pred sadašnjim životom njenim nasladjivaše. (Kako vsakto znati će, vjerovaše Grci u preseljivanje duše iz jednoga tjeła do druga, dok se opet u nebesa, svoje prvobitno stanovanje, očišćena nevrati.) Dalje se, Boga mi! nemože. S Platonom se, kako rekosmo, osim gděkajih pješemah sřednjega vjeka, nikaj uzporediti nemože, neizuzemši istu „visoku pješem“ sv. pisema. Kto nepoviri iz te visočine u glubinu helenskoga duha? — Kod Grkah biaše žena po lěpoti cěnjena; zadaća žene biaše, pomiriti ćut krasnovite nasladnosti. Grci ubožavahu lěpotu kao takovu i gotovo vsaka lěpotica imadoše razlog, štovateljah bez broja imati, tako itak, da ovo štovanje nebiaše jednom krasoticom opreděljeno. Kada se izgubi lěpota, se s njom i srdce ljubimca izgubi, koj traži nove slike uzora lěpote. — Zalobnice (elegie) su helenskoga izvora. Lira sedmoglasna neumi samo strastnu i krasnovitu nasladnost u srećnoj ljubavi utemeljeno prepjevati, strune njezine milo zvone i nad žaroj (urne) umrle milice, doćim oko solze roni po izgubljenom raju. — — Temelj, podlaga divotvornosti je tajnotvornost (mysticizem), jer ono vječito, nestanovito, neogranićeno čeznutje se nikada neda pomiriti. Izvor divotvornosti je, kako već rekosmo, unutrańja glubina ćutljivih grudi, tajno bistvo kucajućega srdca. Kod Grkah biahu

boginje ljubavi i omraze, sočutja i protičutja podzemeljske, titanske moći, dětca neba (urana) i zemlje (gaea), ova dvojica pak dětca meteža (chaos). Titani uznemirivahu nebeske bogove čestokrati i žestoko, dok nebudu po Zeusu u pekel pozatvoreni. Ova bajka věčite borbe titanskih moći s nebeskimi prekrasno izrazuje borbu naravi priměrnoga trsenja člověčjega srdca sa spoznanjem u ma. Akopremda ovo posljednje u slici olimpičких bogovah pobědi titanske moći, nagone naravi i srdca; to itak spoznanje ovo nemogoše uničtiti onih nagonah, jer su Titani neumrli, kao i bogovi Olimpa. Divotvorni živelj u člověku se neprestano i ljuto bori sa življi čudorednimi, družtvinскими i uзорitimi. Iz ove borbe izviraju vse patnje člověčanstva, kojim će toprv onda konec biti, kada se prostovoljno pomire titanski olimpijskimi bogovi. — U ostalom neobuzimaše divotvorstvo cěloga života starih Grkah, nego biaše uvěk i povsuda spodredjeno javnomu življenju. Tim dakle ostane divotvornost kod njih u pravom rozměrju (ravnovagi), da ne zaide u stranputice neslane.

Povse druga biaše divotvornost srědnjega věka.

U srědnjem věku biaše romantizem (od romanských narodah tako nazvan) neizměrna i neodvisna moc, koja u goleme zagazi zapletke. U ovom věku ne vladaše um i razum, nego srdce (strasti),

i domišljia (protinaravni uzori). Titanske moći se osvobodiše, ostaviše svoje temno stanovanje i činiše opet juriš na nebo — i metež zavlada iz nova. Sada se proměša neumnost mudrostju, mudrost neumnostju, smrt sa životom, a život smrtju. Vse je čutljivo, uznešeno bez dosegnutja, povsuda čeznutje, nada i vruće želje, bez da se ikada umire; povsuda nemirna, strastna živahnošć. Vsakto hoće čutiti, samo da čuti, za čem se trsiti, samo da se trsi, želěti, jer bi željenje od potrebe, dělovati — samo da nemiruje: poslovanje bez konca i cilja. Tělo nebiaše srědstvo za razvitek duha, nego temnica, u kojoj stenja duh težkimi lancima sakovan; bolestno, oslabljeno tělo misliahu stanek zdrave duše, koja samo imade sposobnost gledati istinu (u zamaknjenju). — Ljubav biaše onomad kao vsakdenji hlěbec, děva kraljica divotvornoga žitja. Umrěti za jeden pogled, za jeden mig, za jedno slovo od „dame svojega srdca“ biaše premalena žrtva; tisućine mniaše jeden jedini u krvavoj borbi poběditi moći, ako je to volja drage milice. Vsaki den više miljah po mraku i burji jezdit i drob si dobro sephati; kosti si na mejdanu junačkom polomiti; pod oknom ljubice u najstrahovitiem deždu čělu noć stati, samo da njezinu tenju, njezinu sěncu viditi može: i sreća biaše golema. Dolžnost viteza biaše dokazati silom rukah, oštrim mečem, da je njegova „dama“ najlěpša, najkrěpostnia medju vsimi že-

nami čeloga svēta; premda je protivnik mozda nikada ne vidi. Zene biahu smatrane kano bistva bez tēla, puteni nagon čutiti bilo bi oskvrnenje malika. U bitki naziva vitez njezino ime, ako se hoće ohrabriti k junačkim hrabrosti činom; njeni vrpcei mu biahu zastava, njezino sladko ime poslednji uzdih umirajućega. Ovo ubožavanje trajaše neprestano, makar se ljubitelj s drugimi grěšno svezal, makar zagazil u stranputice ciničke: ovo biaše istinitost, ono samo uzor. Srědñji vėk ubožavaše lėpote, kao i Grci, tim pako se razlikuje od Grčke i ju nadkrili, jer ponese u svoj pojem o lėpoti duševni živelj. Njemu lėpota nebiaše samo lėpota, nego uže očeviden izraz nravnih vlastitosti, kojih nemože najvėštia ručka umětnika u kamen izdolbsti, samo slikara kist je može bojami naznačiti. Kod Grkah obuzima lėpota čitavo tēlo (radi toga su grčke statue gole), dočim se u srědñjem vėku samo u obrazu i očeh nastani, čim postanu žene kao bistva nadzemlj-ska bez tēla. — Ljubezno se sdružiti svom „dammom“ ili s njom povse u zakon stupiti, bilo bi toliko, kano poniziti ju do navadnih ženah, poniziti do tēlesnoga, zemeljskoga bistva. Sdruženje nebiaše ni od potrebe. Ljudi ljubiše, samo da ljube, i ovo tajnotvorno buncanje srdeca biaše popolno umirenje ljubezne čuti, neizrekljiva nasladnost i nagrada siaset mukah. Sluga se zaljubi u kraljevu kćer; ona toga niti nezna. On je s

tim čuvstvom srečen, u njem uživa rajsku slast, jer si je svěst, da on ljubi, česa mu nikto ugrabiti nemože. No Boga mi! srečen, kto se nikada neprobudi iz sladkih senjah domišljie uvěk mlade. Zakon biaše gotov grob ljubavi i sreće (u střednjem věku). Žena, supruža zameni krunu „dame“ težkimi verigami; město kraljice je sužna nesmiljenoga muža, koj biaše do onomad pokornim, pripravnim vsegda slugom njezinim. Koliko strašnih prizorah nam zabilježi pověstnica železnim perom, dogodjajah turobnih, dětce bolestnoga uma, krivoga pojma družtvisnskoga života! Tako se probudi bědñi temničar u temnici temnoj iz sladkih senjah o bělih dnevih zlate svobode. Takova biaše divotvornost střednjega věka, koja stranom jošće sada vlada. Čto pak barem na pol usmrti ovu nakazu? Světloba omike, naprědek i uspěhi obće izobraženosti, iznajdjenje Amerike, tiskarstva, baruta, učenje klasičkich děläh zajedno sa razboritim razglabanjem věrozakonskih, druževnih i prirodnih predmetah. Věk 18. ju povse uničiti, no iz pepela njezinoga proiznikne, klije i zdravo raste nova doba —

Divotvornost sadašnjä. Ova je skladno, vseobće sbirališće divotvornosti vsěh věkovah, koja obuzima vse pretvore člověčjega razvitka; u sadašnjoj divotvornosti se sabiraju življi vsiuh dobah, kako solnčani žari u biljuru (Brennglas). Istina bog! da je ona kćerka divotvornosti střed-

věčne i da kod prostoga ljudstva jošće velma středověčnoj naliči; no itak diže mladjahna děva glavu svoju u vis, da nadkrili dobu ostarělu, koja nam se najavlja u prazdnih podobah, u ničetnosti tmine i slěpote. — Divotvornost je věčita potřeba duševne strane člověčje naravi, jer mu život na temelju srdca živi, tako da člověk bez ljubavi i omraze, bez soćutja i protićutja nije člověkom. Ljubav je pěsnički život solncem obasijan. Alj jao onomu, koj bi sada samo u ljubavi sreću tražil, koj misli vse želje samo srdcem pomiriti. Člověk je od kolěvke pa tja do groba ud člověčanstva, sin domovine i člen države svoje i vsemi silami mu se je od potrebe truditi, da se pospěši naprědek ovih stranah života. Ljubav do člověčanstva ima žlahtatí ljubav do žene, do dětce, do rodbine. Ućenost, umětnost i vsakdenje poslovanje ima ruke pružati divotvornomu življu. Kto bi samo u ljubavi sreću tražil, će gotovo do studene sebićnosti doći, koja osim sebe vse prezira, koja hoće, da vse samo njojzi služi. Napokon pako, kto prezira život srdca, kto se samo obćimi, objektivnimi zaděvami stara, ovoga će mučiti něko tajno čeznutje, dok se mu srdce alj povse neokameni, alj nesmrzne u unutrnoj prazdnoci, tako da nemože vsestrano dělovati u blagor člověčanstva. Ovo nam podobro kaže, da u skladnom, uzajemnom sdruženju ovih dviuh živeljah imamo tražiti sreću, koja nas po prirodě ide, ne

putem slučaja, nego spoznanja. Naša divotvornost se naslanja stranom na grčku, stranom na srědo-
 věčnu, obadvojicu pak visoko nadkriľjuje. Sada se nam nije više boriti sa prirodjenimi nagoni
 srdca i druřtvinškim stanjem, no itak nam srdce takodjer dozvoljiva, uděľeřiti se kod drřavnoga
 razvitka. Sadašnjost se trsi pribaviti jednaka prava řeni i muřu, česa někdanja doba neućini,
 srědnji věk pak samo u teorii priznaše. Děvica budi krotka, tiha i čista kano golubica, osim toga
 pak si ima prisvojivati -potřěbita srědstva (vlas-
 titosti), da jednom moře zadostiti zadaći svojoj ne samo kao mati (u polnom smislu) dětce svoje,
 nego i kao ud ogromnoga čľověčanstva. Poziv majke je sveti i uzviřen. Ona neima dětce samo
 dojiti i gojiti tělesno, čto i něma stvar učini, nego mora takodjer skrběti za omiku srdca i uma
 pověrene joj od prirode dětce, k čemu potřěbuje muřka znaćaja, vsestrana izobrařenja, znanja i
 udeleřenja kod vsěh čľověčanskich zaděvah. Jedna-
 ka prava muřa i řene su utemeljena na uzajem-
 nom řtovanju čľověčje vrědnosti, koje se ne rodi iz nagloga soćutja, iz prazdnoga, kratkoga na-
 gona, nego iz obzira na jednake duřevne i srdeč-
 ne vlastitosti. Ova jednakost rodi svobodu. Muř
 nije više gospodar, řena nije suřkinja, jer jedna-
 ke dolřnosti slěde jednaka prava. Kto neće iz
 ovoga uvidjati, koliki je napřědek čľověčanstva?
 Tako pak se samo kod narodah sbiva, kod poje-

din的角度 je u različityh dobah života povse drugčie. Vsaki člověk ima za se přeživěti dobu uzhodne, dobu grčke, dobu srědnjověčne divotvornosti. Mladić ljubi drugčie nego zřel muž, muž se opet razlikuje od starca. Neprestano se menja srdce sa spoznanjem i to čestokrat velikimi patnjami i boli. Sada ljubiš vručě, tako da se u ljubavi utopiti misliš, polagano se ti srdce ohladi, prazdnocā ti srdce para, nikuda nenalaziš mira, želje tvoje, čeznutje tajno se s ničim nezadovolji. Gradovi u oblake stavljeni se poruše, uzori domišljie se razprše, nade sladke mladih grudi, sen premili dobe prve — vse propadne, kako se probudiš iz dolga spanja, kako poviri oko u sadašnjosti stanje. Ovaj divotvorni život se kod mnogih višekrat ponavlja, opetuje, kod někojih ga toprv smrtju nestane. Nemila sudbina mori nesmiljeno cělo žitje ovih nesretnikah, kojim prazdne senje, uzori nedosegnuti biahu hlěbceem vsakdenjim; razcěpljenim srdcem putuju nesretnici bez odmora tja do groba, do gomile, dok jih naposlěd neumore muke čeznutja. Koliko sličnih žalobnih dogodjajah se vsaki den nesgadja polnih divotvornosti; jer člověk neče ili nemože, da ostavi uzore srědnjega vėka, pak se jim opet povse u naručaje nebaci. — Čto dakle zahtěva sadašnjost od nas? Ne, da zabacimo uzore čutljiva srđea, domišljie živahne; dapače da s njimi žlahtamo vsakdenji, navadni, prozaički život, da

ga kadkada uzvisimo do neba, te opet do zemlje ponizimo, da s njimi uredimo i razjasnimo nagonne naravne. Žena nam nije samo žena, kako to biaše i jest orientalcem, lěpotica nam nije samo lěpotica, kako srědnjemu vėku; nego ova dvojica skopčana nam je izraz zaznamenovana značaja, strane duha takaj člověčjega. Mi moramo od ženah samo toliko těrjati, koliko jim sami pružati možemo, mi jih nesměmo prezirati, pak takodjer ne uzvišavati u překozemne visine. Lěpota gene gotovo vsakoga člověka, osim ako ima krvcu ledenu i srdce leseno; no itak je lěpota bez nravnih prednosti samo za oko, podnipošto pako za srdce, koje još k lěpoti naravnu čutljivost i prosto zdrav razum zahtěva. Žena brez ovih vlastitosti, sa čutju sentimentalnom ili samo materialnom se neće moći do sreće dokopati, do one sreće, koja obuzima cěloga člověka, duševne i tělesne potrebe. Koliko razlogah dakle, da se roditelji trse osobito svoje kćeri umno i razumno odgojiti a ne da se odloži posel ovaj mužem njihovim, uhčem imamo nesreću tolikih zakonah tražiti. Uvět zakonske sreće je dakle značaj žene, koj se značaju muža přileže, prava ljubav, koje predmet je člověk — ne više, ne menje — obdaren onimi vlastitostima uma i srdca, koje su potřebite, da može dolžnosti svojega stališa svršivati. Nam je ljubav uzoritost i duševnost očitnih nagonah, koji samo ljubavju nravní, čisti i za-

koniti biti mogu. Bez ljubavi isti zakonski savez nezasluzi imena: zakon.

U novie doba se najavi divotvornost sréd-njega věka u različitih podobah i opet ju u-vesti se trudiše razborite glave, postavim: Šiler, stranom Göthe, bratja Šlegel, Victor Hugo, La-martine, Walter Scott, i glava vsiuh — Byron, koj svojom pretěranostju srédnjemu věku nehotice krvave zasěka rane, i tako boljoj dobi put pri-pravi.

Upliv divotvornosti u život i razvitek naro-dah je ogroman. Prva doba divotvornosti pri-pravlja um i srdce k živobitju. Solze, tuge, bri-ge i borbe ove dobe su věstniki prikladnie bu-dućnosti; um se razvedri, srdce se požlahta, du-ševnost se počne razvijati. Ljubav naroda, na-rodnosti svoje, probudjenje savěsti slavjanske — ova zasluga ide divotvornost, koja uzdrma vse grane čvrstoga stebła slavj. plemenah k novomu življenju. Pojedini rodovi se trse pretrěsivanjem narodnih stvari probuditi divotvornost prve dobe, da iz nje proiznikne bolji plod: divotvornost životvorna, obća pomisel zrěla uma, zdrava srdca, svrha zadaće toli ogromnoga naroda, koju samo steći može — — uzajemnostju.

Erbosajdan.

Narodna pověst izvorna

od Božidara Raića.

Něka siromašna mati imaše sinčeka, kteri jedva malo odrali, uže mora iti s materju svojom u šumu nabirat potřebnoga paliva. Děčarec někoč daleko po lugu otišavši od matere zgubi ju. Sad ubogi počè marljivo iskati mater — solze po obrazu roneći; ali čim dolže tim glublje siroče zabludi skitav se amo tamo. Kad uže omrknù, pride k někomu pušćavniku, kteri je u srědini luga u šupljini glubokoj prebival kano kaznjenec. Tomu se děčarec priporuči proseći ga, da bi dozvolil mu pri njem se nastaniti. Pušćavnik mu odgovori: ja nesměm uže pet cělih lětah kristjana viděti, ako dakle želiš kod mene ostati, moram te odmah prekrstiti po svojem obredu. Momčić na to privolji. Pušćavnik krsti njega po svojem običaju, te ga naimenova Erbosajdanom (poměna toga imena nemogoh soznati) i taj osta pri njem. Kršćenomu uže da oblast svobodno po vsjoj šumi širokoj i prostranoi sprehadjati se, vse zvěri i vsu divjačinu pregledavati, samo k jednome ribnja-

ku iti mu strogo zabrani, u kterom bi bistra i svĕtla voda kano glot. Erbosajdan gotovo obeća, da nikada iti nebude k rečenome ribnjaku. Kratko vrĕme drŕaše obećanje. Kad je po lugu hodal promotravajuć različne bire (struke) zvrĕjad, pride vendar do prepovĕdanoga torišća, do napomenutoga ribnjaka. Diviv se stojeći na obali nad bělo srbrne boje vodom zagleda na jedenkrat letĕti iz daleka tri běle guske prama ribnjaku tomu. Priletivše su prosĕdale na brĕgu, odložile svoje peruti, podale se kupat, pa u tom trenutku promĕniše se u tri lĕpe ŕenske, vĕrojetno biahu vile. Erbosajdan pako prie slušáše od pušćavnika, da ako bi mogel jednoj perut leŕeću na obali uzeti, pa š njoj ući u prebivališće pušćavnikovo, nju bi za ŕenu dobil, ako pa ni, nesrĕčna sudbina bi njega zadĕla. Uslĕd toga se on počĕ tihoma pribliŕavati perutim na brĕgu leŕećim, pridši u blizinu popade jednu, te se poda u bĕgaj. ŕenska, koje bi perut, to opazivša, požuri se za njim, naskorem ga uhvati, oduzme perut, te udarivša ga š njom se odmah pretvori u jelena s vrlo dolgimi rogovi, tak, da jest po gušći ni iti, tim manje bĕžati uzmogel, buduć pako da se dolgo nepovrnu u obitališće pušćavnikovo, išel ga je ovi iskat. Kad ga nadje u slici velerogovita jelena, počĕ ga živo karati, zaĕto se drznù posĕtiti reĕeni ribnjak, prekrši obećanje, te neostà muž besĕda. Uzprkos toga obrisaća se vendar usudi Erbosajdan milim

glasom pušcavnika umoljavati, da bi ga rešiti ho-
 těl nesrēce te rekuć: ako bi lovci prišli, jer ući
 uzmogel nebi prevelikih rogovah radi, bi mene
 ustrělili, i tak bi bēdno konćati moral tećaj života
 svojega. Na prosbu otu pušcavnik odgovori: uže
 pet lětah moram ovdě baviti, i ako te rešim, tak
 budem znova moral pet inih jošće lětah služiti u
 pustinji ovoj; pa neka biva, sad te osvobodim iz
 toga bēdnoga stanja, ali velim ti, da se za uvěk
 nadalje čuvlješ ribnjaka onoga. Erbosajdan u slici
 jelenskoj čvrsto obeća, da nikad već tamo iti ne-
 bude, obećavšega njemu poslušnost udari pušcav-
 nik jednolětnom lěskovom mladikom, i opet se
 pretvori u sliku člověčju, te ideta zajedno u šu-
 pljinu. Ovdě je bil věren i poslušen, pa po dol-
 gom vrěmenu opet odlući iti k ribnjaku, te se od-
 premi na put, a kad pride u blizinu, zagledà ipak
 prileteće tri guske položivše peruti svoje na ohalu,
 idu se kupat, pa eto biahu iste tri lěpe ženske
 (krasne děve). Do jedne se mu je ipak dobro
 zdělo, bližavši se perutim ležećim na brěgu, po-
 padě jednu i zpusti se na poběg i hrli ući, pa
 děva to opazivša potegne za njim i jedva ga u-
 hvati po dolgotrajnom běžanju daleko u šumi,
 uzme mu perut, te ga udari š njom, a on se od-
 mah pretvori u debeli dub. Sad se počě nesrět-
 nik bojati misleći, takvoga duba neima već u či-
 tavoju šumi, kano sad ja; ako drvaći pridu, mene
 budu gotovo najprie posěkati i te je mene konec.

Buduć pako da se opet dolgo nepovrnù u dom pušćavnikov, ide ga taj opet tražit, a eto najde ga u srědini lùga u slici debeloga duba te govori k njemu: Erbosajdan, čto učini, začto me nehotiaše bogati, eto ti doslědek neposlušnosti tvoje, u kterom se sad nalaziš. Erbosajdan u slici duba se ipak drznù jošte jedenkrat moliti rekuć: pomoz mi jošte sad, jerbo vidiš da ne mogu iz torišća, te moram tolike stiske pred sěkirami trpeti, zaklinjam se, da ću uvěk ostati u poslušnosti tebi. Pušćavnik nastavi govoreć: uže deset lětah moram u pustinji toj bėdno živěti, ako sad tebe osvobodim, budem morati jošte pet lětah dolže služit, pa neka bude, sad ću ti jošte pomoći a nikad više, tega udari jednoletnom mladikom lěskovom, i Erbosajdan se odmah pretvori u prvešnju sliku, i otidě s pušćavnikom zajedno u šupljinu, kdě njemu dolgo vrěmena zvěsti ostà, pa opet omamljen od mislih i krasote nalazeće se kod rečenoga ribnjaka otidě. Pomalo tamo blizo prihadjajuć opazi k tretjemu tri guske lěteće k bělo srebrnoj vodi se kupat, posědeše si na obali, odložiše peruti te idu u vodu, a opet se pretvoriše u tri krasne děve, medju kojimi se jedna njemu velma dopadè, on popadé njezinu perut ležeću na brěgu te odběžà, koliko mu živci i žilice dozvoljahu. Krasna děva vidivša, da peruti neima pohiti za njim, a nemože ga već dostići. On je ušel u stanišće pušćavnikovo. Ona doduše pribežà z

njim, pa tamo već neima oblasti čez njega, te-
 daj se obrne k njemu proseća ga, da bi perut iz-
 volil njoj povrnuti. On pako odrazi: nedam ti već
 peruti, ja bo hoćem tebe iměti za ženu svoju. Na
 to je ona nemogavša si inače pomoći pristala.
 Pušćavnik se njima ponudi, da hoće dva odmah
 věnčati, to se i dogodi. Pri otoj prilici je Erbo-
 sajdan đevi toj rekel, da mu nikad nićto učiniti
 nesmě, ni već se spreměniti u gusku. Ova na vse
 to pristane i veli, da si peruti ona nikad uzela
 nebude, nego naj on sahrani obedvě. Po ugovoru
 tom je pušćavnik njedva věnčal, i sad je išel za-
 jedno so suprugom iskat domovine i matere svoje.
 Po dolgotrajnom hodu i iskanju vendar prideta
 do matere njegove, ktera opazivša ljubimca svo-
 jega uže mnoga lětah zgubljenoga čisto bi stra-
 vljena u neizrećenoj radosti, ona ga objame i po-
 ljubi; on pako njoj počě sudbinu svojega življenja
 razlagati kano i težkoće, koje ga pratjahu glede
 nevěste njegove. Mati odluči srěćnoga povratka
 radi načiniti veselicu uzajemne radosti; buduć pa-
 ko da neimahu nikakve divjaćine, je Erbosajdan
 sam otišel u lov, da někoje zvěri nastrělja. On
 oběsi kanjer (torbu), u kojem biahu sahranjene
 peruti, na klin veleć materi, da nesmě perutih tih
 davati nevěsti, uzme pušku, pak otide na lov.
 Nevěsta je doma marljivo šivala i krasne pěsni
 prepěvala, a mati nju s radostju i ugodnostju po-
 sluša. Od blagozvućnoga pětja ovoga bi izvěstjena

takodjer susěda, koja prihrli slušat krasotice uzkliknuvša: lěpa si i krasno je pěvanje tvoje! Nevěsta pako reče materi: dajte vi meni peruti viseće u torbi na klinu, te budcm ja jošte bolje uzvišila lěpotu pětja svojega, i blagozvučnii bude jošte glas moj. Mati spóměnuvša se slovah sina svojega nije izpolnila prosbe njeziné; pa vendar po dolgom zahtěvanju i vilinskom pěvanju genjena preda njoj peruti. Ona brzo nje priloživša na sebe reče materi: povejte vi suprugu mojemu pridšemü domu, da ja tamo odletim, kdě je steklena gora i zlati grad. Ta slova izgovorivša ja odletěla. Muž pridši domu s nastroějanimi zvěřjadmi odmah zapita mater svoju, kdě da je žena moja? Mati mu odrazi, prosila me je za peruti viseće na klinu, ktere sem njoj po dolgotrajućem zahtěvanju i prosbi podarila, jer mi je u srdce zasmilila prekrasnoga prepěvanja radi. Naručila mi je pako, da ti naj pověm, ona tamo leti, kdě je steklena gora i zlati grad. Erbosajdan kloniv duhom tužen i žalosten odpoloži pušku, te se spreml na put, premda znal nije, kuda kamo. Prišel je po različnih stranputicah opet k napomenutomu pušćavniku. Taj uže ves sědi pasaše volkove. Toga zapita odmah, zar mořebiti nezna kdě je steklena gora i zlati grad? da ako bi znal neka bi odmah ga ubavěstil. Pa taj mu nemože poslužiti, nego zatrubil je pozvavši volkove širom po šumi raztepene, ktere na glas trublje pridše

upita, zar koji medju njimi znade za steklenu goru i zlati grad, pak nijeden znal nije, te mu volčji pastir kaže, da ima brata, kteri takodjer volkove pase, možebiti znade on ili pa volkovi njegovi za on kraj; puhne u trublju i na glas njezin pride brat njegov, a ni ovaj znal nije, te oti pozove volkove svoje, kteri mu služiti mogli nisu. Poslednjić prišepesa ljagano ves osakatjen i stari, kteroga je upital pastir njegov, zar možebiti zna, kdě je steklena gora i zlati grad? Volk pa odgovori: upravo sada odonud dolazim, dočim pako je odviše daleko, zato sem uže opěšal, šepav i truden postal.

Nato poče Erbosajdan toga volka nagovarati i moliti, naj bi mu tu uslugu učinil, s njim iti i put kazati u on dalešnji kraj. Stari opěšani volk mu obeča s njim iti i pratiti ga na steklenu goru do zlatoga grada, pa rekel je prie Erbosajdanu, zahtěvaj od volčjega pastira, nek ti dade čarobnu kapu, koju ako budeš djati na glavu, naju nikto viděti nebude, vidljiva bo tamu priti nebi uzmogla bez pogibelji života. Pastir njima dade čarobnu kapu i tako se spremista na daleki put. Po dolgom i neugodnom putovanju zagladista, pa stroška nista iměla nikakva. U toj smeći prideta do někih žnjecev, kteri imadoše na strani pripravljeno jěstivo. Onědva misleća, da ju nikto viditi nebude, sědeta se i nahranita, te trudnim i umornim težakom vse pojedeta i lěpo

otideta naskrivnom pomočju čarobne kape. Posle pako putovasta neprestance, dok nista prišla na stekleno goru i zlati grad. Erbosajdan izrazi harnost shodno volku, kteri natrag odè putem svojim k pastiru; on pako imajući kapu čarobnu na glavi ide bojazno u zlati grad, unidje u sobu, smotri dève tri krasne krug tezgè sèdeće koje šivahu, te milozvučnim glasom prepèvahu. Daka ko one njega vidile nisu imèvšega čarobnu kapu na glavi, te su spremile se u rečeni ribnjak kupat i pretvorivše se u guske odletèše. Kad su pako natrag priletèle, odpremi vsaka u sobicu svoju na odpočinek. On takodjer se skrivoma potegnu u spavnicu, kdè se njegova žena odpočiva (ona bo biaše jedna izmedju ovih triuh), skinu kapu i odpoloži nju. Ona ga odmah smotri, udivi se te ga upita, kako da je on u tak daleki kraj uzmnognul priti? On pako odrazi, velma mučno i težko kroz pomoć volčjega pastirai staroga volka. On se je sad opet bojal, da mu nebi ona èto učinila, ona reče da ni, samo nevè, èto budete sestre reći. U svanutju odè ta k sestrama i upita njedvè, da ako bi jeden kristian k njima prisel, zar mu nebi štetile? Jemčista se, da mu nièto učinile nebi. Na to poručanstvo se njima takodjer pokaže bez čarobne kape. Običajno su opet odpravile se u napomenuti ribnjak kupat, njemu pako naručiše, da nek ostane u zlatom gradu, predadoše mu ključe cèloga zdanja i dozvol-

jahu mu po vsih sobah spregledati obilnu blagotinu i ředko dragocřenost, samo u jednu klět uniči mu zabraniše. Kad uže vse spregleda nukan od ljubopitnosti odviše počè i onu polagano odpirati. Otvoriv malo, poviri u nutra, te zagleda u temnoj klěti prokletca na trih verigah priklenjenoga. Erbosajdan osupnù, i natrag se potegnù; ali mrzka prikaza mu reče: neboj se mene, ja tebi ničo učiniti nebudu, dolazi k meni, ja imam jednu molbu do tebe, naime: podaj meni jeden hlěb, ja budu tebi gotovo jošte jednoč k pomoći. Erbosajdan premda je krzmal tudjega se dotikati blaga, vendar po opetovanoj molbi uže jeden hlěb, te ga njemu dadè. Taj pojedši hlěb meknù i utrgnù jednu verigu. Sad ga jošte poniznie zamoli, da bi mu se usmilil i jošte jeden hlěb podati izvolil. Erbosajdan mu dadè i drugi hlěb. Potrošiv i ovoga utrgnù drugu verigu, i sad bi uže samo za jedn pripeti. Prokletec nagovara Erbosajdana i za tretji jošte hlěb zagotovivši ga, da će mu biti jednom k velikoj pomoći, da će se u potrebi na njega zmisliti. Na takvinačin dadè mu i tretji hlěb. Pojedši ga meknù, i puknula je tretja veriga i tak postà svoboden. Na to prilete guske domu. Kakbrž odpoložiše peruti, odurna nakaza odmah pograbi upravo ženu njegovu, i odè š njom na dalnje polje, kdě je najtvrđie preloge š njom oral. Erbosajdan tužen u nezgodi toj odé nje iskat i najde nju připreženu

k oralu plačecu i znojeću, prokletec pako je pluzil. Erbosajdan s ogromnim sožalenjem do žene svoje umoli nakazu, da bi mu odpustil ženu njegovu, i taj dozvoli rekuć: buduć da si ti meni se usmilil, sad ću ja tebi takodjer hvaležen biti. Dakle se povrnu Erbosajdan s ženom svojom u zlati grad, ali jedva se odpočine, jur opet dolazi prokletec po ženu, oduzme nju te ode š njom kao i prie orat, pa Erbosajdan pridši na isto torišće je ipak izprosil od prikaze suprugu svoju, te ode š njom u zlati grad. Jednako se sluči i k tretjemu. Kad dodje Erbosadjan opet po nju, mu reče prokletec: jošće sad nju odpustim zato, jer si ti meni takodjer pomagat trikrat naime, daje meni tri hlěbe, ako pa jošće prideš jedenkrat, budem te obtla tresnul, da se ves na solnčeni prah razkadiš. Jedva se povrne Erbosajdan s družicom u stanišće njedvino, uže opet je prišel tolovaj gadni po nju, uzme nju sobom na rečeno město. Erbosajdan nemogući zapustiti mile supruge svoje, ide četvrtokrat po nju. Ali čto se prigodi? Prokletec ga popadne, vrže ob tla tak jako, da se Erbosajdan razdrobi, kao mu je prie prorokoval, i kosti su po trnju se razčrčale.

Škrjanci (ševa) imaju običajno gnjezda svoja, u kterih mlade godnjaju, po njivah i travnikih, kdě su većinom izpostavljeni velikoj pogibelji, jer njim kosci nje pokose ali žnjeci požnju. Nalik se prigodi na istom polju, kdě Erbosajdan življenjem

placă. Škrjanec je iměl mlade u travniku, pokosiše nje kosci. Iměl je mlade na njivi u reži, požese nje žnjeci. Tako onesrećen iskal je ino sěgurno torišće za mlade i nadje u trnju ležeću lubanju ostalu od razpršenih kostih Erbosajdanovih. U nju si gnjezdo nanosi i srečno mlade zgodnja. Kadar se jur izpeljahu, naravnoć letěše u visinu prama modromu svodu nebeskomu žvrgoleći prepěvajući čast, slavu i hvalu Vsevišnjemu. Stari je pripovědal letočki mladim svojim tako: iměl sem mlade u travniku, pokosiše mi nje kosci; iměl sem mlade na njivi u reži, požese nje žnjeci; sad pako sem nje iměl u toj lubanji potrtoj, i srečno sem zgodnjal vas, radujmo se zajedno i prosimo Vsemožnoga, da nek oživi i uskrsi on kteroga su ostanci ovi. Na to se sberu kosti prie razpršene i sad jur prhke, te uskrsnu Erbosajdan u priašnjoj slici svojoj. Počè se uskrsnuvši ozirati na okolo, a bi mu jur vse nepoznato, jerbo uže mnogo vrěmena pretečè od priašnjega žitja njegova. Odpremi se na put. Pridši do něke zajze opazi jednoga raka nevoljna ležécega na obali, kteri nemožè svojmožno prilěziti u vodu. Taj umoli Erbosajdana, da mu neka pomože u vodu, i zato si jeden brk najizmekne od njega, kteri bude mu jednom mnogo koristil. Erbosajdan učini, kano rak rečè. Sad se s brkom račjim dobro sahranjenim dalje poda i pride do některe šume, kdě smotri kre šume jednoga volka bėdna nemogavšega pr.ti u

lug. Zamoli Erbosajdana da mu pomaga u lug i zato nek si izmekne jednu dlaku od njega, ta bude mu jošće jednoč pruditi. Takodjer to učini; te ode dalje. Pridši na veliko polje najde gavrana, kteroga su ini gavrani vsega razkuštrali. Taj ga poprosi, da bi mu njegovo razčupano perje popravil i pogladil a zato si nek izmekne jedno pero, ktero bude njemu jednoč na pomoć. Učini kao mu naruči, te s dobroshranjenim odè perom. Providjen otimi dari išel je sad dalje po svètu gladen i sklenul, buduc da neima ina srèdstva, iti u službu. Kad dodje do nekakve kuće, navrne se u nutra te upita, zar ga nebi možebíti u službu uzeli, a odgovori mu gospodinja, da ga uzme za pastira ždrèbetah, od kterih mu jedno će dati za nagradu, ako bude cèlo lèto neprestano pasti. Erbosajdan na to privoli. Gospodinja mu ureže žalož hlèba rekuć: ženi past sada moja tri ždrèbeta s pazkom, da mora nje tim malim hlèbom providjen do lèta pasti i onda domu prignati. Erbosajdan žalosten prignavši na pašu usède se, počè promišljavati, kako bi uzmogel cèlo lèto preživèti tim komadićem hlèba. Odlučil je napokon odmah pojedsti hlèb taj. Tak učini, se uležé te zaspi, pa spal je do lèta, zbudivši se obazre se na okolo, pa ždrèbetah neima. Sad biv u smeći sèti se na darove koje dobi od raka, volka i gavrana. Uzè brk račji iz džepa, te ga položi na ogenj. Uslèd toga prilazi rak iz vode i reče Erbosajdanu: čto zahtévas? On odbesèdi: neimam ždrèbetah, ktere

sem obvezal ob létu gospodinji domu prignati. Rak mu reče: neboj se, samo počekaj kratko vréme. Rak otide u vodu, pozove svoje sodruge i veli njim iskat iti zdrěbetah, kteri dolgo tražeći daleko paseće kre vode nalaziše te obesiše ždrěbetom na repove i tak nje prignahu na hitrom k Erbosajdanu. On veseli žene domu, gospodinja smotrivša njega zajedno sa ždrěbeti se razljuti i reče, da mu neda inače zdrěbeta, ako neće jošce jedno pasti létu. Erbosajdan dobrovoljen obeča jošce jedno pasti létu. Ona opet mu hlěba urěže rekuć: ženi sad, pak nesměs před létom domu prignati. On prignavši na pašu se usěde, pojěde hlěb, potom se uleže. pak je opet spaval do lěta. Prebudiv se nevide nikdě ždrěbetah, te uzme iz džepa dlaku volčju, dene na ogenj i na to volk odmah priběži upitavši Erbosajdana, čto zahtěva? on odrazi, neimam pasećih ždrěbetah. Volk mu reče: nebudi u strahu. Otidé u šumu, pozvá sodruge naručiv njim, neka idu po luzih i šumah Erbosajdanovih iskat ždrěbetah. Razideše se na razne krajeve, i na skorom pripravise ždrěbeta njegova. On opět uzhitjen u radosti prati nje kući, pa gospodinja opazivša ga udivi se, kako je moguće, da on tak dolgo može preživěti s komadičem hlěba, i razljuti te reče, da nikakve nagrade nedobi, ako nebude jedno jošce létu doslužil. Pa on i na to pristane. Dakle odežene k tretjemu, kano i prie s žaložem hlěba, kteroga potroši, i

poslě se uležè i zaspá. Ob létu se prebudiv nevidě ždrěbetah, i vržè pero gavranovo na ogenj; uslěd čega prileti gavran upitav ga, čto zahtěvaš? On odgovori: ždrěbetah neimam. Gavran odletě, pozvâ mnoge ine, kteri brzo poišču ždrěbeta i pripravitiše nje k Erbosajdanu, on pa veseli odežene nje domu. Gospodinja sad premda razkačena je vidila, da mora mu jedno podati za nagradu i rečè: nek si izvoli, koje kod hoče, jedno bo bi zlato, drugo srebrno, tretje pako blatno. Premišljavał je sad neznajući, ktero bi izvolil. Ako uzmem zlato, mi ga oduzmu velikaši; ako izvolim si srebrno, ga oduzmu gospoda: blatno ću uzeti, to bude vendar meni ostati. Kad si izvoli to ždrěbe, pride opet prokletec, te veli njemu: sad idemo jahat, ti sědi na izvoljeno (blatno) ja ću sěsti na srebrno a gospodinja na zlato, i kteri bude najpriè ečli svět trikrat okrug prejahal, onoga bude vsa trojica zdrěbetah. A glej! Erbosajdan je trikrat jur ečli svět prejahal, prokletec jedva dvakrat, a gospodinja toprv jedenkrat. Na to se je blatno ždrěbe odmah pretvorilo u njegovu někdašnju ženu, i tak je on na srebrnom a žena na zlatom ždrěbetu odjezdila na steklenu goru i zlati grad, kdě jošèe sad ugodno i slobodno živita.

B o r i s .

P o v ě s t

od **Josipine Turnogradske.**

Tamna noć neznabožtva pokriva še lěpo Bulgario. Ni še zasvētil žar luči Bulgarom, ki se je izlila z nebes nā zemljo, da bi nas vodila skoz rěvno življenje, da bi nas pripeljala u naš věčni dom. Blodili so še u tmimi paganstva. Ali pride zdaj čas, ko se začne zoriti tudi Bulgarom. Iz juga jim ustaja krasnosvitla zvězda křestjanstva. Ze je marsiktero sěrece zavjelo njene mile žarke in se ogrěva u vėri svetoj in jedino pravoj, u vėri na jednoga, věčnoga Boga. — **Z** jasno, žarno besědo oznanuje neutrudljivi Metod sveto vėro in milo vabi prebivavce Bulgarie, da naj zapuste krive bogove, da naj se vėrnejo k Bogu ljubezni, kteroga jedini sin je zapustil nebesa, da bi těrpel za nas — umerl za nas iz neskončne ljubezni. Veliko Bulgarov pretrese besěda svetoga Metoda, — hite u naročje vsemogočnoga očeta. Ali dosti těrdovratnih je tudi med njimi, ki slěpo zametujejo pravo vėro in se těrdno děrže starih navad — starih bogov. In pėrvi med njimi je **Boris**, kralj Bulgarski.

Po gostih dobravah, osenčenih borštih kraljevih se razlega dan za dnevom glasno lajanje psov ki sledijo hi re sèrne, dèrzne jelene in drugo zverad. Glasno se razlega roga glas, zemlja ječi pod tèrdnimi pòdkvami urnih konjičev. Plašno bèžijo nježne sèrne čez sive pečine, čez stèrmo skalovje, in za njimi dirja divji Boris na strèlovitom konju. Strasten plam mu užiga lice, mu uživuje oko, le dalje — dalje dèrvi za nedolžno živalico. Njegovo željenje ni pred omireno, dokler ne leži pred njim oblita s potoci svoje kèrvi — tèrda in mèrtva. In vèrne se domu. „Lov“ in zopet le „lov“ mu je u glavi, u sèrcu, na jeziku. To mu je jedino veselje, jedini občut. In vleže se otruden zvečer na mehkužno posteljo. Ne pošilja hvale Vèčnomu, ki ga je ohranil taj dan, ne prosi ga za njegovo pomoč. Njegovo oko je navezano na kipe ki kinčijo izbo. Obraženo je tam njegovo zunajno in znotrajno življenje. Tu vidi nedolžno sèrnico zadèto od pušice nemiloga lovca, tam diha ranjen jelenček svoj zadnji dihlej, tam zopet se bori sèrditi medvèd z nadležnim slèdivcem. Zadovoljno se smèhlja otrudeni kralj, še enkrat obèrne svoje oči na ljubljene kipe in — zatisne mu spanje oči. Njegova zadnja misel, njegova molitev, njegov Bog je — „lov.“ —

Zlati žarki jutrajnoga sonca se usipajo u izbo kraljevo, in Boris že stoji pri svojih kipih. Gleda in gteda jih, rad bi dobil kaj novoga za svojo

nemirno dušo. Ali na istom mestu še leži umirajoči jelen, na istom še zmiraj poskuša divji medved svoje moči, na istom mestu še pošilja vajeni lovec urno strélico u persi béžeče zvérince. To ni za nepokojno sèrce pogošnoga kralja. Otrudile so se njegove oči téh kipov. Druge bi rad, nove, strašne, da bi se pri vsakom pogledu streslo njegovo sèrce. „Kje éem hitro dobiti izvèrstnoga kiparja, da mi nove podobe na platno udihne?“ — si misli, kar stopi počasnoga koraka en mož u njegovo izbo. Obilni las mu plava po zatilniku, žarne oči meéjo svoj mili plam izpod visokoga čela, blaga, sveta duša sije iz njegove cèle postave, in izpod tamne obleke, ktera pokriva njegove krèpke ude, se bliska svitli — križec. „Hvaljen bodi Jezus Kristus“ — je njegov pozdrav in nagovor. Začudeno ga gleda kralj. „Kaj hoéesh s tim? — Jaz ne hvalim nikogar — jaz sim kralj — ne potrebujem nikogar“ — mu preuzetno reče. „Hvaljen bodi Jezus Kristus, sin véchnoga Boga, kteroga révna stvar si tudi ti, o kralj“ — je térdnomili odgovor svetoga Metoda. „„A — zdaj zastopim! — Tak ti, si tudi jeden tistih „svetnikov,“ ki nam hoéejo usiliti novo véro. Pojdi, pojdi, neumni siroméce, ne trudi se s tim, pri meni nič ne opraviš!“ — reče divje sméjaje kralj Boris. — „„Pojdi, pojdi, — kaj meni ti in tvoja slèpivna véra. Glej, to le je moja véra“ — in pokaže na kipe — „„to

le moje veselje, in veliko pametnejše je, če mi zamoreš te stare kipe u nove spremeniti, kakor da se trudiš nam svojo vëro urinuti. Boji in lovi so moja vëra!“ —

U dno pobožne duše zadenejo te predërzne besëde svetoga Metoda. Neskončna žalost mu oblije njegovo sërce, mu zatamni vse krasne nade u njem, — saj plamti za sveto vëro. Ali kakor le tamno, z oblaci prepeto nebo razsvëtli žarnosvitla strëla, tako tudi prešine njegovo žalostno sërce nëka misel, ki mu hipom predere brëzupino tugo. Pohlëvno reče divjemu kralju: „Tvoja volja naj se spolni. Moja roka zna dobro voditi čopic, hočem ti narediti nove kipe.“ — Strëla veselja švigne iz žarnih oči Bulgarskoga kralja, zadovoljno reče: „„Le prav divje, prav strahovito in grozno vse, da vsakoga mora prešiniti strah ino groza, ki bode kipe zagledal. Naredi, kar hočeš, kar znajdeš, da bode le prav strašno. To je prijetno mojemu očesu, to hladilo za mojo dušo. Dëljaj, da bode po mojoj volji, če ne — gorjé tebi!““ — Obërne se kralj in zapusti moža samoga u izbi. —

Dodëlan je kip. Podoba za podobo se je ulivala iz prekrasne duše navdanoga kiparja na platno, ki zdaj ves zamaknjen pred njimi stoji. Njegova roka je otërpnjena, njegova duša preuzeta občutka, s katerim je udihoval podobe na platno. Globoko izdihne in obërne svoje oko u nebesa,

— pošlje svojo hvalo Věčnomu, ki mu je dal svojo pomoć pri dělu. Se enkrat pregleda podoba. Zemlja predstavlja. S tmíno je obdana — spreměnjena u grobišće, ki razorano se odpěra pretreseno od tromb budivnih poslancev sodnika. Krog in krog mertvi ustajajo in se trepeći ozěrajo u nebesa. Nad njimi se razspěnja čistojasna, sedmobjna mavrica. Morje blěska in krasa se zлива krog nje in u srědi na zlatih zrakovitih meglicah se ziblje podoba božjega sina. Ljubezen neskončna ljubezen sije iz nje, in Bog govori iz vsakoga dělčka prekrasne podobe. Lěvica se lahko oklepa „križa“ in desnica je stegnjena kviško ob enim blagoslov in strašno kazen dělivna. Na desnoj sědi mu mati Maria, prečista devica. Nad njim plavate že na pol skrite od tancih meglic podobe Boga očeta in svetoga duha. Svit in blěsk se proliva krog nju. Mogoćno so spete božje roke čez ljubljenoga sina, vsemogoćnost, pravica in vender neskončna milost sije iz krasne podobe. In čisti běli golobček — podoba svetoga duha — razširuje svoje lahke perutice čez nju, ktere se zgubijo u zrake, in zлива čez druge podobe sreběrnoběli plam. Mirjadno angeljskih korov se věrsti krog svete trojice, njih oblěka je — „zrak“, njih podoba je — „duša.“ U neskonćnom češenju se pripogujejo mićne glavice, in njih roćice so spete proti svetoj trojici, zamaknjeni so u častenju in česenju věćnoga Boga. Spodaj u srědi

je angeli s tehtnico in njemu na desno pravični, na levo krivični, ki čakajo sodbo poslednjo. Rajsko občutje je zlito čez čiste obličja pravičnih. Predčutje nebes jih objema. Kakor lahkotanke meglice, ki se zgubujejo u zrak, so njih postave, mílo kot lune svit njih obličje, svitle kot zlate zvezdice njih oči, zračni lasci, tanki kakor sonca žarki, se usipajo čez sněžni vrat, in nad njimi se tresejo u zraku angeljci s zelenimi vějčami in s kroncami, ki se svētijo kot zoriplameci. — Strašne pošasti pak se zvišajo na levoj. Hudoba jim šviga iz gorečih oči, u čérno noć pregréhe so uviti, strup in groza — strah in trepet jih obdaja. Njih postava je ostudna, njih oblēka mērcesi prestrašni. Trepetajo, zvišajo se pod bolečinami, ktere jim udaja huda vēst. Plašno se ozērajo na tla. Ne upajo se obērniti u Boga, iz njegovoga pogleda jim gromi sodba prehuda. In pod njimi — ah kako strašno! Plamen šviga, krute pošasti gomazijo po njem. Strupeno žrēlo je odperto, da bi požerlo pregréšnike. Ze je objelo nektere, — že so plēn mukopolnoga pekla, — sprejeli so svoje plaćilo. —

Mērzla rosa obliva čelo svetoga Metoda, kteroga duša je zlila na kip zgodbo in sodbo zemlje prerēvne. Njegove roke se stegnejo po zagrinjalu — potegne ga čez kip.

Boris stopi u izbo. „No svetec, kaži, kje imaš svoje pošasti“ — reče kralj — „daj sem,

ne zdi se mi, da bi kaj posebnoga moglo priditi iz tvoje roke! Kaži! Ze se njegove ustnice odpro, da bi zasměhoval umetnika, ali obstoji ves preplašen, ko taj zagrinjalo odtegne. Njegove oči stermijo u podobo, — mērzle kaplje stopijo na njegovo čelo. „Kaj je to?“ — praša osupnjen. „„Sodba je, o kralj — sodba, ki jo bode večni Bog — Bog kērstjanov dēržal s prebivavci rēvne zemljice. — O glej nebeško glorio, ki ga obdaja, glej mogočnost, ki ga obsija. Njegova besēda stvaruje sončne čede, njegova sapa jih trēši u prah in pogin. Mirjadne svētove vlada njegov migljeje, njegov dihljeje nam udiha življenje. On je, pred kterim so svētovi „nič“ on je, ki je vse, ki je bil — je — in bode večno. O glej sem na lēvo — poglej rēvne červiče ki so se hotli uzdignuti čez svojega stvarnika. O kako presunjeno je njihovo truplo trepeta in groze. Ah kako bi ne bilo? Vredni niso, da bi obērnili oči proti Bogu. Pod sebe morajo gledati — o kako gnjusne pošasti jih čakajo, hrepene da se bratijo z njimi. Peklo pekoče je, ktero jih čaka. Tamnorujni žar šviga iz njega in šteguje svoje goreče jezike po hudobnežih. Divje pošasti, grozovinska gnjusad bo glodala njih truplo, bo grizla njih ude, — strašni plam bo požēral njih rēvno tēlo. Solze goreče in pekoče bodo opērale njih rane, njih upitje bo strēsalo nadnebje, — ali vse bo zastonj. „Naš si

za večno“ jim bodo vriskale peklenke pošasti na ušesa — večno bode ječalo peklo — in podile jih bodo iz jednoga kota u drugoga, iz jedne muke u drugo neprenéhoma — večno. Brez miru bo hudobna duša, brez hladila njih vëst, brez milosti večno in večno rop strašnoga pekla!“ —

„Strašno — ah strašno — izdihne u neskončnoj grozi trësećim glasem preuzeti Boris. Bledo kot snëg je njegovo obličje, trëse se kakor šiba na vodi — strah, groza in trepet mu zapre smërt-noblëde ustnice. „„Ali glej sem na desno, o kralj““ — povzame zopet ginjeni Metod — „„o poglej, kaka nebeška radost se bliska iz obličij tëh srećnih, kateri tukaj pričakujejo zasluženj plat. Zvësto so hodili po potih gospoda, — zdaj sprejmejo plaćilo za to. O glej sem, kaki svitli žar se zлива čez nje, kake nebesa se bliskajo u njih očesu, ki se zaupljivo obraća k očetu milosti. Svit in blesk in kras jih pričakuje pri njem, vedno veselje, neskončna radost bode njih družinka, — večno bodo pri Bogu. Ze se stegujejo njih ročice po zelenih vëjcah, ktere jim limbarske ročice angeljev ponujajo, že jim nesejo sveti duhovi svitile kronice, že se zgubujejo u zračne meglice — u stan duhov, ki bodo vëkomaj gledali svojega mogoćnoga očeta, ki bodo večno njegovi ljubijeni otroci. Prestano je njih zemsko terpljenje — plaćilo imajo nebeško! — O kralj,

kje hočeš biti na levoji ali na desnoji?"" Tako praša občutja preuzeti Metod kralja, obërne se k njemu, kar ga zagleda — ležati na kolènih. Veç se ne trësejo njegove roke, veç mu ne blëdi strah ino groza obliçja, njegove oçi so obèrnjene proti nebesom, svitle solze kapljajo niz njegovo lice, globoko iz ginjenoga sërca izdihne: „O Bog, odpusti mi — ne zavèrzi svoje stvari!“ Dolgo kleçi Boris pred kipom tih in nèm, ne pride besëdica ÷ez zapèrte ustnice. Ali občutki sërca so se mu blišeli u obrazu. Boris je — molil. —

Tiha polnoç je zavila zemljico u svoje tamno krilo. Vse počiva, vse je nèm. Komaj se vidite dvë osobi, ki molçé koraçite iz zidovja kraljevo-ga dvora proti zuboreçemu potoçku. Tam obstojite. Širno se razpënja tamno nebo nad tiho zemljico, ki danas u svetom miru počiva. Jasno se blisketajo s visoçin nezmèrnih žarne zvezdice, in hëli svit u izhodu oznanuje bližanje mile lune. Širokovejna lipa obëša svoje vëje nad šumljajoço vodico. Pod njo poklekne — Boris, in drugi — sveti Metod — posveti kralja za otroka božjega — otroka nebes. In lune mili blësk zasije izza gore, in skoz vëjce in perca drëves zašumlja premilo, kakor da bi skriti duhovi si veselo zašep-tali, da je prejel kralj Boris sveti kërst, da je Bulgarii tudi prisijala luç svete vëre. —

Milotinke.

O d Lovreta Toman—a.

I.

Ko človeštvo je obdalo
S tugo, smèrtjo njega zlo,
Padlo tamno pregrinjalo,
Je med nebom in zemljo,
Spranjca mala le ostala
V sèrcu je „ljubezen“ nam,
Da bi često nam kazala:
Kdaj, odkod, kako in — kam! —

II.

Kad rožica nova
Iz zemlje pokrova
Zagleda svit dne,
Koj zora posije
In iskrice vlije
Ji v krilca tamne.

In rôsa napaja
Leskečega sjaja
Opas nje perčs;
In vētrič priduje,

Gibljivost pihuje
 Prijaznost ji vměs.

Metuljček prikrili,
 Jo ljubi, jo mili,
 Jo hvali zvěstò;
 In sestrice njene
 Lěpo razcvětene
 Objemajo jo.

Iz zlate dežele
 Se sonce pripelje
 Svitlobe razvod;
 In boje blišeće
 Ji v ličica meće —
 Svěrsi nje porod.

Kdo „tebe“ cvětlička,
 Preljuba milička,
 Kdo kinči „te,“ kdo? —
 Ni toga „ti“ trěba,
 Vse krase si z neba
 Prinesla sabò! —

III.

Zdihujem, zdihujem, da draga děvica
 Ah daleč — tak daleč od mene živi! —
 Menuje mi danak, menuje noćica —
 Le žalost mi sěrcna nikdar ne meni.

Iz krajev preljubih lépe domačije,
 Iz radosti večne prečudnih stanov
 Jo kličem in prosim in zdiham alj — nije,
 Ah ni za trenutek iz daljnih zrakov.

„Ak priti nemoreš u ljubi osobi,
 Ah pridi, da prideš le vidna mi saj,
 Prileti, prikrili mi v kaki podobi,
 In znamnjici zveste ljubezni mi daj!“

Tak zlega se tužno zmir moja žaljica —
 Alj ljubice drage — predrage le ni —
 Oziram se k jugu — — in glej — g o l o b i c a
 Se b e l a na oknice k meni spusti.

IV.

Da je krasen, ki vbojaril
 Vse je stvorje — mavrica spričuje;
 Da je jasen, ki je vžaril
 Vse svetove — zvezdje razplamuje;
 Da je silen, ki vviharil
 Je zrakove — burja raznašuje;
 Da je moder, ki je vjaril
 Vso natvoro — spomlad razkladuje;
 Da j' pravičen, ki je vdaril
 Preponosne — zgodba sporočuje;
 Da j' resničen, ki vtamaril
 Je modrine — věra oznanuje;

Da je večen, ki je vstvaril
 Raj in zemljo — pamet dokazuje;
 Da j' ljubezen, ki je vstvaril
 Tebe — tvoje sèrce mi skazuje! —

V.

Pil iz brèzice sim bële
 Soček zdravni — kaka mi sladkost!
 Pil iz ajde sim scvètële
 Medek hladni — kaka mi sladkost!
 Pil iz rožce sim žarële
 Jutra rôso — kaka mi sladkost!
 Pil iz vodke sim šumële
 Zvirek bistri — kaka mi sladkost!
 Pil sim tèrtice zorële
 Kaplje žarne — kaka mi sladkost!
 Pil sim z ustnice gorële
 Tvojo dušo — kaka mi sladkost!

VI.

Droben dežek se na zemljico strësa,
 Vije jo v rôsni, hladeçi povoj,
 Mavrica spenja se tje čez nebesa,
 Sega v vodici dvë sčistenih boj.

Vozi v meglice spet kapljice nove,
 Ki so zjedinjene padle z nebá —
 Zopet jih pelje v domaçe zrakove
 Ločene bivši v pretakah vodá.

Mavrica čudna! po tvoji se stezi
 „Ločeno“ staka u zvezo nazaj, —
 'Z sèrčika ljubice v mojega sezi —
 „Snida“ pripelji neskončni mi raj! —

Vlastencu,

Gosp. F. T.....cu u spomin
 od Lovreta Toman—a.

Kaj dans napolnuje čolnicev se brod,
 Kaj pěni tak val se bělò razveslan?
 Obhaja kraljice nebeške se god,
 Zato na otoku rod krajnski je sbran,
 Zato u krasoti sijajna narava
 In čisto občutje v zveličanju plava.

In poldne z otoka zdaj zvon odbrenči,
 In h kraju spet čolni hiteći letě,
 In val gre za valom — in val odšumi,
 In ljudstvo zgubiva se dalje naprě,
 Se sbira gostivno, veselo prepěva,
 Raduje se kraja pomembnoga dneva.

In sbira tu družba gospodska se tud,
 Oddalj je iz mēsta se zdravit prišla,
 Uživat zemljice domaće lěp čud
 Kjer věčno je pětjě, veselje doma:

Poleg „Cuzner“-je *)

iz nĕmškoga

od **Lovreta Toman-a.**

1. Spominčica.

Preljuba mi spominčica,
 Ki dala jo v slovò,
 Še zmiraj zmiraj lesketà --
 Ko nĕkdaj tak jasnò.

Alj čud prečuden vam je znan,
 Kak si jo obdĕržim? --
 Preljubo cvĕtko vsaki dan
 Solzicoj poškropim. --

---

*) Te pĕsmice so po natisu in po rokopisu slovečega pĕsnika prevedene. In kdo je taj pĕsnik? Jeli ne kaže ljubkost, rahlost — milost — ki se sestriško družijo v vsaki prekrasni pĕsmici — da je sintistoga naroda, komur je jedino vlastna taka milost sĕrca, da je, ako ravno po besĕdi nĕmški pĕsnik — po sĕrcu in duhu — Slavjan. In zaisto rojen je lĕta 1803 u Škofjiloki u Krajnskoj. Gotovo si je njegova Vila čĕrno tančico čez osolzeno obličje potegnila — ko je njegova lira u tujem glasu zapĕla; žalostno se nam potoži sĕrce — ko vidimo — koliko izvĕrstnih pĕsnikov je tujka nam odpeljala! — Škoda — Škoda! — —

Gospod Cuzner! vĕrli rojak! — čĕ so vaše citre se tujem glasile tak ljubko — ah kak bi slavjanske — bratovske — sĕrca ganile! —

Prevoditelj.

2. Vijolčica.

Ko vprašal sim vijolčico,
 Če v vėsni dan mi zoril bo,
 Da žalj in strah se zgubita? —
 Me britko je pogledala.

In ko jo prašam drugič še,
 Če jutro to ne bliža se,
 Ko spomlad se vnovi lépo? —
 Odrekla je z glavičico.

Obupa rěvež ko prevzet,
 Jo prašam zadnjič — prašam spet,
 Če nikdar žalj ne bo prešla? —
 Se k zemlji je pripognila.

3. Pri vodici.

Oj srečna ti vodica —
 Ki v kraj teklaš naprě —
 Kjer zvésta tam du ica
 Zmir misli le na me!

Kak rad bi tje v daljavo
 Kamor te pelje val,
 Za zvésto ljubco pravo
 Ljubezni znak poslal!

In ko me v mislih gine —
 Kaj b'lo bi ji ljubó
 Pogleda iz globine
 Obraz me moj zvésto.

Tak daj ga ji skazati,
 Kad prišepetaš do nje,
 Ne daj pak zamolčati, —
 Da jokal sim solze! —

4. O slovesu.

Ah zadèrži nježne vide,
 Ne smèhljaj se tak ljubó —
 Tiha groza me obide,
 Ko se spomnim na slovo.

Da sèrce se ne razpoči,
 Da v slovesu se ne stre,
 Skazi v sitnosti, v slaboči
 Blagost žhlahrne dušice.

Eno napčnost daj odkriti,
 Če le tud iz lisnosti;
 Kak bi znal te pozabiti —
 Ak mi zgol le angel si!

L j u b a v.

Bistvo věčno, bistvo sveto
 Ljubi stvore svoje vse,
 I sovraži vražtvo kletó —
 Molimo se mu klečé!
 Srdec moje glasno bije,
 Vruća Bo gu ljubav klije.

Slava motri bistrim okom
 Dětcu svoju, snagu, moć,
 Den se bliža hitrim skokom,
 Pada tmina, mrkla noć —
 Srđce moje glasno bije,
 Vruća r o d u ljubav klije.

Gledam zoru rujnoličnu,
 Gledam solnea zlati žar;
 Vidim đevu zori sličnu,
 Čutim njenih očuh čar —
 Srđce moje glasno bije,
 Vruća đ e v i ljubav klije.

R. R.

Domovina.

Bodi zdrava domovina,
 Mili moj slovenski kraj!
 Ti prekrasna, ti jedina
 Meni si zemeljski raj.

Tuje šege, tuje ljudstvo
 So prijatliji, bratje ni,
 Slava le, slavjansko čuvstvo
 Srđce moje veseli.

Primi cělov zemlja mila,
Primi srdce moje vdar —
Da bi vedno matka bila
Nepozabljena nikdar.

R. R.

S i r o t a.

Mati ziblje, lěpo poje,
Děte milo se směhlja,
Še ne vě za rěve svoje,
Ne za žalosti světa.

Mati vmerje, zlata mama —
Milo joče děklica,
Po širokom světu sama
Se ozira Milica.

Le za mamu srdce bije,
Mamo išče le okó,
Mami le ljubězen klije,
Maŕo usta kličejo. —

Tja na grob joj věnec dene
Zlahtnih rožic, lěp cvěteć,
S věncem děklica povene,
Nju sdaj nič ne loči več.

R. R.

Spomlad.

Sněg kopni spomlad veselo dije,
 Rož'ce, drěvje, vse živi,
 Mladolětno solnce jasno sije,
 Priroda se veseli —
 V raju nije lěpše bilo,
 Ni veselje bolje kילו.

Po cvětlicah bčelice brnijo
 Čěli den sbiraje med ;
 Mravljice nevtrudljivo lazijo
 Pripravljaje sebi jěd —
 Tak skrbi brez truda mladost,
 Da brez skrbi bode starost.

Duh razvija se slavjanski,
 Slava prikazuje se,
 Větrić věje spomladjanski,
 Duh budi vse Slavie ; —
 Srečo slava nam objema,
 Srdca če nam Slava vnema.

R. R.

Tolažba siroteka.

Mati mila, otec dragi,
 Tukaj spiyo bratje blagi —
 Vsi so zapustili me;
 Zlata mama me dojili,
 Atej, bratje me ljubili,
 Bog vam plati tamkaj vse.

Hitro dnevi so běžali,
 Sladko mama se smėjali,
 Mi igralo je srdcé;
 Sdaj so mene zapustili
 I ne sliše me v gomili —
 Milo jočem se klečé.

„Ne obupaj sinko mali,
 Varje tebe angel zali.“
 Ga tolaže mati sdaj —
 „Ja sem šla tu gor v nebesa,
 Te pustila brez slovesa,
 Da pripravim tebi kraj.“

1
2
3
4
5
6
7
8
9
10
11
12
13
14
15
16
17
18
19
20
21
22
23
24
25
26
27
28
29
30
31

А
Б
Ц
Ч
Ъ
Д
Ц
Е
Ъ
Ф
Г
Ъ
Х
І
Ј
К
Л
Љ
М
Н
Њ
О
П
Р
С
Ш
Т
У
В
З
Ж

а
б
ц
ч
ѣ
д
џ
е
ѣ
ф
г
ђ
х
і
ј
к
л
љ
м
н
њ
о
п
р
с
ш
т
у
в
з
ж

А
В
С
Č
Ď
Dž
E
Ě
F
G
Gj
H
I
J
K
L
Lj
M
N
Nj
O
P
R
S
Š
T
U
V
Z
Ž

a
b
c
č
ď
dž
e
ě
f
g
gj
h
i
j
k
l
lj
m
n
nj
o
p
r
s
š
t
u
v
z
ž

*

Јединиці.

Кад повірим тобі у очи,
Мнім, да гледам сонца жар,
Познам њіух тајне моћи,
Ћутім њіух росе чар.

Чело твоје, љубо міла,
Без облаках неба свод,
Устах твојих дівна сіла,
Крије руже сладкі плод.

Кад міліну гласа чујем,
Мнім, по ружах тече мед —
Так у срдцу се радујем,
Кад се топі душе лед.

Мнім, да јесі горска Віла,
Благо срдце, бистар ум,
Струк танані, њежна сіла
Стере ти до срдца друм.

Радослав Разлаг

Мілотінке.

I.

Ко чловѣштво је обдало
С тугој, смртјо њега зло,
Падло тамно прегрињало
Је мед небом ин земљо
Шпрањца мала ле остала
В срцу је „љубезен“ нам,
Да бі цѣсто нам казала:
Кдај, одкод, како ин-кам!

II.

Кад рожіца нова
Із земље покрова
Загледа світ дне,
Кој зора посіје
Ін іскрице вліје
Јі в крилца тамне.

Ін роса напаја
Лескећега сјаја
Опас ње перес;
Ін вѣтрић прідује,
Гібљивост піхује,
Пріязност јі вмѣс,

Метуљчек прикрілі,
Јо љубі, јо мілі,
Јо хвали звѣсто,
Ін сестрице њене
Љпо разцвѣтене
Објемајо јо.

Із злате дежеле
Се сонце прінесе,
Світлобе развод;
Ін боје бліщсе
Јі в личіца меће —
Сврші ње пород.

Кдо „тебе“ цвѣтлічка,
Прељуба мілічка,
Кдо кінчі „те“, кдо? —
Ні тога „ті“ трѣба,
Все красе сі з неба
Прінесла сабó! —

.Іовре Томап.

П р і а т е љ у !

Нада полні срдце младо,
Сонце пада і устаја —
Жізни цвѣт увехне радо,
Неіма наде, неіма раја.

Mirovni shod.

O d r. R.

Pod ovim imenom se shadja vsake godine društvo priateljah vseobčega mira u kojem glavnom mjestu Europe, gdje se pogovaraju o napredku, sredstvih i inih zadjevah ovoga društva, kojega namjera jest : odstraniti bojeve krvave, pretvoriti ošter meč u lemeš, da se s njim umnoži plodovitost zemlje ravne. Namjera mirovnoga shoda je, medjunarodne razpre pomiriti sudem obraničkim (Schiedsrichter) a ne mečem u ruci; jer je gotovo, da pravda nije vsegda tamo, gdje se najveća nalazi sila. Vojske su, kojimi se ponavljaju oni strahoviti prizori priašnjih dobah, u kojih biahu krutom nečovječnostju gradovi porušeni, polja zlatoklasna pogažena, žene oskvrnjene, drobna dětca umorena ili u sužnost vučena. Naslědki su gole podrtine, poljane puste kostmi umorjenih posute, tuga i žalost po širokom světu; jer po sinku plače majka, po brajku tuži sestrica, po dragom milom leleče ljuba vërna. Narod se po ratovanju baci u mrtvilo stolětno, iz kojega se jedva izkopati mogu potomcah pozdna kolěna.

Rat uzima ruke moćne poljedelstvu i obrtnosti, rat poždira sok života : blago narodah. Jaoh zemlji, kroz koju prolazi ota zmija krilatica, jaoh rodu, kojega detca, brati i sestre jedne matke se medju sobom nemilosrdno kolju!

Prošaste godine biaše shod u Londri pod predsēdnic̄tvom Sir David Brewster — a. Podpredsēdnic̄kah biaše iz Amerike, Francezke, Belgie, Nēmcie; tajnic̄kah iz vsiuh skoro državah europejskih, u kojih ima družitvenic̄kah. Govor se zametne o kristjanstvu, kojega zadaća jest, umiriti detcu jedne providnosti putem podučivanja, odgojivanja i javnoga života, da se preprēče one razpre i vodila omraze jednoga naroda protivu drugoga, koja su uzrokovala političku i obrtnišku mržnju. Čto se tiče odgojivanja, se sada gotovo na krivom putu nahadjamo, jer ne samo da već drobnjoj detci nudimo lēsene topove i papirnate vojnice, nego se u učilnah povēstnica skoro samo po ratovanju predava, tako da si mladić mora zemlju ravnu i prostranu misliti grdi stanek bēdne detce, gdēno vlada rat i meć krvavi, dočim se blago poslovanje mira jedva napominja. Umaliti stojeće vojske, ove „vukodlake imetka narodah“ jest zadaća družitva, da se ohrane čvrste ruke radinosti mirnoj; rēšiti razpre mirnim putem obranic̄kah, koji imaju pravedni sud suditi po pretrēsivanju zahtēvah obadviuh stranah; razširiti mirna pravila medju izobraženimi narodi: ovo su

glavna vodila društva priateljah mira. K tomu je dalje od potrebe, da se u vsëh ustavnih državah samo priatelji mira u sabore izvolje, da se ovi bore protive umnoženja vojskah i vsim troškom ratnim. Amerikanec Elihu Buritt predloži, pripravljati javno mnjenje narodah za jeden jedini valjali medju narodni zakonik.

Blage su ovo namëre, Boga mi! sveta svrha, dostojna, da se napnu vse sile bistrih glavah i hrabrih mišicah, da se može ustanoviti stroj prosvëte obće človëčanske, da se prestanu ljudi moriti i mesariti, kano ljute, divje, nëme zvěri ždereće; da se povsuda vidi slika božanstvena, kojom se človëk odlikuje od bezumne zvěradi. No kada će doći blagden ožudjeni mira vseobćëga? — Kada nestane nepravde na širokom svëtü, koja mora narode da razdvoji, jer je povëstnica sudec narodah.

Dopustite, da još navedem slova poznatoga francezkoga pësnika Victora Hugo, koj biaše godine 1849 predsjednikom velikoga shoda priateljah mira u Parizu. Njegove besëde u kratkom jesu:

„Gospodo! Mnogi iz vas pridu ad najdaljših stranah širokoga svëta, buduć vas vodi božanstvena i sveta pomisel. Vi žudite, da se u Parizu rodi izrek ovoga sjedinjenja, koje ne zaštituje jednoga samo naroda, dapaće blagor vsiuh; vi

hoćete k vodilom sadašnjih državnikah i zakonodateljah dodati mišlenku novu, uznešeněju; vi hoćete pozornost njihovu obratiti na izvrstna i krasna slova evanjelja, koje nudi mir vsim ljudem, dětci jednoga Boga; došli ste u ovo město koje proglasi bratinstvo državljanah, da se proglasi bratinstvo narodah.

Zakoni ljudski se neimaju razlikovati od zakonah božjih; zakoni božji pak ne zapovědaju rata, nego mir. Člověčanstvo se je borbom započelo, kako izobraženje vsega světa s metežem (směsicom) vsiuh živeljah. Kako je dakle očevidno, da je člověčanstvo ratom ojačilo, to itak nijě tajiti, da je cilj njegov — mir.

Gospodo! Da bi pred četiri stotinami godinah, kada jošća rat běsni u vsakoj občini, u vsakom městu, u vsakoj zemlji, da bi — rečem — pred tim časom kto rekel Lotharingii, Pikardii, Normandii, Bretonii, Provencii, Delfinatu (dežele sada k francezkoj samovladi spadajuće): Přišel bude čas, da nebudete protivu sebe ratovati, došla bude doba, da se nebude kazalo: Normanci su udarili na Pikardiu, Burgundi su Lotharingiu porazili; budete sice razpre medjusobne sravnovati, budete se pogadjati o obćih potřebah svojih, město vojske, město različitoga oružja položite malenu posudku, koju nazivate glasovajućom žarom (urne), no iz ove žare će proizhadjati vaš narodni sabor, u kojem se bude sosrědstvovati

život vsiuh izmedju vas; jer on bude vaša duša, narodni i vrhovni sud vaš, koj potlačivši silu meča, probudi u srcmah vaših čut pravednosti, buduć vsakomu kazati će: ovdě se konča tvoje pravo, tamo počne dolžnost tvoja, odložite oružje i ži-vite mirno!

Kada doba ova pride, budete vsi imati spo-jene mišlenke, spojena zahtěvanja, spojena na-čela; vi se budete ljubiti i uvidjati, da ste sinovi jedne krvi, jednoga kolěna, pak ne budete više Burgundi, Normanci, Bretonci i. t. d. nego budete — Francezi; vaše geslo ne bude više rat, vaše geslo bude izobraženost, omika.

Da bi vse to onomad někto kazival, nebi li vsi učeni i veliki politikari one dobe vapili: Evo plašljivoga, neizkušēnoga pěsnika! Kako malo topřv pozna člověčanstvo! O kakvih senjah i chi-merah nam govori! Al, gospodo! vrěme napřě-đuje i onaj senj, ona chimera se je obistinila. Člověk dakle, koj bi vse to onomad prorokoval, bil bi ljudjakom proglašen.

Tako i vi, gospodo! i ja s vami, mi vsiko-lici ovdě sjědinjeni kažemo Francezkoj, Anglii, Ruskoj, Rakuskoj, Španjelskoj, Italii, Pruskoj: Prišel bude čas, da i vam oružje padne iz rukah, prišla bude doba, da bude rat medju Parizom i Londrom, medju Petrogradom i Berlinom, medju Bečem i Turinom tako nemogući, kako jě sada

nemogući medju Rouenom i Amiensem, ili medju Bostonom i Filadelfiom. Došlo bude vrēme, kada budu Trancezi, Rusi, Vlasi, Anglezi, Nēmci, kratko vsi narodi sdružiti se k slogi i jednoti eurōpejskoga bratinstva, upravo tako, kako to učiniše gorinavedene dežele francezke, koje su sada u jednu državu slivene. Prišel bude čas, da nebude drugoga bojišća, nego trgi (pazari) i duh člověčji, da se otvore obhodu i novim mišlenkam.

Prišel bude čas, da topovi i bombe město ustupe glasovajućim ceduljkam i da bude vseobćim glasovanjem izabrano veliko, vrhovno starešinstvo, koje bude Europi to, čto je Anglii parlament, čto je Francezkoj zakonodarni shod, čto su inim narodom sabori.

Deder dajte Francezi, Angličani, Slavjani, Nēmci, Europejci i Amerikanci! Čto nam jest učiniti, da nam blagi onaj den tim prie zasviti?

Imamo se ljubiti!

Ljubiti se! Tako budemo Bogu k uvedenju vseobćega mira najbolje pomogli, buduć je Bog taj uzvišeni cilj člověčanstvu dolučil.

U našoj staroj Europi je Anglia priměřom svojim prvi korak učinila i reklá inim narodom: Vi ste svobodni! Francezka učini drugi korak te reče: Vi imate vrhovnu moć! Učinimo sada mí sbrani trećí korak i recimo vsim narodom: Vi vsikolici ste bratri!“ —

Narodne pripovëdke,

sebrane po R. R.

V i l e.

Kto će se toćnie soznaniti ovom velelëpom bajkom naroda slavjanskoga, neka prouči „Arhiv za povëstnicu jugoslavensku I. knjiga“, i „Kolo“ IV. knjiga; ja simo drobtinicu samo stavim, koju najdoh kod našega naroda na malom Štajeru, no gotovo jest, da onaj, koj uvëk samo medju narodom živi, će više o tom vseslavjanskom predmetu i kod nas saznati. — Na Štajeru zove narod Vile „bële žene“, „bële divojke“, „morske dëklice.“ Godine 1789 (zaćto se upravo ova velevažna godina (poćetek prve francezke bune) napominja, nemogoh razabrati) biahu jošće ljudi, koji zbilja kazivahu, da ima „bëlih ženah;“ vidili jih upravo nikada nijesu, usuprot pako su je prekrasno pëvati ćuli. Vile biahu prama ljudem velma dobrotljive, osobito prama lëpim mladićem i krëpostnim ljudem u obće, kojim kazivahu najbolju dobu sa sëjanje, cëpljenje i presadjivanje. Pšenicu bisu tako lëpo oplële, da kukolju i travi

nebiaše traga, što su vse na kupe snosile. Na uzdarje jim biaše od potrebe samo kisilinu i mlěka na njive ponesti, što bisu po noći pojedle: žito pak je tamo izvanredno uzrodilo. One su vsake mile godinice dohadjale, dok jih kto ne sdraži. One povse poběgnuše iz naših stranah, kada su ljudi počeli u noći žvizdati, krikati i bići pucati; onda pak hoću opet doći, kada se svět na bolje obrati. Slědeću pripověst ti vsakto kazati će, ako ga o „morskih děklicah“ popitaš.

Jedna majka imala je jedinoga sinka, u kojega se jedna ovih děklicah zaljubi i ga često-krat kod kuće i na polju posěti. On svoje ljubiteljice nikada vidil nije, isto tako i mati ně, koja samo dolgu kitu vidi niz postelje visěti. Jednom odrěže mati ovu dolgu kitu, no umah ju obadva vidista, na što se sin s njom oženi, jer ona u kući ostane. kano navadne děvojke. Prvo porodi Vila kćer, koju posle kršćenja taki umori; isto tako učini sinku, kojega drugo porodi. Tretjiput porodi opet kćerku, koju pusti živěti i lěpo povije. Radī dětomora ju hotiahu ljudi umoriti, na što kaže svojemu mužu: Ja umorih prvu kćerku, jer bi imala postati grdna k-a; sinko, kojega usmrtil bi bil razbojnik i bi posle strahovitih zločinstvah na věšala došel, da ja nisem toga preprečila. Tretjé děte pustih živěti, jer će dobra biti kršćenica i děvica. Sada pako s Bogom, ja odlazim, da me nikada nečeš viditi, ženiti pak se

po drugiput nesmeš, ako ti je sreća draga; ako hoćeš znati, koja doba bi usëvom ili voćkam ugodna bila, to onda u noći dojdi na tratu. — Vile nestane, on je nikada više vidil nije, premda mu vsakokrat dobre glase nosi, kada po noći izvan kuće dojde.

V ě š t i c e.

O tĕh se kod vsiuh narodah svĕta dakle i kod našega slavjanskoga mnogo pripovĕduje. U obće je mnjenje, da se imaju „hudomu duhu“ dušom i tĕlom zapisati, koj jim onda vsakojake moći podĕli; osim toga pak jošće znaju tajne moći zelišćah, s kojimi umĕtnost svoju izvadjaju. Višĕputi na godinu se imaju vĕštice na nĕkojih visokih brĕgovih sastati, kamo po zraku stranom na metli, stranom po sudih (bačvah) lete; kod kuće pak jim ĕrna mačka služi. Neima tomu davno, ĕto su i kod nas sumnjivim vĕšticam krvavi sud sudili; osobito se kod Ljutomira odlikovaše „doljni grad,“ sada podrtina, gdĕ se još sada jama viditi može, u kojoj bisu sožgane na lomači (grmadi). Kaže narod, da su ovdĕ množinu povse nedolžnih sožgali, koju iz sovraštva prava vĕštica kao takovu naznači. Radi toga morala je „gospoda“ ovaj grad ostaviti, jer ju duše ovih nedolžnih neprestano uznemirivahu. — Kod nas na Štajeru se u tom obziru veĕer pred sv. Jurjem pred vsimi inimi odlikuje, kada ima vsaka gotovo

gospodinja brigu, da joj věštice „haska“ od dojiva ne otmu. Ovaj večer se povsuda biči puca, da se protiru hodobne věštice, jer se neblížaju kraju, gdje se bičem puca. Po kućah i hlěvih, po všěh vratah se škropi blagoslovljenom vodom, da se věšticam moć oduzme; někoji s kopinjem uhode preprežu, da jim ulaz preprěče. Na Jurjevo idu gospodinje po lonce za mlěko, jer u onih ima najviše smetane (skorupa); ono isto čine i prave věštice, koje pako u te lonce vape (tule), čím se sazivaju. — Na Duhovo i po mládih neděljah vlačiju věštice črne ruhe po medjah i pašnikih drugih ljudi prie uzhoda i to tako dolgo, dok su ruhe od rose povse mokre. Ovu rosu věštice ožimaju i s njom svojim kravam travu škrepe, čo čini, da ne samo od svojih dobivaju izvanredni „hasek“ nego i vsega od drugih, koje se tamo pasu, kuda su ruhe vlačile. Ako osim toga može někaj p. kaki klin ili lunek iz voza dobiti od one kuće, kojoj naměrava „hasek“ od dojiva uzeti, to třeba samo taj klin u tram zabiti, konop (vojku) překo njega metnuti i mahom će od njega čeli lagvić mlěka nateči. Ako na njivi ili u gredah komu kosti zakopa, se mu takodjer „hasek“ prikрати i poradi takvih sumnjah se podostakrat digne pravda i sovražtvo, kako se to u najnovie doba u někom selu na Stajeru sbilo. — Narod kaže, da věštice, kano i djaci naravoslovja tuču (grad) prave. Kazu, da pred velikom gospojnicom ne-

smě lěna trti, jer inače věštice pozděrje za tuču porabe, budú se čestokrat pozdrje i vlasi (gotovo od věšticah) u njoj nalaze. — Ima ljudi, koji jošće den denešnji vse ovo věruju, premda se dobre učilne trude ovu babju, prazdnu věru iztrěbiti; jer je gotovo, da će ovo zdravomu razumu město ustupiti, kada se znanje naravi bolje razširi. Kada se slučajno krava razboli ili na paši otrovnu travu nalazi; kada je mlěko črveno, čto se i od použitoga jagodjega bilja sbiva: onda su gotovo věštice, koje su to uzročile. Ima napokon ženah, koje same sebe věštice misle. Možda čto takvoga počinjaju, s čim naměravaju drugim naškoditi, sebi pako korist koju pribaviti. Sada njezinoj živini třeba samo dobre krme, da se dosta smetane pravi, pa će luda baka zbilja misliti, da je njeno tajno znanje koristno. Kada dakle kto na nju sumnja i „coprnicu“ blagoslovljenim barutom strěljati hoće, ili ako čto pripravlja, čto po občem mnjenju kravam věštice škoditi ili je povse usmrtiti može; onda ti zbilja dojdú i se sovražnikom pomole. Evo razlogah, da će velma mučen posel biti, ovu babju věru povse odstraniti. — Jošće dvě šalni pripovědki.

a. K někoj kući dojde čřevljar šivat, gdě biaše gospodinja věštica. Na večer vidi, kako se někom mastju maže i pazi, kamo ju sahrani. Jed-

va je sam, pak se i on debelo namaže. Gospodinja smukne kroz prozor — isto tako črčvljar šilom u ruci. Oni prilete k nekakvim visokim zidinam, gdje biaše u dragoj i ljepoj posudi vsakojakih jestvinah. Posle svetkovanja idu vještice aldovat: vsaka djavolu čelov na r—t pritisne. Črčvljar kao najposljednji mjesto da mu r— poljubi ga šilom dregne. Djavol kaže: „A ti imaš ostre mustače“ (brke), načto črčvljar brzo svojom krvju „sladko ime Jezus“ zapiše. Umah vsega nestane. Nema ogromnih zidinah, neima zlatih sklědah i srebrnih žlicah, nego konjska kopita i i žabje lupanje (potočne oštrige); on pako se na vrhu visoka hrasta nalazi, niz kojega jedva pomočju ljudi splěziti može.

b. U nekome selu biaše huda i radi tuče osobito nevarna vještica. Po občinskom sudcu biaše zapovėdano, da mora vsako jutro nekto iti s njom se pravdat i ju tako motiti, da nemože tuče praviti. Kada vještica ovoga poslanca pregovori u pravdanju, biaše gotovo vse potučeno, no samo tamo gdje ona hotiaše da bude. Jednom dojde u selo stranjski vojnik, kojemu ljudi tuže nevolju svoju. On bo pripraven bėdne seljake toga zla izbaviti. Vojnik ustane ranom zorom i počne pred prozorom vještice vikati: dobro jurno, beštjo! — Kakva sem ja beštja, pita ona? — On: kakva beštja biaše tvoja mati, takova si i ti. — Slične

laskave govorice mĕnjasta medju sobom ĉeli den, na ĉem se ona tako razljuti, da se na veĉer razpukne. Vojnik biaše od hvaležnih seljanah radi ovoga dobroĉinstva bogato obdarjen.

O z v ě z d a h.

Mlĕĉni put ili nebeski pas zovu na Štajeru rimsku ĉĕstu, na koju trĕba paziti, ako kto hoĉe u Rim doĉi. Poleg ove ĉĕste su tri zvĕzde u redu, i to kažu, da je palca sv. Jakova; druge ĉetiri su križ sv. Jelene, no kada u noĉi ovaj križ nevidi, onda pre nije varno putovati. Zvĕzdam u krugu postavljanim. se kaže: nebeski dvor. Na ovaj dvor paze razbojnici. Kada se u njem vide druge male zvĕzdice, onda ne idu nikamo, jer, kažu, su povsuda straže razpostavljene; kada pako se u krugu nikaj ne vidi, onda mogu povse bez straha i bojazni iti krast ili plĕnit. — Klobuk Boga otca se zovu tri u triuglu uzgor postavljene zvĕzde; tri zvĕzde u triuglu uzdol pako svĕder. — Kollam se kaže, da je voznik; kada su proti dnevnu dolj obrnjene, onda, kažu, voznik u Muri konje napaja. — Drugim se kaže kokoška; kada ove uzhadjajo, onda se uže može žito sĕjati. Isto tako nĕkoji na kosce paze; kada se samo u jutro vide, je dobro sĕjati. Kosci moraju na mesopust upravo o pol noĉi zahadjati, inaĉe

je slabá lětina, velika skupoća. — O kresanju zvezdah kažu, da se utrinjaju, čto na smrt kojega člověka znači, jer ima vsaki svoju zvezdu, koja se s njegovim životom ugasne. Pora i toga nije dobro zvezdah brojiti, jer taki umerje, kada do svoje dojde.

P o z o j.

Kada je kokot (petel) deset godinah star, iznese jajce, iz kojega se pozoj (zmaj) izvali, ako ga u močir (mužu) metne. Poslě několiko godinah uzraste tako silovitim, da je vse na okolo njega, ljudi i živina, u velikoj nevarnosti. U to doba dojde „črne šole djak“ po pozoja. (Ovi djaci se u babilonskom stolpu u vsěh tajnih umětnostih izure, gdě sěde na ranti kano golubi, svaku godinu pak črt desetoga ugrabi.) Kako djak na kraju močira svoje tajne čarobnice izmoli, se pozoj na suho izvalja, prvo u podobi svinje, drugo u pobobi krave, tretje u podobi konja, kojega djak zajaše, počto bi mu uzdu privezal. Sada ide čudoviti konjenik ravnim putem u vis sivi oblaci i burja s njim. Kuda jaše, tuda pada tuča i tako strahoviti vihar ima, da stare hraste u srědini polama ili s korenjem izčupa i hrame podira. Djak pozoja tamo goni, kuda na putovanju do pozoja nedobi hlěbca i stanka, da prenoći; radi toga trěba „djake črne šole“ gostoljubivo primiti.

— Ljudi kažu, da pri vsakoj nevihti djak pozolja jaše i nekóji ozbilja misle, da su mu rep ili nogu vidili. Meso od pozolja imaju ljudi u iztočnih deželah, gdje solnce uzhadja, pod jezikom, da je hladi, jer inače nevěrojetne solnčane vrućine prestati nebi mogli.

M o d r o s.

U priašnje doba biaše u obće razprostranjeno mnjenje, da ima modros (burnjak) takov otrov, kojemu nikakva sila nemože odolěti. U novie doba toćnie naravoslovje ove krive misli razvedri; jer sada vsakto će znati da burnjak (salamandra) nije otrovna žival. Čto narod o modrosu kaže, se čini da nije burnjak (kod nas takodjer meglenščak nazvan) nego nekakva druga, možda bajoslovna stvar, o kojoj ima sada uže na pol izopačenu pověst. Modros je, kako narod kaže, kratka no debela struka, valjaku (walze) sličen, hrdjave, črmljene dlake i strahovito otroven. Kada ga razljuti, tako glasno zažvizda, da mu brzo drugi modros na pomoć dojde. U močvirih i mužah polnih grmovja najrajše stanuje. Razdražen se takom silom zažene, da iz drěvja skorju olupi, u koje prileti, člověka mahom usmrti, ako ga zadene. Kažu, da se iz kače (zmije) izvali i da tako živi, kao kača.

K r s t n i c i .

Kada se iz daleka zabliskava, bez da se grom čuje, kažu, da se krstnici među sobom za dežele bore; vsaka bo dežela ima je d n o g a krstnika, no to tako tajno, da mu niti žena toga nezna. Oni su takodjer „djaki črne šole,“ koji se u babilonskom stolpu izučē. Po vsēh krajevih svoje dežele tako hitro hodi krstnik, da prie natrag dojde, nego bi to u jednoj postelji spavajuća mu supruga zapazila. Koj u borbi ostale pobēdi, onaj ima u svojoj deželi najboljšu lētinu, čto tim naznani, da ima voćje: jabelka, hruške, slive, zelišća nekakvo znamenje. Ako ovo znamenje meću naliči, to je on s mećem premagal, na čto će jošće drugu godinu biti dobra lētina; ako pak su pike, to znači, da su se strēljami strēljali, na čto bude zločesta lētina. Pazite samo — kaže narod — da ima u istini vsaki sad nēkakvo znamenje. Iz ovih bojevah se krstnici čestokrat povse razsēčeni kući vrata, no brzo opet izlēče. Po tom višeputi svoju deželu pregledava, da se kadkada i viditi može, premda tako brzo putuje, da ga je jedva na hip viditi. Na putovanju si glavu u rukah nosi, iz vrata pak mu gori, da si tako svēti, kuda hodi.

O r i s u .

U ris (ukrug, naćinjen tremi jednolētnimi lēskami) trēba o polnoći pred Božićem iti i to na

krížoputju. Ris se načini okoli sebe i više sebe tim dalje tim bolje, jer preko lěskah nikaj do člověka ne može. Kako u risu stoji, vidi vsakojake strahovite nakaze, p. divje zvěri, žareće bike, koje mu pogibelj přete i tim izstupiti nude, česa pako podnipošto nesmě učiniti, ináč ga djavol taki ugrabi. Ove grožnje takove vsakomu straha uzročē, da si jedva hlače čiste ohrániti može. Kada djavol vidi, da ga neče moći preváriti, ónda mu metne vreću novacah u ris, přie pako mu se mora dušom i tělom zapisati. Od te dobe mora vsaku godinu u ris hoditi. — Někoji imaju vlastitoga „škratca“, koj jim novce nosi; třeba samo, da mu se svojom krvju zapiše, písmo na prozor položi i zajedno svoje želje izrazi. Ljudi misle, da su oni žarećim metlam spodobni me-teori škrati.“ Noć je ů obće nevarna doba, u kojoj se člověk nemože zadosta čuvati. Kažu, da ljudi, koji su krivo kršćeni, vide vsakojake prikazni („skušnjave“), koje na pol i onaj vidi, koj takvomu na nogu stupi.

O cvětenju pěnez.

Novci tamo cvetu, gdě su zakopani i to modrim plamom. Pred poldneva ili polnoći cvěteće čuva zelen djavol, koje samo ónda može dobiti, ako mu se dušom i tělom zapiše na opreděljeni

rok. Koji pako taki po poldne ili o zori cvetu, ove čuva duša onoga, koj je biaše zakopal. Ovi se povse lahko dobe i vrh toga se duša jošće lěpo zahvali na izbavljenju. Kada se vidi ovaj cvět, onda mora nekaj na plam baciti, najbolje jest črěvelj, jer se onda novci samo na črěvelj gluboko nalaze, ako pak se klobuk metne, onda su na seženj gluboko. Po tom se mora brzo i tiho vratiti, ne natrag gledati i još pred uzhodom solnca izkopati, medjutim pak nesmě ne slova izustiti, premda ga vsakojako „skušnjave“ prevarititi hoću, jer se inače opet te gluboko pogreznu, tako da je ves trud zahman.

O v r ě m e n u.

Ako je sveta noć (pred Božićem světla i jasna, onda su parme takaj světla, t. j. neima slame i sěna. — Ako u 3 kraljih mēsec raste, će i cěna vsemu rasti, ako se menjša, će dobra biti lětina i cěna vsemu padati. — Ako na den sv. Néže solnce sije, bude sad crvljiv, oblačno vrěme pak na zdrav sad poměni. — Pomor ljudem přeti, ako se na den sv. Pavla meгла kadi. Ovaj den idu pred solncem po borovicu, da se s njom po kućah kadi i tako pomor preprěci. Děčki ovo jutro tako glasno vape i kriče, da se povesuda

samo čvečanje čuje, jer dokuda ova krika i vika dopire, do tamo ne kolje tuča, pomor i vojska neima moći. — Ako na Svěčnicu solnce na vedrom nebu uzhadja, se ima još sněg očekivati, jer, kažu, na koju luknju solnce sije, kroz otu će još sněg letěti. Ovo jutro paze medvědi u brlogih svojih: ako solnce na vedrom izide, onda se gluběje zakopa, ako je oblačno, onda ostane na svojem ležišću, jer neima kesnie veće zime. — Lěpo vrěme na den sv. Školastike znači dobre roje i lěpo prolětje. — Ako na mesopust sněg ili dežd pada, onda su polne gorice i hajdina. — Na Grgurovo kažu: krnicu na glavu, pak hajda kopat! — Na Uzkrš se povsuda pred zorom ogenj kuri (vuzemnice) i kažu: dokuda ovaj dim, do tamo neima pomora i mraz hajdine ne mori. Pucanje, i krikanje neima ne konca ne kraja. — Od Jurjeva vse do Kresa hode děvojke pěvat kamo ka križu ili si gdě drugod iz mlade hojke (bora) „majku“ naprave, koju ružami i vrpci prelěpo nakite. Pred Ivanjem, kada slědnokrat izpěvaju, zakure ogenj i sožgu „majku.“ Koja děvojka može s vršićem u ruci dobro prěko ognja skočiti, ota će još ove godine vččana biti (se udati, omužiti), koja pak nemože, će brez zakona poroditi. — Koliko dni po Ivanjem kukovica poje, toliko dni po Miholovom mraz nekolje. — Na novo lěto hode děvojke vode darovat. Vsaka stupi na

studenec (bunar), kaki penez unutra metne i zajedno kaže: ljuba voda, ja te darujem od dna do dna, sem za muža uže zadosta godna. — Po pol-dnevu nepokapaju kod nas rado mrtvecah, čto někoji pred smrtju sami prěpovědaju. Oni misle, da o dvanajsetih vsi mrtvi novodošloga pohode i tako je laglje one strahove za běla dneva, negoli u temnoj noći prestatì.

Priateljici.

U spomenar.

Mlada dĕvo budi zdrava,
 Sĕtjaj inostranca se,
 Koj'ga zove mati Slava,
 Jerbo njeno jest srdce;
 A mladosti zlata doba
 Brzim tĕkom odhiti,
 Neka tebi iz pozdna groba
 Konec žizni zazvoni.

M i n k a

junačka děklica

od Ivana Vinkovića.

Polne ljubezni, čiste divice, Vile domaće!

Vam se zaupam, od Vas si zapomolim pomoć;

Da děvico vredno čestim, domorodkinjo pravo,

Ka je iměla pogum, kteri še vitezmu ní.

Ljubavi vneta nas je izbavila turskoga jarma,

Tam pri Radgoni je vničila divji napuh.

Jasnoga jutra otec pokliče Minko prijazno

I jo nagovori: „Žal bi mi bilo za te

Da se te hčerka milena, podpore moram znebiti,

Čudne sem senje to noć iměl, daj naj ti pověm:

Oborožana v jeklo zavita na strani junakov

Zmožna děvica si strah bila za tursko vojskó.

Pa joj tebi! Turčin privihra i sabljoj zamahne,

Tvojo razkolje glavó, premda sam padne Turčin.

Žal bi mi bilo za te, pa vendar te moram poslati

V Radgono: nesi taj list, tam ga županu podaj,

Neidi po šumah, čěsta velika varněja jeste;

Vrni se opet domu, kakor ti brž bo mogoć.“ —

„Otče moj ljubi! ne starajte se podosta za Minko,

Dobro mi pot je poznan, šumica, vsaka takaj;

Krotkoga srdeca Slovenci so mirni, mi nič ne storijo,

Bog je nad menoj, on će čuvati mene povsod.““

Rahlo se sdaj je k kolnom očeta Minka spustila,
 I ga objame čvrstó, ga pogledivša v obraz
 S milo prosećim pogledom. Otec jo dobro razumi,
 Vendar mu dvomba i up križata stalno srdecé.
 Starček povzdigne oči zasolzene proti nebesom
 Ino s pravoj rokoj blaži preljubjeno hćer.
 Sdaj kroz prozor soľnce zasine na hćerko s očetom,
 Oj krasota! Kdo, kdo jo popisati će?
 Minkini črni lasje so se svćtili vse od črnobe,
 Rožna rudećica lic bila je jeden le žar;
 Njene oči so vendar plavěle tak milo i krasno
 Da bi še angel celó bil se zaljubil u njo.
 Bila je tenka ko jela, bistra ko srnica mlada,
 Krotka i nježna srdecá, razuma ostrá ko žar.
 „Stani, saj věm tvoj hot i pojdi i bodi pametna!“
 Nikaj ne odgovorí dćklica sramna na to.
 Milo jo prime za ramena otec ter vrh jo posadi
 I ji poljubi obraz, sámo pusti jo potom.
 Bože moj! vzklikne za čas tak milo děvica vzdihaje,
 Ko da jo krivnja teží, svěsta si vendar je ni.
 Rěš da joj prva v mladih klije prsah ljubezen
 Grěšna pa duša ni bla, ona ni znála za zlo.

V murskoj dolini dolnjega Štajera Radgona město
 S pěvnim obzidjem leží s Muroj oblita v okrog.
 Krěpki Slovenci nje stanovniki se hranijo čedno,
 Hrabri so městjani, ni jim spoćitati kaj.
 Župan jih Lorber izsisanih kosti, ohologa srdeca
 Městjanu vsakomu trn, tujec ne pozna ljudi.
 Bogomir Lorberić vendar že hrani značaj slovenski
 Krotek i tih; mu je rad vsaki, kdogod ga pozná.
 Dvadesetlětnoga bělorudeći obraz ga prijati,
 Dćklic obaja oči stasa visoka ponós.
 Módra besěda prav mnogo velja v okrógu pametnih,
 Vesel vesele stori, tužen le vbogim se vda.

Vitezkih, svojemu věku priměrnih mišic, pogumen
 Stražo straži junak městno i vodi modró;
 Misli i snuje priprave za oprt se Turkom,
 Kojih požezni plamen napověduje blizost.
 Malena trumica domovine braniteljev svoje
 Ino prazdno dno městne peneznice mu
 Mnogo zavdajajo skrbi i to še tim većma,
 Ker še u glavi očé tema i prodec přetí.
 Bogomir v svojij pisarni sědi i glavo si tere
 Kako nevarnosti bi bilo odstraniti moć.
 V misli zamišljen ne spazi ko plašno mu draga na pragu
 Postoji opazé, ljubimca v brigah obraz.
 Ona dušo drži, těsnoba prsa joj vrši,
 Noge ne makne, okó gleda brižljivo na njá.
 Kalamita je ljubav, njoj se protiviti neda
 Duše sorodne ćuté blizokost ljubavi své.
 Lorberić naglo pogledne i že mu v naročju je Minka,
 Rajske zavžíva si slast, pije iz ustnice med. —
 Blaženosti i sreći nesreća se vkratkem pridruži,
 Jasnost živiljenja kalí čisto vodó kako prah.
 Lorberu trn je děvojka nižjega stana u peti,
 Žlahtića blago srdcé děklicu ljubi prostó.
 Lorber prišuti k dveram pisarne, objemanje vidi —
 Tako zagromí, da se ves strése obok.
 Děklica drhće ko šiba na vodi od straha i srama,
 Ostro nesramne so njoj sbadale kletve srdcé.
 Lorberić rěči ne more v njeno obrambo podati,
 Otca srditi glas tako preplaši pogum.
 Župan prestane proklnjati Minko, nedolžno děvico,
 I jo popita rekoć: Ma li ljubezni potir
 Toliko moći, da čěsta do Radgone ni predaleka?
 Sdaj še le prav se zbudi Minka, pomisli na list,
 Spomni se, kar potujoća čez Negovo vid'la je v šumi
 I zaboravi na mah, prejšnih župana besěd.

Tak govori: Od očeta sem vam toto pismice nesla,
 Ko uro hoda od tod spazim prav čudne ljudi;
 Bila jim glava debelo zavita, široke breguše,
 Pisano prslek našit, debel oviti pojas,
 U njem dvě pištoli i nož tako dolgi ko laketi
 I viseća od ram sablja zavita v obroč,
 Ravno kot otec je mnogokrat pripovedoval od Turkov.
 Tudi med njimi je bil z našega kraja možak.
 Vsi so skoro tak govorili slavenski kot nas kdo.
 Tu vas gotova pot pelja do Ragone tik,
 Reče našinec, i nĕdo vas spaziti neće,
 Tu vas najdem nocoj, kadar bo ura deset;
 Osemkrat deset čvrstih junakov bo zadostilo
 Grad pridobiti. — Alj glej! dĕklica sbori takó:
 Dajte gospod mi stotine pol izabranih junakov,
 Kako v nebesah je Bog, Turke posečemo vse. —
 Vitežka dĕklica! preslica, metla i pisker je tvoje —
 Reče joj župan — je tvoje orodje, i gre.
 Minka sramno pobĕsi oči, pak koj se razmisli:
 Ljubor moj dragi zdravstvuj! reče i že je već ni.

Kak or vkorenjen Lorberić z města se maknut' ne more,
 Čudno se djanje mu zdi, razni obrazi lete
 Njemu pred očmi i tak uzoruje: Priroda ne pozna
 Razlike med ljudmi, človĕk zmišljava si jo;
 Bog soćutje nam da, zaduši ga predsoja.
 Ljubav je krase vir, temno razsvĕti nam noć,
 Zloba pak svalji nas v brezden izdolbljen sovražnih od vragov.
 Lazni se ĕrvu ĕrv družu objeti ga smĕ;
 Samo človĕku je ljubavi ĕtje nebeško zavrto,
 Će smo razna rodú, nižjeg' i višjeg' stanú.
 Bil bi še dalj' uzoroval da nijeso městjani prišli,
 Kteri mu obznané, kako seljani bĕže.
 Pred Turćini, ki le dvě uri oddaljeni jeso;
 Toljka množina jih je, trave i listja ni već.

Zaslišavši to Lorberić hiti k obrane pripravam,
 Straže nastavi povsod, vse oborožati da.
 S daj še le župan stari si piplje lasé i se kesa,
 Da nije Minki vèrjel i joj pomoći ni dal. —
 Bolje i bolje gòstijo se bégajoći seljani,
 Město se že polní, gosta že tema črní.
 Vrata se zaprejo, ognji po bednjih visoko kresijo,
 Tak da vènča plamen města zidovje okrog.
 Čvrstih, pogumnih se děčkov bojno pětje razlega.
 U vse kraje vètrov, v Dėdonec sliši se cló,
 V Gorco, Obrajno i Radgono gornjo i bližėje vrhe
 Gromno donećih glasov, krog pa je tiho biló.
 Lorberić, ki mu sdaj veljà ne zgubiti poguma,
 Premda težka srdeca vidi se tu ino tam.
 Tukaj tolaži, tam nadihava mladenče junake,
 Starce pita za svět, kako se staviti v bran.
 Vriska prestane, pospijo krog ognjev, tužno je, mirno;
 Sdaj se razvedri nebó, luna nastopi svoj pot.
 Lorberić, ki mu spati ne puste skrbi prevelike,
 V nebo obrne pogled, vzdehne globoko: O Bog,
 Bezbrojnih stvoritelj světov, v razsode me hipu saćuvaj,
 Bodi zavětje nam Ti, reši nas vère vragov. —
 Opet sdaj vkloni glavó i desnico položi na srdece,
 Primlja udarce srdeca, kucanje koj razumi.
 „Mene srdece tak moćno boli — kdě, kdě si ti Minka,
 Minka moj angel, o da sdaj te v naroćju imam,
 Nikdo te ljubljena od mene nebi već loćiti mogel!
 Bog je Turćinom ne daj, vsmrti za Minko me prej!“
 Odpri — se sliši zpod bedna — pomoć! To so Minkini glasi;
 „Nujte junaki za mnóm;“ k tajnim dolj vratam hité.“
 Minka se bori tu s tremi moži stopivša iz čolna,
 Bila Turćina sta dva, tretji iz Ptuja trgove;
 Prva posěčejo, tretjega vlovijo i odpeljajo.
 Medjutim kaže se zgljed, ni mu v nebesah v podruž.

Roni bezglasno hvaležna solze gorke ljubezen,

Srdec na srdecu leži, rajska obdaja ju slast;

Čelo i ustnice, njeno obličje čeliva ognjeno

Ljubček joj, ker je zaklád najdel zpet svojih željá.

„Duša mâ draga, kako v toj uri si mogla sim priti.

Kaj le tvoj je namen, kaj le danas je bil?“

„Vlast ino véro pred Turki otěti, ki nam jo sramijo.“

„Kaj pak te sablje pomen, reci od kod jo imaš?“

„Idem ločivša se tebe gor v Radgonski grad ino zprosim,

Kar mi je otec tvoj ne htěl privoliti za nič.

Najdemo trumo Turčinov, ki sdaj tam v krvi ležijo,

Ino ta sablja je plen jednoga padših iz njih.

Trojica, zdi se mi, vendar je ujšla: ta dva ino tretji.“

„Ptujčan? zlobo redi to ljubosumnost vragá.

Minka, ne věš, on jeste moj tekmenec i se mašćuje.

Izdaica proklet, gavrani da te jedo’!

Srdec ti drobno razsěčem — ne, ne! ga pustim pri življenju:

Ljubiti t e b e ni tež.“ — — — — —

„Moj odrěšitelj! kako se ikda ti zahvaliti morem?

Tvâ veledušnost te stri vrědnoga tvoje časti. —

Ljubi moj, kako te rada imam — pak tvojga očeta

Vpora se moćno bojim — nebodeš nikada moj.

Prosta sem děklica, snube sem viteza nikakor vrědna.“

„Žlahta te nježno srdecé, bistri te pamet in um,

To so jedine lastnosti ne pismo pečateno žlahte;

Ljubica nič se ne boj, upajva v milost Bogá.“

Zora že zlatom obnebje obdava i krajči oblake,

Razvedré se poljá, z veže se vidi množtvó

Dušmanov Turkov prot Cankovi neizbrojivo ležećih.

Ně še ura devet, že navaljuje gromád

Radgono, koja se hrabro, krěpko još dolgo protivi,

Krví že mnogo curí, zmage pak upanja ní;

Morajo naši se vrnuti, ako poginuti nećo.

Stěnja riv ugrskih vrat, Turkov se polni že most.

Minka to viditi sgrabi sekiro i vséče v verige,

Tako da s Turki se most vdere v globino vodé.

Rěšeni jesmo! izklikne veselo braniteljev truma,

Minko na rokah nesó k Lorberu, da jo časti. —

Mrzlo jo k sebi pokliče zavidnik samo v stanico,

Ino joj tak govori: Nisem te poznal poprěj,

Děklica draga, je žal mi, jesem te takrat razžalil,

Sdaj ti to nadoměstim, evo ti dvajsti zlatic;

Vidiš, so lépe i moreš prav mnogo veselja iměti,

Věndar obljubi nasprót, žena da nikdar neboš

Mojega sina, da koj, ko mogoće ti bo, se odstraniš,

Da izcerpiš si ti novo ljubezen iz prs.“

„Nisem bogata, gospod, pa těh — reče ponosno děklica —

Pěnez nevezemem nikak — i mu je hiti pod stoj —

Ženom mi biti zabraniti morete svojemu sinu,

Brez da vam dam svojo rěč; da ga pa ljubim, nikolj!

Prvo obečam, alj drugo je v božjoj, ne mojoj mogoći:

Dal mi je ljubav sam Bog, more jo vzeti mi Bog.

Srečno!““ Se priporoči ino gre zapustivša v osupu

Lorbera, kteri nikolj toga ni mislil od nje.

Kriva zpet mrak že pozemlje u svoje neznane pokrile,

Smutno biva srdcé, kajti za jutro ne vě;

Nezna, alj bode še, kada se mileno solnce zažari,

Kucalo svobodno, ker sdaj še ji ljubav topí.

Čudno stvorenje! se vedno vrtí, kar obdaja nas tukaj:

Den neprijazno nam noć, noć opet světlost slědí.

Radgona toto presrečno město svobode že mozda

Iutra podjårmljeno je ino ostane sto lét —

Kako brodar se v nevihti visokoga morja zaupa,

V Boga vsemožneg' duha, druge pomoći ne vě.

Od krvoločnih i groznih sovražnikov krožma obdano,

Spasjenja neima, kam god metne svoj brižni pogled.

Radgono osvoboditi iz toga stanú stavi Minka

Svoje življenje na kraj, nič nemareća za smrt.

Hiti se v tursko obleko pride zvijavša čez tabor.
 Slučajno se nagodi, konja da najde s uzdoj;
 Vsede na njega se, dirja na skok kako piš tako hitro,
 Jaše že uro poti, da se podkovi iskré.
 Vstavi se malo, da konj si oddehnuti more od bēga;
 Sdaj pak se zmisli očé, njegovih slēdnjih besēd —
 Detinska ljubav jo vabi domu, domovine pogibelj
 Sili jo močno naprej, ljubav i nježna dolžnost.
 Jeste u boru, borišće pa mehko srdcé dēvojčice,
 Stapa lagahno konjić, v nebo vpre ona okó;
 Uprav pogodi prav svētlo zvēzdo ino reče: ja tebe
 Tebe zvēzda, slēdim, Bog te je goraj mi vžgal
 Teci sdaj konjić i vdarjaj tla naprej, drugaće bo kesno.
 Opet sdaj dirja na skok, hitrēji nije še piš.

V Lipnici polja širokoga mēstu je onoga časa
 Vojska ležala, je bil nje povelitelj Arnešt,
 Imenovan od neumorjene hrabrosti želēz ni
 Već še je čakal, pomoć' z Krajne, Koroškoga i
 Drugih še sosedjin, silno da vdariti more na Turke;
 V posvētovanju sēdi vodje mu vsi na okrog.
 Bilo je pozno že v noć, si je želēl počivanja truden,
 Tu pa še vitežki um srēdstva pripravlja za mor.
 Ravno so sklēnuli bili prēj ne nastopiti poti,
 Dok pričakana pomoć sjači je dobro za boj,
 Trudni ko bili so vstanejo, da se počivat podajo,
 Pak doprijeto jim to ni mēlo biti to noć:
 Najmre vojšćak napovē, da dēklica želēva pohotno,
 Vodja Arnešt da joj da posluh še sdaj toti hip.
 Važnih poročil od Radgone, rekla je dēklic da ima,
 Kaj se odložiti ne da brez da pogibelj slēdi.
 Minka stopivša v dvorano je vitezom tak govorila:
 Ljubi gospodje, dok vi mirno sēdite tukaj,
 Radgona stenja v pogibelji, mozda propadne še nocoj
 Gotovo pak se ne bo dva dni držala naj već.

Prvi napad so Turkov krępko i srečno odbili,

Kako nadalje pak bo, lahko se misliti da,
Neizbrojena množina tam Turkov okoli nastaja,

Město pozobljejo še, kako se reče, poidoč;
Že so městjani odločili tudi le čakati osem

Ino štirdeset ur, Turkom se vdati potom.

Vitezi hrabri, ne boste sovražniku uas prepustili,

Kteri pretaka nam krv, krove nam žge naših hiš,
Kteri še věre ne česti, naše naj dražie blago,

Nujte vsi brž na nogé, tam smo še prej bode šest.
Bila to rekla s gorečnostjo takoj, da vse je spodbodla,

Da se zasliši v en glas: Arnešt, daj vodi nas vboj!
Mi ti slédimo, da Turki zvédo, da i mi še živimo;

Naših želézo naj prs tursko potere vso moć. —

Kaj ćeš děklica, dobroga da ti storim, reče Arnešt,
Kteromu se je ponos Minkin prav silno dopal?

Odgovori ona brž: daj svoje orodje mi ino
Pusti me iti kraj te, pusti me soboj u boj. —

Hajdmo u bitko, u boj za Bogá, domovino i věro!
Vzklíknejo vitezi vsi, daleč okoli hrumí.

I za pol ure se cěsta že ziblje ko silje na njivi,
Gnan od čolnov se val vgraža za valom v prekuc.

Vstave se blizo Apač, ino malo se okrěpčajo;
Potóm pa bitka se vžge, kake še mozda ni blo.

Grozno se kolejo, nikomu čisto pardona ne dajo,
Strašni Slovenci so, kad jezni na koga vdare!

Ipak bi skoro premagani bili, a bilo bi čudo?
Desetkrat Turkov je već, mnogo zmag slavili so.

Srěda se moćno drží, samo krili majate se skoro;
Těma pa pride pomoć, městjani bijo od zad.

Minka spazivša to sili naprej, ji ljubezen u roki
Srečno meć k cilju vrtí, turske presěka redé;

Tam pa jo s krikom pozdravijo Radgone sini slovenski,
Bolj jim še raste pogum, „udri“ je jeden le krik. —

Bogomir kaj je občutil, se neda popisati tukaj.
 Děklica stopi mu vštric, bila pobočnik mu je;
 Take dvojice še svet ne vidil nikoli u boju:
 Ostri ljubezen nju meč, svornost pa Turke tlati.
 Že se valjajo tisućine sovražnikov v krvi;
 Iščejo v Muri pobėg, tam pa je smrti požrėv.
 Kaj pa je tam, glej! koj se tam tako junačko obnaša?
 To je junak Bogomir, oj kako sėče na vskriž.
 Mah ino mah pogodi, tu tam se svali vsegda glava;
 Već onemaga mu pest, k temu potekne se konj.
 Minka postavi se v bran ino ljuboga reši od smrti,
 Zanjga prestane živet', — Turk joj razkolje glavó.

Bitka prestane, Turčinov dvadeset je tisući mrtvih.
 Naši se sberejo vkup, Bogu zahvale na glas.
 Padla je neká tud glava slovenska, pa dobljena zmaga
 Bode za vnuke še kinć, hrabrosti dědov izgled.
 Vidi vesele Arnešt vse svoje junake v radosti
 Nikdo ne manjka zmed njih, ki so ne padli za dom:
 Samo tam vsrėdi bojišća en mladi junak prebirava
 Truplja padnuvših, je bil Lorberić težkog' srdcá.
 Svojo išće si ljubico, Minko děvico junačko,
 Najde jo, v krvi leží, mu za uvėke že spí. —
 V Hrastovcih otec samotež brez Minke živetí ni mogel;
 Za njoj ta gor se podá, kděno več loćenja ní.

O glasju

z namero na „oga“ „ega“ „iga.“ i. t. d.

Od Lovreta Toman-a.

Če ravno namen slédečih věrstic je le govoriti o boljšem glasenju ene ali druge navedenih koncovk, — tak se je vender teško zdèržati, o glasju sploh kaj govoriti, ko iz toga će dokaz za uno ali drugo tèrdenje izvirati. Zavoditi pak vender neželimo predaleč, ko pot je predolga, in plan neomejen, ako bi slédili glasu do izvira, in ko bi ga sploh razmotrivali, kakor se v jezicih i v umah iz naravnoga prenešen pojavuje. Tak obširno, tak važno dèlo naj bude na priměrnějši čas bolj razširjénih i pomnoženih vědnosti i bolj dozorene pameti prihranjeno. Dèlo pak je važno, ko za važno vender vsaki mora dèržati, o „jeziku“ govoriti, ki člověka čez vse druge stvari povzdiguje i u njem u neboleteći spomin, ali sladkomilo zavěst, ali burnosilni pogum i prečudne občutke izbuduje — alj pa jih člověk v njem izrekuje. O glasu se javijo dušni višji uzori — dušno. U kamen, u čérko, z bojami vsnuto znotrajno

videnje, hrepenjenje, — kako mèrtvo je — u glasu kak živo! — Glas je potok pèvajocih zrakov, ki od zemlje do zemlje, od vèka do vèka šumijo. Vsaka stvarica ali diha, ali piha ali brenci, ali žvižga, ali poje, ali buri, ali gromi; — i vsi ti glasovi iz jedne harmonije iztèkajo — u njo tečejo — ako ravno se nam vèasih nesoglasni zdijo. Cvètka, vētricek, drēvje, piš, tič, voda, vihar, grom, vse vse pèva v koru brezštevilih stvari. I blisk i solnca žar i tēk svētov glasi se enako v veličanski harmonii našim ušesom neslišano. Glas objema vse stvarje. Glas je stvaritelj človeškoga jezika. — Postala je zemlja — i — človek jo je sprejel od stvarnika za svoje časno prebivališče. Glaseče stvarje ga je obdajalo, pihalo, šumelo, pèlo, vihralo, gromelo i t. d. je nad njim, pod njim — okrog i krog njega. Gospodar zemlje počne svoje lastne stvari imenovati. Bile so brezšteviline. Kako jih bi bil hotel razločno klicati, kje podlago vzeti, na katero bi razno poimenovanje naslonil? — Lastnost, narava stvari sama le zamogla je biti. Počne jih tedaj pozvati — i daje jim glas, kakor same ga iz sebe dajejo — poimenuje jih — naravno po — glasu. I kar se mu tihoga le tipu, le gledu, le okusu, le poduhu prikaže, primerjaje lastnost z lastnostimi pokliče i tako vse poimenuje — naravno. V naravi je tedaj izvir človeškoga jezika, — v njej morajo vsi glasovi snideni biti vsakoga

— pèrvoga jezika. Pèrvoga? U početju jezika s priličenjem glasenja sadašnjih je izrečeno, koji jezik da se zamore za pèrvoga (pèrvobitnoga) dèržati. V cèlom vstvarjenju je razno glasje; vsaka stvarica ima prilastni, pristojni glas; — pristojni glas je tedaj — naravni. Jezik, ki vse rèči pristojno — primerno — naravno poimenuje, je naravni — izvirni — početni. — Nebilo bi ravno tak teško s tim vodilom k izviru pèrvoga jezika priditi, nebilo bi tak nemogoče, med mnogimi obstoječimi jezici enoga ali drugoga uspèšno za bolj naravnoga — bolj pristnoga izreči. Ista narava nas še zmiraj z enako prilastnimi glasi obdaja, ktera se je pèrvomu človeku, pèrvim rodbinam, pèrvim ljudstvom glasila. Kako se nam mora sèrce vzdigovati, ak tujci nas Slovane, naše „jezike“ porojence poznovèkov imenujejo — i v zavèsti krasote, popolnosti — naravnosti lastnoga jezika nam je dokaz njegove starodavnosti — pristnosti. Kako mora rasti naš sveti ponos, ako grajajo naš jezik nevlastni, nemodroslovni i mi vsakoliko stvarico tako poslovimo, dà v rèči se sliši, vidi, tipa, duha, okuša. I če je to, alj ni zadosten dokaz podal naš velikobrojni narod, da mu je bister um, natanjki občut, primerni zapopad vstvarjenja — narave, alj ne leži tedaj ravno v jeziku dokaz njegove starosti — njegove prihodnosti? Zato z nadušjem ponovimo besède iskrenoga Slovana: Naši dèdi

i predědi nam niso zapustili ne velikih d'ržav, ne obširnih měst, ne krutnih samovladarjev i kraljev — ne sanjanih bogov — ampak zapustili so nam jezik, u kterom se izrekuje naša starodavnost — iz kteroga doni — mogoćna prihodnost.“ Tako — in istina je to; zakaj ćlověški duh se nikjer i nikakor ne more drugaće, kakor v jeziku razviti — svoje moći razkazati — već već — jezik zapopade vso vědnost! — Veseli se tedaj moj ljubi narod — jezik te zaznamuje umnoga, ćutnoga, modroga, samostalnoga, mogoćnoga, staroga, prihodnoga. — Pa — kamo — kamo? — Zaide se tak lahko dalje i dalje, ako ćlověk odstopi od navadne t'erde poti na cvětećo livado. Pa okrenimo se k glasovom vsakolikoga jezika i premislimo, kteri so njegovo pravo znotrajno pomembno živiljenje. Vsaki jezik obstoji iz samoglasnikov i soglasnikov. Samoglasnici že po svojem imenu razoděvajo, da oni so pravi glasi iz narave posneti. Oni so živiljenje jezika — soglasnici so truplo, v kterom se pretěkajo, brez kterih se zopet kakor v naravi glasé nepomembni, neznamivni. Priliciti se pusti ćel jezik s citrami, na kterih so glaseće strune napete. — Strune so soglasnici, glasi so samoglasnici. Ubrane strune so le za pogled — ne slišijo se, pa primi z budivno roko va-nje i raznopěvne ti bodo doněle. Ce jih nepotipaš, nevěš, alj so soglasne ali ne, ako jih prebiraš, postanejo ćudotvorne govornice. Zato

strune morajo po raznih glasovih uvèrstene biti. Ko bi ne bili tak uvèrstene, ko bi bile le jedno-glasne — pokaj bi jih bilo več? I ko bi ne bilo razredic na citrah — kako hitro bi se uho od-tegnilo od vedno jednoga glasa rëvne strunice. Naj slëdijo zaporedoma isti samoglasnici, kako leseno, kako neprijetno teče besëda, naj bode v prostici, naj bode v pësmici. Vsak samoglasnik ima svoj lasten glas. Začujmo jih tedaj povèrstno i pošamno, da zamoremo o njih značaju, o boljšem ali slabejem glasu pravno soditi.

Izrecimo jih povzdignjeno klicaje: **a! e! i!**
o! u! — i že posamni brez zaveze s soglas-nici razodëvajo svojo prilastno raznopomembno moč, se razločijo, omejijo, kakor slëdi:

a,	e,	i,	o,	u.
jasnoga	srëdnjega	miliga	božjega	čudnoga
žarnoga	mehkotërdega	hitriga,	zornoga	trudnoga
glasnoga	vlëčeëege	bistriga	polnoga	studnoga
stranoga	slëdnega	sitniga	krogloga	hudoga
častnoga	vëdnega	britkiga	kornoga	šumnoga
slavnoga	rednega	silniga	močnoga	hrumnoga
staroga	ženskega	visociga	tvornoga	burnoga
stvarnoga, nëmškëga, vilinskiga slovanskoga dubokoga				
g l a s a.				

Tako se slišijo značajno samoglasnici i tako se razodëvajo — naravno — v vsakom izvirnom, pristnom jeziku, — ako ravno se tudi tako vto-piju jeden u drugoga, da jih potom še več po-

stane — ki pa več nimajo svoje prilastne jednotne posebnosti. Ono dokazati naj mi služi naravni pristni naš jezik; alj naravnost i pervobitnost slovanskoga jezika dokazati naj to služi; — saj jedno je drugo. Človek glasbo čele narave slušajoč je koj želél nje glasove — svoje občutje po svojih po njoj izbujenih razoděti; slišal je bilje dihljati, čul je peresa šumljati, slapenje vodopadov — gonjenje valov mu je šumělo na ušesa, pretrěsaval ga je grom i predhodnja burja mogoćna. Napel je na lěs vèrvice, čevje; izdobil si je lěs, poprijel je rog — popravljal je svoje svirala — časi so jih umetno svěršili i imamo zdaj naravno po glasenju imenovane harpe, brenke, cître, orgle, trublje.

Častno se glasijo harpe
 mehko vekajo brenke
 britko zdiĥajo cître
 mogoćno done orgle
 tuĥno buriĥo trublje.

Tu je natanjko pokazano naravno poslòvenje našega jezika, i kje bi se to boljše viditi i storiti zamoglo, kakor pri sviralih, glasni posodi glasov. Pa idimo nadalje i premotrimo — še višje človeške misli — ali zaznamovanja predmetov naj većjih; zaprašajmo svoj jezik i zaglasi se dan, red, svit, Bog, čud.

Alj se ne vzdiguje v danu jasnota, krasota?
 alj se ne vleče red po celom svetu?
 alj ne sije i ne hiti iz svita bistrost, žitje?
 alj nas ne obdaja moč obzornost stvarnika —
 v besedi: Bog?

alj nas ne budi — čud? —

Kako naravno — primerno imenovanje! —

Pa le še je dno razmero med človeško navesti naj mi bode pripušeno — namreč družinsko.

Mati, hčer, sin, oče, družina.

Vidi se častita mati gibati v stanovališču; zraven nje se vede lepa hčerka, k njima hiti pridni sin, i mogočni oče vse vkup derži v — družini. —

Tako bi lahko rastljine, živali, i vse stvari, njih odrede, njih različja i vse posebnosti, čeloga vstvarjenja razmere v našem jeziku tako izverstno — naravno stvariprimerno izrečene lahko občudivali — pa ni nam zdaj te sladke naloge.

In ko bi trébalo razmotrivati bolj skrite dokaze za izvirnost našega jezika; alj ne pove vsako drévo, vsaka vodica, vsaka gorica, vsaka goša, vsaka trata, vsaka dolinca, vsaka planjava, vse kar te obdaja, ravno to, kar ti čem dokazati, da naravno imenovanje je bilo prvo — da jezik naravni je pristni — pervobitni! —

Iz kratkoga premišljevanja se lahko vidi, da je tisti jezik posebno popolni, ki v sebi vse sa-

moglasnike značajno, priměрно, pomembno hr-
nuje. Ako jeden prevečkrat slědi i postavim ravno
kak nepolnoglasen — tak jezik tako len vlěčeć
postane, da nikakor ni prijeten za ušesa. Slo-
vanski jezik imā vse samoglasnike tako razměr-
no v sebi, da se gotova toga nobeden sadašnih
jezikov bolj ponositi nezamore. Pa vender se je
jeden u jednom, drugi u drugom narěčju bolj raz-
širil — i to zopet naravno.

Obazrimo se na različne slovanske narěčja
i najdemo pri Rusih posebno **a—o**, pri Serbljih
o—a, pri Poljacih **e—o**, pri Čehih **e—a**, pri
Slovencih **i—a**. Tako sklanjavne koncovke pri-
logov. I čudno, da cělo narěčje rusko se glasi
mogoćno, obzorno, veličastno, polno, vesolno, sa-
mostalno; vali i pretěka se v znaćaju samogla-
šnikov **a—o** i pak **o—a**. Tako tudi sěrbški.
Češko i poljsko je zgubilo svojo polnost, i se
glasi bolj sředno otesano, obrezano, i v resnici
— poněmćeno, inostranjsko. I slovensko? Ne lo-
ćim rad nove vějce od debla — pa izrasla je i
svoje cvětje že ima, tedaj je ne směmo prezirati.
Slovensko se prav milo i bistro vlija.

Ako to těrdimo, tak nećemo nikakor odreći
nasprotnoga dokazivanja, da se to nemore skoz
i vedno těrditi; pa ko je naš jezik glagolićki
in prilogićki, tak še že iz toga vidi — da
će ravno sploh ni znaćaj jednoga alj drugoga sa-
moglasnika v jednom narěčju — da je saj bolj

navadni, kakor drugi — i tako se cëloga narëčja značaj na jedno alj drugo stran obrača — na jeden ali drugi samoglasnik opëra. Tako pri starih Grajcih. I kakor je bilo pri njih jedno alj drugo narëčje za jeden al drugi način posezie i spijovanja za bolj sposobno, pripravno dëržano, tako zamoremo isto mi Slavjani od svojih narëcij tërđiti. —

Rusko i sërbsko narëčje je za veličanske, u-zvišane stvari, za junačko-djanske predmete; česko i poljsko za umetniške, vëdne spisovanja i slovensko za pëtje, za ljubomilo pëtje naj bolj sposobno, ako ravno nećemo izključiti sposobnosti jednoga iz drugoga, ko so vender vsi le iz jednoga vira se izlili, če so ravno različno tekli jedno po širni veličanski samostalni zemlji, ki je večkrat bojisče postala i se od bojnoga šuma potresovala, drugo vpeljano v učilnice, kjer so si vednosti svoje besëde, svoje izreke stvarile, jih ločivale, bistrile, besëde tesale, večkrat po tujem izgledu polnoglasja obropale i jim komaj jedro pustile; tretje se je le večjidel alj po polju alj v cërkvah pëvano razlegovalo. Tako so se odgojile razne narëčja, tako so se tudi sposobile — i se tudi enomalo ločile.

Opustivši vse druge nenaštevne razlike, le opomnimo razliċnih zgorej navedenih koncovk.

Želja je — i kako sveta mora biti vsakomu pravomu Slovanu želja, da se složimo — i porazumimo — vzajemno. Pot je paċ neznana še, ki nas bode v sveti hram sloge, i jedinosti pripeljala,

pa kar se mora iztrěbiti razliĉnosti iz nareĉij — pade naj pade, da se odpre nam ĉesta — k jednomu, alj saj vzajemnorazliĉnomu slovestvu. — Prijeti se tedaj hoĉemo jedne koncovke. Brez razmotrenja, kako bi bolj prav, pametno bilo, brez priporoĉevanja staroslovenske koncovke se le derĵati ĉemo samoga glasja — lepoglasja — i morebiti Ź njim tudi še jedna alj druga sprednost spada, ki bi se odloĉno priporoĉiti dala. Koncovko **i—a** hoĉemo — odbaciti — saj ĉemo sloŹni biti! gotovo bode vsakoga pěvca, ki ljubomilo svoje obĉutje v nji razliva, enmalo zabolělo po njej — pa sloga! — sloga! — ga potolaŹi. I ktero drugo ĉemo naměsto nje vzeti? Isto, ki po vsih dozdaj navedenih pravilih o glasju zasluŹi prednost pred drugimi to je gotovo -- **o—a**, (e—a). Slovenski, slovanski jezik po svoji naravosti potrebuje — ako ĉe polnoglasen ostati, těh dvěh koncovk. Same ĉeske, ktere so se naši pisatelji Źe veĉjidel poprijeli — nikar ne obdérŹimo, da nebodemo ĉez kratko se kraje toŹili, da je jezik tako mehek, srěden, neprijeten, němŹki postal. Tako toŹijo Němĉi, ki prilikujejo staroněmŹsko z novoněmŹsko, polnoglasno, s srědnoglasno bęsedo! —

Da Ćehi **e—a** imajo — je paĉ jim od němŹskoga jih obdajoĉega **eta** ostala — saj jim je še veĉ od njih ostalo — i tako tudi kaj slaboga

med marsikterim dobrim. Pa razložimo jedno od drugoga i odbacimo slabo — ! — Lěpoglasje jezika se ne smě nepremišljeno strěti — tujcu ga samo to priporočati zamore. Nas pak še druge namembe silijo, se **oga** (ega) poprijeti, ko že ravno zavolj sloge volja **i— a** ispuščamo. —

Marsikteromu se bode pač směšno zdělo, da smo za tako pretresevanje zavolj koncovk toljkanj o glasju govorili — pa le dobro naj premisli vse to i popred mu bode jasno, da mora vsak jezik ako će lěpoglasen biti, vse samoglasnike razměрно zapopasti, popred se bode za priporočeno koncovko **o— a** odločil — ko bode premislil značaj jezika i bode najdel, da se samoglasnik **e** že obilno — zadosti v njem glasi, tako da pomnožen bi bil odvečni i bi lěpoglasje jezika pokvaril. —

Preden da svěršim naj resničnomu, še kaj šalživoga primešam, kar naj isto těrdi. — Čuj dragi čitatelj, slědečo pověstico.

Potovaje sim prišel na kransko-štajersko mejo, na vėrh trojanskoga klanca i sim se okrog oziral misleć na vse slogozatiravne ověre, na nenaravno odmejenje jednoga naroda po vodeh alj po gorah. Mislil sim tudi, kakoli bi se jedna i druga slovstvena razlika složit i zamogla; mislil sim o navedenih koncovkah, kar zagledam od štajerske plati vekati někega vožnika nad svojimi žrebci. Tako se je vedel okrog njih, tako

„e — e — etov,“ pa le ni hotlo se prav vesti. I od druge strani je tiral Krajnec svoje konjiče po hribu, upil je nad njimi **iga!** i **iga!** bičil jih je — pa le neče prav dobro **iti**. Ob istim času pak že počiva na vèrhu klanca en Horvat i se ohladiva s konjiči vred: **oha!!** Zdaj od vsake strani prispeta Slovenca na vèrh i se vesela složita s srodnim bratom, ter vsi trojedno zaglasijo: **oha!!** — — **Z Bogom ljubi čitateljko!** —

Marca, 1851.

Životopisi.

O d R. R.

Bleiveis Janez, doktor lékařstva i urednik gospodarsko-narodnih „Novic“ u Ljubljani, koje sada već 9. tečaj doživise. O izvrsnosti ovoga časopisa, o koristi, koju učiniše narodnoj stvari počemši od g. 1843 vse do dnešnjega dne je po Slovenskom samo jedan glas, kojega moramo obću pohvalu i dobro zasluženu slavu imenovati. Cěna mu je 2 fr sr. čto bi samo moguće, jer g. B. mučne poslove urednika bezplatno opravlja. B. je muž srědnje dobe, spisatelj više zdravilskih knjigah i upravo sada izdava s Dr. Strupi-om obširno „Živinozdraviteljstvo“; njegov „Koledarčik slovenski“ za novo lěto je uže izišel. — Bog ga poživi u korist naroda!

Cafov Oroslav, rođen 13. travnja 1814 pri sv. Trojici na malom Stajeru; sada podžupnik u Frauahajmu blizu Maribora. Već kao djak u Mariboru i Gradcu se rado staraše C. slav-

janskim jezikoslovjem; on je dakle rodoljub one dobe, koja nam nebiaše odviš priatna. C. zna vsa slavjanska narječja i podnarječja, umi također mater vsiuh jezika: sanskriticu i je čto se jezikoslovja tiče, jedna od naj odličnih glavah naših. Kada člověk stupi u njegovu malenu sobicu, nezapazi osim postelje i mize ničesa, nego goleme pregrade (barricade) knjigah vsakojakih, izmedju kojih jedva viditi može Čafovu malenu, okruglu osobu svojim priaznim licem i bistrim okom, iz kojega zěva zadovoljnost, mir i rodoljubje. Već više godinah sabira C. vseslavjanski řečnik, kojega do tamo dotera, da ga trěba samo urediti i pod tisk metnuti; isto tako slaga vseslavjansku (sravnavajuću) slovniciu, koje nam je od potrebe kano ribi vode. „Svetodenski red“ i „Robinson mlajši“ su njegova već izdana děla, obadvojica izvrstno iz českoga prevedena. Od njegove neumornosti imamo gotovo naj važnih proizvodah uma očekivati. Sreću dobru!

Cegnar Franjo, mlad pěsnik u Ljublani, kdě upravlja „Ljubl. Časnikom,“ prie pako upravljaše „Sloveniom,“ koj izvrstni časopis ode spat, dok ga bolja doba pomladjena neprobudi iz mrtvila. Izmedju njegovih stranom pěsničkih, stranom prezaičkih proizvodah je gotovo najodlični prevod Mosentalove „Debore,“ koj mu pod uvětom marljivosti slavnu budućnost oběta.

Uzajemnost slovstvsinska je takodjer njegovo geslo, kano mnogih mladićah.

Cigale Mateuž, bivši urednik prvoga slovenskoga političkoga časopisa „Slovenia,“ koj biaše pod njegovim upravljanjem tako izvrsten, da se gotovo vsim sličnim časopisom uzporediti mogoše. C. je učen pravdoslovec, sada popečiteljski tajnik i urednik slovenskoga državnoga i vladnoga lista (zakonoše) u Beču. On je vješt svih narječjah naših i biaše već od davna dopisateljem gospodarsko-narodnoga lista „Novice.“ God. 1848 biaše na slavjanski shod u zlatni Prag odposlan.

Ciringar Jernej, podžupnik Jareninski u slovenskih goricah, rođen 11. kolovoza 1818 blizo Maribora. C. je jedan izmedju najučeniijih i najbrižljiviijih mladih svetjenikah sekovskih, kojega razkoša jest sboriti u jeziku materinskom, jer se tudjim samo onda služi, kada je od neobhodne potrebe. On dakle takodjer slavjanski misli, što bi kod množine premda rodoljubah němščina satrla; tako da stranjski mislimo, premda naši sborimo. C. je u narodnih zaděvah živi ogenj, koj ogrěva srđca oledjena nazivoslavjanah, koj žigosa ljuto tudji duh sovražni, gděgod se najavlja, čemu ima podosta priložnosti u onom izopaćenom kraju, kojega směmo oblubljeniu deželu němškutarie imenovati. C. zvěsto opravlja

poslove stališa svojega, neumorno radi za učilni ce čestokrati iz svojega džepa, čita knjige vsèh poreklah naših i pisari bez prestanka za časopise, u kojih nalazimo izvrstnih člankah iz njegova oštra pera. Struka je malena i drobna, obraz mu je bléd, kosa mu već sêda postaja, čelo pako i oči su svédoki glubokih mišlenkah. koje um razplêta i nezadovoljnosti s udesom — slavjanskoga naroda. Utêši se, mučenice! doći će zlatno solnce i pred naša vrata! —

D a i n k o P e t e r, dekan kod Velike Nedêlje, rođen 23. travnja 1787. U prvo doba biaše spisateljem nekoliko nabožnih, podučnih (o bčelarstvu) i jezikoslovnih (slovnica slovenska) knjigah; u posljednje doba pako se sakrije u gustu koprenu nehajstva, no čini se, da se i tudjincem baci u sovražne naručaje; jer ne samo njegovo poslovanje kao školski ogleda ovo priča, nego i sam naivno kaže: ja sem nêmskutar. Zalimo njegovo malodušje, ako jest njegovoj pretvori uzrok, što se njegov pravopis, sličan dalmatinskim razkolnicem, po cêloj Jugoslavii neprimiše. U ostalom pako mislimo, da je D. svoju zadaću već dopolnil i da od njega neimamo nikaj više očekivati, jer ga je vrême zaskočilo.

E i n s p i e l e r A n d r i a, podžupnik stolne cirkve u Celjovcu, rođen 13. studenoga 1813 u Svećah na Koruškem. E. je jedan izmedju

najrevnijih vlastimilah jugoslavenskih, čto svědoče njegovi različiti spisi u vsěh skoro novinah jugoslavenskih, izmedju kojih se odlikuju oni u „Slovenii“, „Südslav. Ztg.“ i „Slov. Bčeli.“ On je, kako njegovi članki kažu (čestokrati pod imenom „Svečan“), posve učena glava, umi vsa narěčja slavjanska i je glava onih rodoljubah koji vsimi silami rade za jeden jedini književni jezik jugoslavenski s obzirom pako na sěverna narěčja, jer bi sloga inače samo od polovice bila. E. je naj gorljivěje podupiral utemeljenje slovenskoga društva u Celjovcu i biaše několkokrati od sovražne stranke javno pogrđami obsut, dočim isti pravedni tudjinici priznavahu njegove zasluge u godinah nevarnih 1848 i 1849. Šada upravlja neumorni spisatelj uredjivanjem „Slov. Bčele.“ At' žije!

Francelj Jernej, rodjen g. 1823 u Poličanah na podnožju „božjega vrha“ med Celjem i Mariborom. Po dovršenom gimnasiu u Karlovcu i Gradcu stupi u celjovsku seminišće, iz kojega po dovršenom bogoslovju opet izstupi, da u drugom kojem stališu sreću traži. G. 1849 podje u zlatni Prag, gđe se baviše marljivim poslovanjem u Amerlingovom dětozpitnom zavodu „Budeč“ (po Kroku u 8. věku utemeljen) gđe si nabere bilja i sěmencah za omiku svojih bratučedah. Umi i govori vsa narěčja slavjanska

piše živahno i radi neumorno, kako mu se ono već na bělo- crvenom obrazu viditi može. Prošaste godine biaše i jošće sada jest privrěmenim učiteljem na celjskom gimnasiu, gdě gotovo probudi gděkoje specě srdce k dělovanju na poljanah naših ledenih. Kako se čuje upravo sada spisuje „Nazorničtvo“ za naše učilne. Zdrav mi bil pobratime mili!

Janežić Anton, rodjen 19. prosinca 1828 u Koruškoj, koja se u najnovie doba pred vsim slovenskimi posestrinami slavno odlikuje u rodoljubju iskrenom. J. je privrěmeni učitelj slovenščine u Celjovcu i urednik izvrstnoga lěpoznanskoga časopisa „Slov. Bčela.“ Neima još 24 godinah, no itak već izda slovensku slovniciu (2. natis) i mali slovenski rěčnik. U posljednje doba biaše u Beču, da se tamo povse izuri za gimnasialnoga učitelja, kojih nam je živo od potrebe, ako hoćemo, da nam se mladina temeljito pripravlja za višje znanje, da nam nebude od potrebe za inimi narodi — — klimati.

Košar Jakov, bivši dvorni kapelan sekovskoga vladike, rodjen 14. srpnja 1814 pri sv. Jurju na Šćavnici, † 19. travnja 1846. K. prouči nauke stranom u Mariboru, stranom u Gradcu, biaše vsestrano učen i izobražen, osim slavjanskih poreklah vsěh skoro jezikanah europejskih věšt.

Njegova izobraženost, učenost, dobrotljivost, priaznost, pravednost, pobožnost, oštroumje i pohlěbno obnašanje ga čine ljubimcem ne samo vladike, duhovnikah u obće, nego vsěh, koji ga malko poznavahu. Prvo biaše podžupnik kod B. D. M. tolažnice blizo Gradca, dakle na němečkom, buduć da biaše, kako rekosmo, izvrstnim Slovencem; posle pako tajnik vladike, gdje biaše svojim rodjakom onim, kojega sada dvojica nazivoslovenecah nemogu nadoměstiti. K. biaše srědnja struka i velma ljubezniva značaja, oko črno, čelo vedro, obraz pak skoro povse sličn caru Napoleonu, tako da čestokrati stari vojnici poznavajući vsemožnoga cara na ulici se obustaviše zapazivši našega K. Někakva otužnost vladáše u njegovom značaju, koja se povse samo onda razvedri, kada se govor zametne — o slavjanstvu. Prerana smrt ga položi u preranu gomilu, koja mu je daleko od mile domovine, na pokopališču sv. Petra blizo ulaza na lěvu, gdje pod němečkom nadgrobnicom miruje srdce slavjansko, koje nenalazi mira u životu. Lehka ti bila zemljica črna, kako je nam sladka tvoja uspomena!

Krempelj Anton, rodjen blizo Radgone 1790 (?), preminuvši 21. prosinca 1844 kod Male Nedelje na mal. Štajeru, gdje biaše obće ljubljenim župnikom. Krv mu se užeže

že, pomoc vračiteljska prekesno dojde i tako mora K. svet ovaj prie ostaviti, nego vidi početek preporodjenja svojega iskreno ljubljenoga naroda. Već kao gimnasista u Mariboru biaše uvěk ozbiljen brez vsëh šalobardah. Jednom mu se ipak otužnost razvedri i on si prilepi papirnatu bradu. Učitelj ovo zapazivši se tako razljuti, da nemiruje, dok mladi K. poleg drugoga reda u ponašanju ne dobi consilium abeundi s primetbom: *papiream sibi barbam fecit*. On odlazi u Gradec, gdje ostale nauke izvrstnim dovrši uspehom. Kao djaku mu se biaše višekrati boriti ustmeno za narodnost slavjansku i drugovi njegovi, kad nemogoše odolëti sili protivnoj, ga uvěk na pomoc zvaše, da je izbavi iz nepriateljskih rukah. K. si pribavi svojom vlastitom marljivostju vse znanje slavjansko, jer u ono kobno za nas doba nebiaše ni traga kojoj slavjanskoj stolici, nebiaše časopisah, književni proizvodi ředkii od bëlih lastovicah, osobito kod nas Jugoslavenah; dakle mu ne ostade, nego se obratiti k bratji českoj, koje mudre nauke si samouk prisvoji. Jezik u njegovih knjigah je dakle jednostran, kako jošće den denešnji někoji u Krajskoj bez obzira na ostale brate svoje jednostrano pišu, no njemu se može oprostiti, ovim se nemože. Najvažnie dëlo njegovo i najposlëdnie je povëstnica štajerske zemlje (Dogodivšine štaj. zemlje), koju narod velma rado čita i koja mu većinom g. 1848 biaše

vodilom. Kako iz ovoga dĕla uvidjamo, biaše K. takodjer uzhitjeni pĕšnik, koj tužno tuži radi nesreće svojega roda. On biaše i izvan naše države poznat, i slavni Rusi: Sreznevski i Panov ga pohodiše u Maloj Nedĕlji, gdje i svoju knjižnicu sporuči. Na ondašnjem pokopališću se upravo sada od g. Dr. Vogrina pripravlja nadgrobnica ovomu za Slovence gotovo velma zasluženomu vlastencu stare dobe. Lehka mu bila zemljica domaća!

Kvas Kolman, od godine 1823 učitelj slovenskoga jezika na vseučilišću u Gradcu, starosta ovdĕšnjega slavjanskoga društva rođen na mal. St. 30. studenoga 1790. Prvo ga probudi slučaj, da se godine 1807 sastane s ruskimi Štajersku prolazećimi vojači, s kojima se podobro sporazumi naš narod; posle se udĕleži kod Dainkove slovnice. K. je dakle vlastenec stare dobe, kada jošće množina denešnjih rodoljubah na dolžnosti svoje prama narodu nepomisliše; zasluge njegove su podosta važne, premda mu ognjevita mladež premalo vrućine očita — star človek svĕt drugim okom gleda negoli mlad. K. umi vsa narĕčja slavjanska zajedno sa staroslovenšćinom; osim toga pak mu ini jezici europski takodjer nijesu nepoznati. Srdce mu teži za boljšom dobom slavjanstva, um i oko željno traži čvrsti temelj u metežu sadašnjosti, jer K.

nevěrojetnom ostroumnostju slěduje razvitek slavjanskoga naroda i rado hoće da položi glavu u gomilu studenu, samo da jošće vidi spasitelja roda tužnoga, mladu zoru i toplo solnašce, koje protira gustu tminu iz prostrane Slavie. Jedini sinko njegov Rodosav, 10 godinah star, je od prirode bogato obdarjen i otcova brižljivost nikaj nezanimari, čto bi sinku u korist i sreću bilo. Na poljanah slavjanskih ima istinabog! silu božju trnja i koprivah, tako da je jedva iztrěbiti možemo, ako se mladi naraštaj već od dobe dětinske k tomu svetomu poslu pripravlja.

Macun Ivan, dovršeni pravdoslovec, do g. 1850 privrěmeni učitelj u Trstu, sada c. k. gimnasialni učitelj u Zagrebu, rodom iz maloga štajera. M. spada u vrstu onih rodoljubah, koji već od mladih grudi vsom snagom, cělom dušom ogrliše rěč domorodnu, buduć da je već kao djak na gimnasiu u Mariboru za ovu svetu pomisel dělival, kada jošće vse okolo nas čamiše u grdnom čamilu nehajstva. U Gradcu pohadjajući mudroslovje i prava biaše vodjom onoga malenoga broja vlastenecah, koji nakaniše g. 1842 utemeljiti tamo slavjansku čitalnicu, čto pako nebiaše od policie dozvoljeno. Neostade jim dakle ino, nego složiti prinesce pojedinih i prosto naručiti „Novine d. h. sl.“, „Novice“, „Zoru dalmat.“, „Slav. Jahrbücher“ od Jordana i knjige si pribaviti, da se

probudi čut domorodna i razplamti u životvorni žar. Po sebi se razumi, da bisu poradi pomenjanja sbornice proizvodi ovi posebice čitani kod kuće vsakoga pojedinoga. No čto biaše naslědek ovoga povse nedolžnoga lepoznan-skoga věžbanja? Da bisu vsi sočlani kano nevarne osobe kod policie zabilježeni i pod pazku metnuti —!— „Cvětje jugoslavenkoga slovestva“ je najvažnie dělo od M. no nadjamo se, da će nas kratkoma kojim drugim razveseliti.

Majar Matia, župnik biskupie krčke, rođen u Goričah u ziljskoj dolini na Koruškem 7. veljače 1809. — Čto ću kazati o ovom mužu? Da je vlastenec? Da ljubi rod svoj iskreno? Da je pripraven vse žrtvovati za blagor domovine, vse, sreću i blago? Da je bistri pisatelj slovenski, jugoslavenki? — Vse ovo preslabo izrazuje značaj M. Majara. Znam ja jedno samo slovo, po kojem češ njegovu sliku brzo i podobro spoznati, i to slovo je — u z a j e m n o s t. Baš ovo slovo čini, da se šire, da uzdrhću prsa slavjanska, sveto ovo slovo postadoše u sadašnje doba geslom našim, uzorom bolje budućnosti, sreće i slave slavjanskoga naroda. Da se pomisel ova blaga i kod nas Jugoslavenah, osobito kod gornjih Ilirah na kraju Jugoslavie, na medji němečkoj, u život dovede, idu velike i, tako rekuć,

prve zasluge Majaru, koj već od davno doba pišaše u tom smislu u različitim časopisih (Kolo i Jordanov lětopis). Njegova stranom velevažna izdata děla jesu: „Pravila kako izobraževati ilirsko narěčje“ (pozor bratjo podunavska!) „Predpisi latinski i ćirilski“ „Slovnica za Slovence“; „Spisovnik“ (listar); „Cirkvene pěsmi“ s „Napěvi.“ Sada spišuje rusku slovnicu, koja nam bude gotovo dobro došla, jer će mladina naša, kada ju prouči, dalje doprěti do sloge životvorne. — M. se odlikovaše g. 1848 u revnom rodoljubju, čto se ticě odpora protivu frankobrodarah, koji hotiahu, da se zamaše němečke razvaline našom krycom, našim blagom. Spisi njegovi o těh i sličnih zaděvah stranom u „Novicah“ stranom u „Slovenii“ tiskani, biahu od prostoga naroda uzhitjenjem primljeni i bez laskanja možemo kazati, da M. ovim poslovanjem, koje mu proganjanje od druge strani donese, mnogo pomogne do sporazumljenja u onom nesavětnom vrěmenu. — Majaru, kao mužu budućnosti, dal Bog zdravje jošće „mnogaja lěta,“ da može tim dulje poslovati na polju ogromnoga slavjanstva, kojega prostrani svět smě on vsom pravom svojom imenovati domovinom.

Miklošić Franjo, doktor mudroslovja i pravah, rodjen u Ljutomiru na mal. Št., sada u

najboljoj dobi starosti svoje, malena struka. M. umi vse nove i stare jezike europejske, osobito slavenska narječja (stare i nove dobe), grčki i latinski, kao malokto i nekoje iztočne jezike, p. arapski i majku vsiuh: sanskriticu. Nećem, da mu mnogo govorim u hvalu, jer ga dētca njegova, proizvodi bistra uma, spodobno slave. Do sada izlazeća dēla su: *Radi ces linguae slov. v. dial.*; *Vitae sanctorum*; *Lexicon linguae slov. v. d.*; *Lautlehre der altslov. sprache*; *Formenlehre der altsl. spr.*; *Slavische bibliothek*. Uvěk radi neumorno, kopa i kova rude znanja težkim znojem, da se nakiti s njimi majke prestol. Kto malko uviri u izvrstna dēla ovoga muža, kojega s ponosom na šincem imenujemo, ga mora prvim jezikoslovcem čitave Europe uzporediti. M. je sada učitelj slavjanskoga jezika i slovstva u Beču, ud austrianske akademie znanostih i uzima osim toga mēsto u carskoj dvornoj knjižnici. Lehko uvidjamo, koliko ima slavjanstvo od ovoga muža očekivati, ako nam ga Bog mnoga lēta poživi.

Murko Anton, doktor bogoslovja, dekan na Zavraču, rođjen 28. lipnja g. 1809 pri sv. Rupertu na mal. Staj. M. biaše kao mlad svetjenik odgojiteljem kod grofa Wikenburga, glavara štajerske zemlje, poslē dostane župiu na gornjem Štajeru, od kuda biaše prošaste godine kano de-

kan i školski ogleda medju svoje rodjake preměstjen. M. umi vse skoro europejske jezike i je jedna od najodličniih glavah naših, ne samo čto se tiče učenosti nego i prostodušnoga obnašanja u obće. Da je Slavjan, kaže njegova izvanjska i unutrašnja slika, koja neće, da se komu klanja. On putovaše s Robićem po Italii, biaše u Rimu i Napulju, gdje vsakojake stvari zapazi, koje si prije drugčie misljaše. — Murkova slovenska slovnica je poznata, kojom mnogo primogne k sjedinjenju u pravopisu; osim toga izdade slovenski rěčnik. Nadjamo se, da učen jezikoslovec neće mirovati, dok neobdari opet roda svojega kojim dělom uma i — rodoljubja. Nije dvoumiti, da na svojem sadašnjem městu neumorno radi u poboljšanje naših nižjih učilnicah, na čem mu budi hvala domovine. — Nemogu propustiti, da jedne směšnice ovdě neomenim. Poslě prvoga govora u cirkvi svoje župie na gornjem Štajeru kazivahu Němci: „Schauts, er kann passabel deutsch, wann er glei a Windischer is.“

Muršec Josip, doktor mudroslovja i svetjenik sekovski, sada učitelj věrozakona na městjanskoj učilni (realki) u Gradcu, bivši tajnik ovděšnjega slavjanskoga društva i prevoditelj deželnoĝa lista rodjen 1. ožujka god. 1807 na mal. Štaj. M. biaše više godinah odgojitelj kod vitežke obitelji Ormužke, no toprv g. 1846 dostane gori

spomenutu stolicu. Njegova izlazeća dela su: „Slovnica slovenska“ tada prva te struke i „Bogočastje katolj. cirkve,“ obadvojica u smislu približavanja i spojenja različitih poreklah naših u tako imenovanih novih, pravo podosta starih i obćih oblikah. Osim toga uvek piše za časopise, osobito se odlikuju spisi njegovi u „Novicah“ i „Slov. Bčeli“ pod imenom „Zivkov“ ili črkom „Z.“ Osim slavjanskih narječjäh i navadnih jezika, koje si morade u nemečkih učilnah pribaviti umi podobro francezki i talianski. Od nevěrojetne dělavnosti i vsestrane učenosti ovoga iskrenoga vlastenca imamo jošće mnogo plodovah uma i rodoljuba očekivati, osobito ako mu sreća hoće, te dostane priměrnije svoj učenosti město. U posljednje doba biaše privremenim nadzirateljem latinskih učilnah u trojednoj kraljevini od popečiteljstva javnoga uka imenovan, koju zadaću izpolnjivaše velikom revnostju u blagor, kako se nadjamo, domovine i mladine naše. M. je visoke rasti, žoltih vlasi, modrih očiuh, priatnoga obraza, tako da već izvanjska živahna slika Slavjana kaže, kojemu je slavjanstvo — vse. Upravo sada nam ga odtegnù bolest, no nadjamo se, da će mu Vsemili opet skoro poděliti zdravlje.

Navratil Jovan, rodjen u Krajskoj, tajnik vrhovnoga prizivnoga suda u Beču. Od g.

1848 do g. 1851 uredjivaše izvrstno lěpoznanski slovenski časopis „Vědež“ za školsku mladež, u kom se dětovoditelji iz vsěh stranah prekrasni-
mi članci natěčavahu. Tim časopisom se poravna
put do bistroga uma slavjanske naše mladine njež-
nim načinom, tako da kazati možemo, da osobito
g. N-u slava ide, čto se sada slovenska mladež
(u Ljublani, Celjovcu, Celju . . .) u marljivom
rodoljubju pred vsimi svojimi jugoslavenškimi dru-
žicami odlikuje. N-ova slovnica s posebnim
obzirom na sudece je tako izvrstna, da ju jedinu
na tom polju nazvati moramo. Kao uradniku u
Ljubljani staviše někoji ljudi vsakojake zapletke
poradi rodoljubja na put, no nadjamo se, da će
mu sreća na svojem novom městu u Beču bolje
poslužiti, te da može tamo s drugimi vlastenci,
koji imaju gotovo nekoljko upliva, domovini svo-
joj premilenoj podobro služiti. U Ljublani biaše
N. učitelj slovenskoga jezika kod državnoga na-
městnika g. grofa Chorinsky, koj ne prezira na-
šega jezika i se ga učiti ne stidi, kako to mno-
žina nižjih uradnikah čini, koji do duše nepre-
ziru kruha, nego narod, koj jim ga děli.

Pintar Lovre, svetjenik biskupie lju-
bljanske, sada podžupnik u Predvoru, rodjen lě-
ta 1814 pri sv. Tomašu u sěvskoj župii na
Krajnskom. Bistrim umom obdarenoga děčka šalju
stariši u Loku, da se tamo izučí prvih treh nor-

malnih razredah. Počto bi ove izvrstnim dovršil uspěhom, ga nehotiahu primiti u Ljubljani u latinske učilne, buduć mu postava ovo zabranjuje, jer već prekorači 14. godinu. Čto će bėdni učiniti, kad mu je u domovini put zabranjen do krašnih umah, do vědah, učenosti! ? Ostaviti najmilij mu zadaću: bister um razbistriti? — On ode u sorodnu zemlju, da tamo nastavi put do mudricah děvicah. U Karlovcu sretno dovrši latinske učilne, gdje užeže, prva iskrica rodoljuba njegovo čutljivo srdce. Čutil se je sinka majke Slave, čutil ljubezen do mile domovine svoje stravljene i ovo čutje se od sada širi i množi u njegovih prsah, dok ne uzplamti živim ognjem, da se sagreju srdca oledjena pobratimah i posestrinah jednородnih. P. biaše pritomen pri „rojstvu slavizma,“ P. biaše jeden izmedju kumovah novokrstjene „Danice.“ — Pintar, Ledinski, Volčič, Potočnik, Jeran (imena slavno znana vsakomu slovenskomu vlastencu) se vrtiše u domovinu, da u Ljubljani dovrše mudroslovje. S njimi dojde iz sorodne, bratovske dežele ljubav do matke starodavne, od vsėh ostavljene. Oni i još někoji pravnik iz Beča probudiše prvi posle dolgotrajnoga čamila slavjanstvo u Krajskom. S njimi se sdruži još několiko mladih srdcah, koja su njegovala mlado rodoljubje skrivoma, jer jim od osude nemile biaše zabranjeno očitno, javno to učiniti. Novi učitelji iz Beča dojdou

onomad u Ljubljani, te počese uboge djake tako nemilo proganjati, da se jih jedva 11 izkopa i brez „drugoga reda“ put nastavi do bělih dvorah boginje mudrice. Medju ovimi 11 biaše i naš P. i stupi u seminišće. Ovdě imadoše više priložnosti razširjavati svoje slavjanske vědnosti, tako da može bez stida i bojazni stupiti u slavjanski vědohram. P. i njegovi sodrugovi so učili slavjanska narěčja, čitali slavjanske knjige, i da se ova pregrěha po zaslugi nekaznuje, primiše geslo: Molči i dělaj neumorno za Slavvu! Osim slavjanskih stvari se je P. marljivo učil orientalskih jezikah i mudroslovja. Već u ono doba je čestokrati pisal u ilirske časopise, kada jošće nebiaše traga slovenskomu kojemu časopisu. Tiho i mirno dělovanje ovih vlastimilah neostà ograničeno vlastitom samo poslovanju u glubini svojega srdca, nego oni probudiše utemeljenjem kjižnice družtvo mladih, nadepolnih rodoljubah, koji sada tim krěpkie rade, jer imaju knjižnicu od 500 knjigah od vsěh stranah daleke Slavie. — Poslě posvetjenja biaše P. zvěstim pastirom pověrenih mu ověcah med bělimi Krajnci, na Kočevskom (gdě je „Čbelarčeka“ preložil) pri sv. Ivanu i kratko vrěme u Presěki. Tamo se ga prime prsna bolezen, da nemože više redno opravljati težkih poslovah svojega stališa i da slab i bolan hodi od nemila do nedraga. Naposlěd dojde kao domaći učitelj ka grofu Turnu. Tamo

vidi P. godine 1848 ustajati zlato-rujnu zoru i otvarati běli, novi den mladomu slavjanstvu. Spisi njegovi u „Slovenii“ i „Novicah“ nam podosta kažu, koliko zaslugah steče P. u ono nesavětno doba za domovinu svoju. Medjutim se opet ozdravi te stupi u duhovsku službu u Predvor. Najmilia zadaća mu jest, uzdignuti zanemarene narodne učilnice, bistriti um i razum bistre mladine, da se izbavi težkih verigah neotesanosti, sirovosti, te dopelje k omiki, izobraženosti. P. neskrbi samo za duhovne potrebe svojih rodjakah, on se stara takaj za tělesne potrebe, i jedna i druga koristna naprava ustaja pod njegovim varstvom. — Budi mu blagoslov nebeski i hvala i slava pozdnih potomcah! Njegova izdata děla jesu: „Iskrice“ molitve i „Razlaganje srenjske (obćinske) postave.“

Slava mu i zdravlje na mnogaja lěta.

Prešern Franjo, doktor pravah, prvak medju slovenskimi pěsniki, rodjen u Vrbi na Krajskom 3. prosinca 1800, preminuvši 8. ožujka 1849 u Krajnju. Otec mu bijaše ribić s imenom Simon, matka Maria. On i dva brata i pet sestrićah imali su prav bistre glavice, što se na Gorenskom prav pogostom sbiva. U Ribnici kod svojega strica, onděšnjega dekana, prvo počne učilnice pohađjati, koje veselim srdcem proměni sa ljubljanskimi latinskimi, u kojih po vsěh razredih

biaše jeden od najprvih. Po dovršenom mudroslovju ostavi Ljubljanu, te odè u Beč, da tamo uči prava na vseučilišču; premda su stariši hoteli da u Ljubljani ostane, te u semenišće stupi. Njegovo bistroumje vse zaprèke prodere i P. si s vojom snagom i odvažnostju stere put do zaželjenoga cilja. U Beču dostane nèku stolicu, te imadoše tako vrèmena i srèdstvah stroge načiniti izpite. U Ljubljanu se vrati kao doktor pravah. Alj zvesti sinko biaše tudjin u zatudjenoj domovini. Neima hlèbca, neima stanka za sinka svojega lèpa Krajska. Tudjini se šopire povsuda, koje premda nevrèdne hrani, dobro hrani zemlja domaća. Zemlja d o m a ć a !? — Žalibože, da osim d o m a nikaj domaćega nijesi imèla. No hvala Bogu! pretekli časovi su oni, o kojih govorimo. — Prešern svojom mudrom glavicom i gromadami vèdnosti ostavi pisarnice, te se lati odvètništva (pravdosrèdnjštva) i sada se sa svojim priateljem Matiom Copom, veleumnom glavom, knjižničarom u Ljubljani i pobratimom dèvicah mudricah složi, te s njim cèlo prouči slovstvo europejsko. — No čemu nam je životopis P—a? Njegove nježnomile pèsni nam izrazuju podobro vse čuti, sreću i nesreću — cèli život njegov. Citati te opet pročitati se mora njegovo „Slovo od mladosti,“ da i mi uvidjati ćemo, kako su vse nade sladke mladih grudi izginule u stranputicah života. — Najiskreniega priatelja, Matia Copa, mu

požderu pëneći Save valovi, njemu pak ne ostà, nego da plače i gorke roni solze s majkom Slavom na preranoj gomili. — Ljubav i ljubezni bolečine nam kažu pësmice „pod oknom“ i „mornar.“ P. se nikada nijè oženil; jer srdce, koje vsom ljubavju ogrli, mu se iznevèri, jer nebiaše vrèdno čutljivoga srdca pëšnikova. — Ravnodušnost njegova i prostosrdèčnost mu nedozvolji laskati se i prilizavati mogoćnim; P. neće nikada siromaka prezirati, pak se i bogatinu nebude vklanjati, nego hodi ravnim putem kako — Slavjan. Njegov brat zapazivši druge, šuplje glave u sreći, bistroga Franceta pak u nevolji, mu višeputi kazivaše: France! um imaš um alj pameti ne. — „Poezie Franceta Prešerna“ su delo, kojim se sègurno ponašati možemo, jer ima gotovo malokoj narod čto sličnoga. — U Krajnju dostigne 8. ožujka 1849 nemila smert P—a, te ga položi u hladni grob, da se čeznutja želje tamo pomire, kad mu srdce nenalazi mira u životu. Spavaj, spavaj pësnice dragi i mili! u domovini premilenoj sladke senje senjajuć medju zarodom hvaležnim, koj će zasluge tvoje u vse vèkov vèkove cèniti, jer si ti prvo prižgal luč — budućnosti boljoj. Na gomili tvojoj se sbiraju slavulj ptice, te svoje nježne žalostinke, tvojim povse slične, milo i umiljato prepëvaju; na gomili tvojoj se sbiraju mladi domorodci, da poslušaju tajne glase, koje cvëtje, listje lipino

govori, te da je raznesu u vse strane mile otčevine; na gomili tvojoj se sbiraju domorodne dĕve, kojih solze (krasne mi sreće!) škrope dom tvoj tĕsni, dĕve tebi vĕnce pletu, kite vežu žlahtnih ružah i lovorikah zelenih. — Lehka bila kostem tvojim zemljica slovenska!

Raić Božidar, podžupnik u Slivnici, blizu Maribora, rođen kod sv. Tomaša na mal. Št. 9. veljače g. 1827. Mlad, kako vidimo, no itak star, u rodoljubju i radinosti. Od njegovoga bistroga uma, upravo „česke“ marljivosti i srdečnosti, koja se neda od ničesa preplašiti, imamo tĕkom vrĕmena obilnih proizvodah pričakovati, kojih nam je Boga mi! od potrebe, ako hoćemo, da jednom dostignemo brzo naprĕdujuću bratju sĕvernu. Ruska slovnica „Načala ruskago jezika“ po Hanki prevedena je Raićevo prvo dĕlo i u Zagrebu tiskano (30 kr. srb.) Nadjamo se, da nas će opet kojim dĕlom iz oštra pera svoja razveseliti. Medjutime pako zdravstvuj, pobratime! i nemoj nikada zaboraviti, da te slavjanska rodi majka, kojoj se samo poslovanjem neprestanim može odmoći.

Robić Matia, doktor bogoslovja i više od 15 godinah učitelj bogoslovja u Gradcu i di-ka ovdĕšnjega vseučilišća. Rodjen jest 21. kolovoza g. 1802 kod Maribora, je struka srĕdnja, obraza mužka, tako da mu već na jasnom čelu

gluboke mišlenke zapaziš, koje bistro kako molnja oko naznačuje. R. je gotovo jedna od najodličnijih osobah naših, ne samo pověstnice, koju predava, nego vsêh vêdah bogoslovnih i inih popolnoma vêsti. On umi osim slavj. poreklah romanske jezike, biaše zajedno s Murkom u Rimu i Napulju, putovaše osim toga po drugih stranah Europe i postane svojom snagom i odvažnostju učenim, vsestrano izobraženim, umiljatim, prostodušnim duhovnikom, koj bi gotovo koju biskupsku stolicu kinčil, kako to javno mnjenje kod istih Nêmecah g. 1848 izusti. Kako se kod nas čeni učenost i vsestrana sposobnost za izvršivanja dolžnosti svojega stališa, se jasno iz toga uvidja, jer g. R. nêti kanonikom nije buduć, da je — Slavjan. Kano konsistorialni sovêtnik ima istinabog! trohicu upliva u taj „visoki sovêt“; no što će sam samcat protivu toličine?! R. biaše g. 1849 voditeljem govorničkoga vêžbanja ovdêšnjih slov. bogoslovah, koje se one toprv godine utemelji, i od ovoga vrêmena vsaku godinicu izpolnjiva poslove voditelja mladeži naše duhovne. Da ga nije slavj. rodila majka, bi gotovo sposobnosti svojoj primêrnije užival mêsto i tako u uspêsnii naprêdek človêčanstva u smislu svojega sv. stališa po nauku Kristovom bolje delovati zamogel.

Rudmaš Simon, školni sovêtnik, bivši ravnitelj normalnih učilnah u Trstu i urednik

„Jadranskoga Slavjana“, svetjenik biskupie Krčke, rođen pri sv. Vidu u Junškoj dolini na Koruškem 21. listopada leta 1795. Čto ću kazati o ovom vlastencu stare dobe, kad ga děla njegova slave? — Poslovanje njegovo u Trstu, osobito dělovanje u korist i naprėdek ućeće se mladeži biaše obćom pohvalom od pojedinih i uradah priznано. Njegovo poslovanje u slavjanskom druŕtvu u Trstu, ne samo kao ćlen ovoga druŕtva, nego i kao urednik druŕtvinskoga ćasopisa, koj je ŕaliboŕe izhadjati prestal, je po slavjanskom svėtu podobro znano. R—ove zasluge za nauke i podučivanje bisu od vlade tim priznane, jer ga naimenovává sovětnikom ljudskih učilnicah u Koruškoj, gdje se uŕe poslė kratkoga poslovanja vidi blagi upliv u razvitek do sada i tamo kao povsuda po Slovenskom povse zanemarenih niŕjih učilnah. On i velikimi novćaniami ŕrtvami podupira narodne učilne, narodne učitelje, i premda mu teŕki poslovi mnogo zadaju truda, uvek spiŕuje podučivne ćlanke u „Bćelu“, da je primėr tim vsim pravim domorodcem. Vsom pravom ga smėmo o t c e m narodne omike, srećnoga napredka nazvati. — Blagor zemlji, koja te rodila, blagor zemlji, koja te redila, trikrat blagor, koja te ŕivila na uzdarje tolikih zaslugah! Slava tebi i mnogaja leta!

Simon i ć Franjo, podŕupnik slovenŕke ŕupie u Mariboru, rođen u Loćićah na mal. Staj.

30. studenoga g. 1803; jeden izmedju rodoljubah one dobe, kada osim gděkojih jošće vse šutiše po miloj nam domovini. **S.** biaše podžupnik pri Ant. Krempelju, župniku Male Nedělje, gdě uzajemno radista u poboljšanje tužnoga stanja naših nižjih učilnicah. U drugih městah podupiraše **S.** takodjer rěč domorodnu na različite načine budi umom, budi rukom, osobito pako u Lučanah na slov. medji, gdě sam podučivaše slovensku dětcu u predmetih učilnih, buduć da učitelj (žalostna nam majka!) tomu nebiaše věšt. Još uvěk je **S.** glavni, akopremda tihi podupiratelj rodoljuba i u najnovie doba steče kako takvi osobitih zaslugah za podignutje slavj. djačke učilnice u Mariboru i uzdržanje slavj. družtva u Gradcu svojimi rednimi prinesci. On podupira velikimi novčanými žrtvami djake; osobito mu je pisatelj ovih vrsticah kano vlastitomu otcu hvalu dolžen, koju mu javno iz glubine slavj. grudi izreče, jer podobro znade, da mu nikada neće moći nagraditi vsiuh dobročinstvah već od dobe dětinske mu poděljenih. **Bog** ti dal zdravje, rodjače vlastimili! da možeš viditi željno očekivanoga spasitelja svojega iskreno ljubljenoga naroda.

S l o m š e k A n t o n, knezo-vladika labudski, rodjen **26. studenoga god. 1800** u Ponkvi blizo Celja. O ovom vlastencu mnogo progovoriti mi se čini suvišno, jer je podobro poznat u cěloj domovini. **Kada** bisu kod nas vsi skoro višji stališi

slavj. svoju narodnost ostavili, biaše svetjenstvo i na čelu mu — Slomšek predboritelj za svetu pomisel prirodjenih pravah. Kano podžupnik, špiritual, župnik, opat celjski i sada od god. 1846 kao vladika radi neumorno ustmeno i pismeno za razvitek bogatih duševnih sredstvih predragih svojih rodjakah. Velikimi žrtvami pomaga vsakomu domorodnomu zavodu na noge i podupira vlastence na različite načine. (U najnovie doba odluči 500 fr. srb. za književno slov. društvo sv. Mohora, neoměnuvši onoga, čto za utemeljenje tobož slovenskoga gimnasia u Celju učini.) Srdečnu radost nam zadade njegovo staranje, poboljšati tužno stanje nižjih učilnicah, čto je uvět bolje budućnosti. S. još sada pisari u tom smislu i se odlikuje pred vsimi pisatelji slovenskimi prostó razumljivim, no itak točnim i kratkim slogom, koj gotovo najde žice naroda, tako da ga směmo ljubimcem našega naroda nazvati. S—ova izdata děla jesu: „Mnemosinon slavicum“; „Evangelji“; „Blaže i Něžica“; „Duhovna hrana“ (homilie) i druga. On utemelji lětopis „Drobtince“ i još uvěk s njim upravlja. Nećem iz puta zagaziti, ako kažem, da S. ide prvenstvo u obziru rodoljubja na slovenskou uzprkos vsim protivnim glasom u novie doba, čto nas neima smetati, jer S. kao zrěl muž, stopa opazno i razborito naprěd. Slava otcu duševno preporodjene Slovenie!

Toman Lovre, dovršeni slušatelj prava, rođen u Kamenoj gorici na Krajskom god. 1827. Nauke prouči stranom u Ljubljani, stranom u Gradcu i Beču. T. je premda mlad no itak razborit pjesnik slovenski (najdamo se, da ćemo kratkoma kazati moći: jugoslavenski), kojega uzori i slike visoko lete orlovim krilom težeć k žarkim solnea žarom. Njegovi pjesnički proizvodi naznačuju živi ogenj plamteći iz mladih grudi slavjanskih, dočim se duh smjelo uzdiguje u nebeske visočine; vse preko Europe širi krila svoja nad svjetom iztočnim sa svojim dragim kamenjem, žlahtnim voćjem i mirisećim biljem. „Glas i domorodni“ su prvi proizvod njegova pera, no u kratkom očekivamo drugi plod mlade lipe, da se s njim daruje majka Slava. T. pisari takodjer u časopise, i vsaki sastavek se pjesničkom odlikuje živahnostju, tako da mu odmah vrućek znamo, makar se pod „Zoridanom“ skrival. T. je srednje visokosti, bistra oka orlova, čela jasna, crne kose, crnih brkaha; taki mu je poznati, da mu južna, vruća krv u žilah vrije, da mu se šire prsa uznešeno, kada se govor zametne o — slavjanstvu. Blagor tebi, pobratime! ako nemiruješ u korist, i diku, i slavu Slave, dok se ti čelo ne odznoji u hladnoj senci granata lovora, kojega ti priroda blagodari svojimi nudi. Uzajemno i ozbiljno!

Tosi Josip, doktor bogoslovja, rođen 27. veljače god. 1824 u Svičini na mal. Štajeru. O ovom listu naše gore je samo jedan glas, da je ve le u m n a (ženialna) glava; jer ne samo da vse nauke izvrstno prouči, si je on takodjer popolno- ma prisvoji. Osim materinskoga jezika i so- rodnih poreklah govori takodjer vse romanske je- zike, i umi nekoje iztočne. Kano djak 5. razreda putovaše u Fiorenciu, posle pako kano bogoslo- vec biaše u Rimu i Napulju. U Rimu biaše kod pape Grgura XVI., koj se velma priatno s njim razgovaraše; poznati pako kardinal Mezzofanti — čudo golemo u obziru jezikoslovja — ga prvo pri ustupu slovenski nagovori. — T. je struka srédnja, modrih očiuh i bělo-črvena obraza; u obće velma ljubezniva, upravo slavjanska znača- ja. U priašnje doba biaše sačiniteljem nekujih izvrstnih pšemah, posle posvetjenja pako ga ne- mila osuda, kako vsakoga skoro bogatie obda- renoga slovenskoga svetjenika potira vsake mile godinice po nemečkoj zemlji, dok ga vla- dika prošastu godinu u Beč neodpošlje, da tamo bez inih brigah može stroge izpite dovršiti. Sa- da je privrèmeni učitelj bogoslovja u Gradcu, i nadjamo se, da će u ovom prikladniem mštu o- pet revno poslovati u blagor majke, koja ga svo- jim imenuje sinkom; jer podobro znade, što je slavj. narodu od potrebe i da će vlastiti narod bolje nagraditi staranje o njemu, negoli tudjinski,

sovražni. Hvala potomcah te čeka i slava, rodja-
če slavni! ako nikada nezaboraviš dolžnosti pra-
ma narodu svojemu.

Trpinc Fidelis, predsjednik gospodar-
sko- rokodělskoga društva u Ljubljani, rođen
prama svršetku prošastoga stolětja u Krajinu, nek-
dajnom glavnom mjestu. T. je muž visoke, lěpe
postave, jasnoga čela, veseloga, priatnoga obličja.
Bister, prebrisani um, blago i milo srdce su znaki
upravo slavjanske duše. Već od mlade dobe svoje
si je neutrudljivom marljivostju, čestim putovanjem
i vlastitom bistroumnostju pribavil vědnosti, koje
čine, da je dostignul onaj stupenj izvedenosti, izo-
braženosti i učenosti, na kojem mu je moć, vse-
strano dobrimi sověti, iznajdbami i novimi napra-
vami dělovati u blagor svojih rodjakah. Otogod
se novoga sbiva u gospodarstvu i obrtnii, T. sam
prvo poskusi na svojem polju, u svojih tvornicah,
p. papirnici, oljarii.... Njegovo geslo je: Na-
prěd, da ne zaostanemo — poskusimo vse, dobro
obdržimo! — Njegovo načelo je:

Za obrtništvo
I za kmetijstvo
Roko podej —
Materi zemlji
Modro odjemlji
Darila njej!

Kako kratko, kako mudro, kako naravno! Jednaka vodila zagotove vsakomu narodu blagostanje i sreću. — Vse, čtogod je T. na svojem čestovanju po čeloj skoro Europi koristnoga zapazil, je u domovinu ponesel, da se i ovdě u život uvede, ako je okolšćinam našim priměрно. Radi nevěrojetne izvedenosti njegove ga je isto popečiteljstvo u sovět pozvalo, jer njegov blagi upliv u razvitek gospodarstva i obrtnie podobro pozna. Boginja sreće ga obdari velikim bogatstvom, koje on u korist svojega naroda obraća, dočim ga drugi jednako srećni estave, te se tudjincem u narućaje bace. T. se stara za domovinu svoju umom i rukom, on ju ljubi kako pravi Slovenec. Srdce mu u drhtećih prsah od veselja poskakuje, kada čuje mile materinske glase, ne stidi se prepjevati sladkih pěsmah domaćih. Premda je vidil tudje blaženosti, tudje krasote, ostà itak Slavjan nježnoćutljiv, koj se nije odstranil domovini svojoj, kojega bogatstvo nije odtudjilo „prostomu rodu“; nego on i njegova blaga, vsestrano izobražena gospoja se neprestano trudita, koristiti domovini premilenoj. Slava jima! — Da nam je više jednakih muževah, nebi nam domovina stenjala pod težkim jarmom tudjinstva, koje nam nemilo sisa mozek iz naših kosti. Bog ga ohrani jošće dolgo, dolgo u naprědek domovine i mu posladi život savěstju, da je bil vrěden sin matere Slave, slavni izgled svojim rodjakom! —

Trstenjak Davorin, svetjenik biskupie sekoyske i privrĕmeni uĉitelj vĕrozakona, stare povĕstnice i slov. jezika na gimn. u Mariboru, gde se takodjer poduĉivanjem uĉiteljskih pripravnikah slavno i velikim, ako Bog da i Slaya mati! uspĕhom trudi. Rodjen pri sv. Jurju na Šĉavnici 8. studenoga god. 1817 je visoka struka, ĉela vedra i ĉrnih oĉiuh. T. prouĉi nauke stranom u Mariboru, stranom u Zagrebu i Gradcu. Umi podobro vsa narĕĉja slavj. i ine jezike europejske, povse pozna nĕmeĉko slovstvo i se veĉ kao djak odlikovaše u rodoljubu i trsenju, vsestrano se izobraziti. Tek uĉenec mudro — i bogoslovja pisaše zanimive ĉlanke u vse skoro ĉasopise slavjanske i u iste nĕmeĉke o slavjanskih zadĕvah i biaše u privatnom Źivotu strah protivnikah naših. Ćto se tiĉe uĉilniĉkih zadĕvah, poduĉivanja mladine, moŹemo bez laskanja kazati, da je T. jedna iz medju najodliĉnijih osobah jugoslavenskih, ĉto ĉe vsakto priznati, koj ga bolje pozna. Ako se ne varamo, to ga kao takvoga naš Źkolni sovetnik i isti popeĉitelj naukah pozna i Źtuje; nedvoumimo dakle, da ĉe vrĕmenom svojoj uĉenosti i izvedenosti primĕrnie mĕsto dostati, gde moŹe vse sile svojega duha razvijati u blagor mladine i potom u naprĕdek druŹtvinškoga stanja. G. 1848 se odlikovaše kao podŹupnik u Optuju ne samo istinitom privrŹenostju za uzdrŹanje jednotljive Austrie, nego moradoše podnesti vsakojakih zvi-

jačah, jer narodnoj stranki staviše frankobrodari i košutovci goleme zaprěke. T—ovn zasluge za bolene vojnike u Optuju, vlastitom nevarnostju života stečene, jesu zlatom svetinjom od cara priznane. Zdravstvuj, prostodušni vlastenče! „mnogaja lita“, da jošće možeš gledati běli den sreće nove, do koje se tek radinostju dokopati možemo i onda gotovo moramo.

Vogrin Lovre, doktor bogoslovja, sada župnik po Ant. Krempelju pri Maloj Nedělji; rođen 6. kolovoza god. 1809 pri sv. Trojici na mal. Št. Učenost i rodoljublje, vsakako uvěta, kojima trěba, da sta uvěk spojena, ga činita — Slavjanom. Tiho i mirno poslovanje njegovo na narodnom polju — skopčano s gotovim uplivom, kojega ima u razvitek narodnoga života, nam je razlog, da imamo od njegove sposobnosti žlahtnih plodovah očekivati, jer nastavljaju posadjene voćke povsuda pupoljce krasnodišććega cvětja. Cirkva, učilnica i u obće narodni život se veselo razcvěta pod njegovim varstvom uzprkos vsim zaprěkam, i poradi toga je obće ljubljen od svojih župljanah i domorodnoga svetjenstva. V. čita proizvode uma od vsěh stranah daleke Slavie, se rado šetje u perivojih slavjanskih, da se oko nagleda čvrsto rastećih bilkah i sěmencah. Od njegove radinosti se možemo osvědočiti, ako pomislimo, da osim svršivanja

svojih duhovskih, vrěme razkomadajucih poslovah marljivo pisari na više bogoslovnimi knjigami (jedno dělo od 4—5 debelih svezkah, upravo dovršeno, se će kratkoma tiskati); tako da našim duhovnikom neće od potrebe biti, skupe bogoslovne knjige od strane Němčie kupovati, kada se prikladnie u domácíi nalaze. Slavj. gostoljubivost V—ova je poznata, gdě se čaša rujna vinca sladkim govorom o slavjanstvu věnča.

V r a z S t a n k o, rodjen blizo Ljutomira na mal. Staj. god. 1811, preminuvši 24. svibnja 1851 a Zagrebu. V. biaše slaven pěsni^k j u g o s l a v e n s k i i pisatelj, tajnik matice ilirske i više godina^h urednik lětopisa „Kolo.“ V. biaše visoke rasti, črne kose i brade; tajna něka otužnost mu na obrazu vladaše, koja se niti ne razvedri, kada se govor zametne o najmilioj mu stvari — o slavjanstvu, o njegovom razvitku, o srečnoj mu budućnosti: možda on duhom gledaše strahovite borbe i bojeve krvave, poslē kojih toprv nas čeka solnea zlato. Već kao djak rado poslušaaše tužnonježne pěsme slavulj pticah u dubravi zelenoj, rajsku mu zada radost, tugovati s njimi po granah srdca, po vějah slavske lipe. Već prie god. 1835, to jest: prie prvoga početka književnosti naše se pripravljaaše V. na krasno zvanje svoje, čto nam nježne pesmice od djačke dobe (sladke uspomene!) svědoče. On

ostavi na videz bratju svoju slovensku, da prigrli bratsku slogu, jer ga duh mogućni ponese u budućnosti jasnosvitli obzor i da nam put pripravi, po kojem imamo k svetoj svrhi koračiti; zvěsto ga zapazimo medju drugimi boriti se protiv one stranke, koja hotiaše, da postanemo robovi „krune sv. Stěpana,“ izrodica, sebi samim zagonetka. V. biaše vsiuh slavj. poreklah i inih jezikanah europejskih věšt, on biaše odgojen u krasnih vědah, na prsah Vile pěvalice usisa divotvornosti čarokrasnu, samo pěsniku razumljivu milinu i poradi toga se nikada nelati druga pera, nego pera bělih golubicah od Parnasa. Kako se V—ova sposobnost za uživotvorenje pomisli sv. uzajemnosti kod učenih priznavaše, se iz toga uvidja, jer se na slavj. shodu u zlatnom Pragu za podpredsědnika izabere. Njegova izdata dēla jesu: „Narodne pěsme gornjo-ilirske“; „Gjulabie“; „Glasi iz dubrave žeravinske“; „Gusle i Tambura“ i někoji mēnjši spisi. V. postane vlastitom odvažnostju onim, kojim biaše, jer Slovenec neima blaga, njemu sreće boginja ne nudi u kolěvki zlata, da si može pribaviti vsa srědstva potrebita k izobraženosti, učenosti i tělesnoj sreći; Slavjanu se je samomu boriti sa nevoljami i mukami života, on neima osim sirotinske oděće, s čim da se brani protivu buri i valovom pēnećim uzbunjena morja.

Lehka mu bila zemljica slavjanska medju žrtvami
29. srpnja!

Slavjanske domorodkinje. Domorodne
děve?! Ha, čarokrasne mi miline, neizrekljive
razkoše za slavj. srdce, koje se topi u nebeskom
žaru mlada pramalětja, oko pako nemože, da se
nasiti pogledom nježnih ružicah, koje škropi raj-
ska rosa, koje vabi žarko solnce k mladomu ži-
vljenju. S čim se može uzporediti vaše nježno-
milo poslovanje, vlastimile posestrime!?! Světlim
žarom blěde lune? Bistrim okom rane denice s
družicami bezbrojnimi? Zlatoustnom rujnom zo-
rom, kada otvara běli, novi den posle dolge, mu-
tne, mrkle nočne tišine? Prvim vse budećim ža-
rom toplá solnca, koje vabi bilja i sěmenca, mla-
do i staro k novomu životu? Slavulj pticami, ko-
je u hladnoj sěnci širokogranate lipě srdcu toliko
mile pěvaju žalostinke? Ružami rumenimi rajskim
mirisem svojim, da se jedva oko nagleda, uzduh
nasiti božanstvene miline? Nije ovo, vse to nije.
Nadušeni, po nebeskoj krasoti majke starodavne
uzhitjeni, na laganih, zrakomodrih krilih plivajući
genii Slave jesu, koji bez prestanka lete si-
mo tamo, da probude bratju srodnu k živobitju,
da utěše dětcu nevoljnu u mukah težkih, muče-
nike u temnicah temnih, da okrěpe trudne ruke,
koje zidju slavohrame, kuju rude znanja, koje se-
jaju drobna sěmenca po širokom Slave světu. O

bratjo, deder dajte! Čujte glase ovih angjelah, da vam se duh uznese u nebeske visine, u livade rajske, gdě kraljuje Slava mati; tamo sliši spěv se skladojarni Vilah mladih, kćeri od iztoka, vñnce pletu dēve rujnolične, kite vežu angjeli lagahni, da se vñnća uma svit, da se rese grudi hrabre sinovah i kćeri pravih. Zlatosjajno solnce nam ustaja, diže megla gusta se od slavske zemlje, běže zvěri divje, ptice polnoćnice, radja den se běli — probudi se mlado i staro k novomu življenju.

Znam podobro, da ima u vsěh stranah Slavie prostrane domorodkinjah, koje priroda obdari bistrim umom, zdravim srdcem, koje pojmiše zvanje svoje u dovršivanju svete zadaće kćeri slavskih; znam někoje poimence, druge po činih blagih: no itak nemogu na ino, nego da sada samo o slovenskih dēvah sborim, o domorodkinjah u ovom skořo povse zanemarenom kraju, gděno raste trnje i koprive, gděno kukolj cvete, da bilje vsako nedozori voćjem zdravim i semencem polnim.

Lavoslava Kersnikova, preminuvša u 17. godinici starosti svoje godine 1850 u Ljubljani, biaše ćutljivim obdarena srdcem za vse dobro i krasno, izvanrednom lěpotom i sladkim glasem, kojim tako milo i umiljato pēvaše slavjanske pēsme, da se oko nehotice polni solzah radosti. Tak romoni bister vrutek iz pećine, tak žubori

potok hiter po livadah rajskomirisećih i cvětećih. Sada mir miruje u narućaju majke Slave, koja ju rano, ah prerano odazvã.

U „Slovenskoj Bćeli“ se najaviše ove godine tri bćele: iz Turnograda na Krajskom, iz Ljubljane, i Optuja, koje blage volje dèle iz košnicah svojih meda sladkoga. Prva je:

Josipina Turnogradska-Urbanić, vsestrano izobražena, nadušena prorokinja slavjanska, koje spise, dćetcu bistra uma i oštra pera, velikim uzhitjenjem čitamo, te opet pročitamo. Rodjena jest 9. srpnja godine 1833 u Turnu na Krajskom. Struka je visokoga kako mlada jela, vitkotenkoga kako gorska Vila — duhopolnoga obraza, žarnih modrih očiuh, bělosvętle kose; duše nježnoćutljive, uzoropolne — duh i srdce, um i razum jednakih, nenavadnih silnih moći. Ona si je uže prisvojila nevěrojetnu množinu znanostih i vędah u naravoslavju, pověstnici, zemljopisu, računarstvu. zemljoměrju . . . . Njojzi je dobro poznato slavjansko i němećko slovstvo, kako ista klasićka slovstva: grćko i latinsko, kojih jezike pleg slavjanskih poreklah umi, te se čitanjem proizvodah uma stare i nove dobe neumorno izobrazuje. — Na glasoviru kako malokto svira. — Kto se ne sętja radostno njezinih spisah pod imenom „Turnogradska“ u „slovenskoj bćeli“

koji so istu našu bratju na visokih, starodavnih Tatrah pozornu učinili? Bez laskanja i pretěranosti možem dakle kazati, da je ova domorodkinja čudo golemo medju děvami slavjanskimi. Poleg tolikih znanosti inostranih se ipak nije oduđjila, iznevěřila rodu svome bėdnomu, kako to vidimo učiniti siaset nevrėdnh Slave kćeri. Začto ne? Jer joj um i srdce živi. — — Njezino obnašanje je miloljudno i ozbiljno, ona je Slavjanka uzhitjena i već se joj na vedrom čelu, u bistrom oku viditi može unutrjni život duševni, koj neprestano razplėta mišlenke gluboke, koj se uvěk bavi kod uzorah nebeskih domišljie uvěk jasne. Zibika njezina se je zibala pod visokim Storžićem, gdě čisti uvěk pihljaju zrakovi, blizo staroga Triglava, koj već više tisuc lėtah gleda nevolju i bėdu roda slavjanskoga, te Slave dėtcu vabi k živobitju. — Uzrastla je ova rodjena sestrica devicah mudricah u družbi i pod varstvom blage matke svoje, koja je sačuvala krasni ovaj biser stranputicah, u koje družtvinsko hlepenjenje sadašnjega vėka tolikoputi zagazi. Slava, Slava tebi, đėvo mila! — — Eto vam gospodične mlade, ogedala, u kojem se ugledati možete, ako vam je obćenitom i sobstvenom srećom ozbiljna volja! Poslovanje vaše, vse trude i muke će pověstnica zlatnim zabilježiti perom u knjigu vėčite uspomene.

Druga je **A. O.** (Věkoslava Oblakova?) koja iz Ljubljane poleti u košnice mlade „bčele“ da pomogne posestrini pri težkom poslu svěsta si važne naše polovice: „kamen do kamena palača, zrno do zrna pogača.“

Tretja „Ljudmila“, jedva 14 godinah stara, nadepolna **J. L. G.**.....kova, poleti iz Optuja stara grada, iz ravninah štajerskih, da donose meda iz one zemlje, koja već dolgo stenja u težkih lancih tudjinstva. Gotov znak nastupljajućega prolětja jest, kada se roji grěju na toploti solnčanoj, kada traže prve ruže mlade godine, da donesu mile glase matici kraljici, koja skrbno čuva běle dvore, dětce svoje bašćinu. — Neopěšajte, sestrice drage, dok vam se ne věnča glava cvětjem bělomodrim i crvenim za — rodoljuba zasluge. Medjutim pako primite vse poznate, nepoznate pozdrav Slave i pobratima, te budite u věrene, da vas kano predhodnice bolje, srećnie budućnosti věrno i zvěsto čemo naslědovati.

Starožitne črtice.

Od R. R.

Gotovo je, da se je u priašnje doba slavjanski narod dalje u zapadne kraje razprostiral, nego čto se to den danešnji sbiva i da su ljute i krvave borbe s divjimi susedi ovaj mirni narod, koj se već od davno doba poljedelstvom zabavljaje, Slavjane, većma te većma protivu uzvodu turile. Bože sačuvaj, da se ovi strahoviti prizori ikada ponove, koji zatiravcem našega imena nijesu u slavu i čast, dapače u sramotu, premda se još uvek s njom ponašaju. — Osobitih zaslugah za iztraživanje starožitnosti slavjanske steče slavni Pavel Josip Šafarik i Jan Kolar. Mi najdemo Slávjane u Pomorjanah, Meklenburžkom, Obotrite i polabske Slavjane. U cěloj skoro Němčii sadašnjoj je nalazimo vse od Burgunda pa od vrutka Donave proti jngu u sěvernoj Italii; trěba samo da se napomene Porěčje (Aachen), Augusta Vindeliciorum danešnji Augsburg; u Frizingu na Bavarskom bisu pronajdeni najstarii ostatki slovenskoga pisarenja od X. veka. Raetia i Vindelicia su našega imena, osim da ima u Tirolskom, kako su to već drugi točnie dokazali, silu božju naših spominkah. Sěvernu Italii nam će Jan Kolar razjasniti u svojoj pod tiskom se nalazećoj velevažnoj knjizi: „Staro-

italia slavjanska“; osim toga pak se uže u njegovom „Čestopisu“ nalazi zanimivih ulomkah o austrijskoj Italiji, osobito o Benetkah. — U istoj Francezkoj ima oddělek, kojega stanovnici se od drugih Francezah u običajih povse razlikuju, nazvani Vendé, koje nam kaže razširenost i snagu někđajnih preddědovah naših. Francezki kralji su vse do najnovie dobe na slavjanski evangelium prisegali. Vsè ovo nam kaže, da su někđajni Slavjani, čto se tiče trgovine, obrtnie i poljedělstva, bez dvombe najodličnii, najizobraženii narod bili, čto nam pověstnica istih stranih narodah i umetnički i pismeni ostanki slavjanski pričaju. Upliv njihov u izobraženje Europe, u značaj i jezik susednih narodah je jasen i očeviden, tako da to isti pravedni inostranci p. Herder Adelong . . . priznaju. Nemila osuda prepreči blago poslovanje ovih priateljah mira, pohlep pojedinih vladarah i divja okrutnost někojih narodah uničiti ves naprědek, protira narod iz vlastitoga domovanja, dok glada nepogine, ga baci u stolětno mrtvilo, dok ga vse zlo i naopako nedostigne. Tužna projdu stolětja, u kojth zavlada nočna, mrkla tmina i tišina; no kako se radja běli novi den — eto ti groblja samo u slavjanskoj zemlji! Narod slavjanski se izbriše iz otih zemljah, ime slavjansko se nemože izbrisati, da je priča slave někdašnje slavjanske i nepravde nepriateljah naših. Ako šute stanovnici sadašnji,

to itak govore reke, brda i livade o srečnoj, slavnoj dobi priašnoj. — Zašto pak providnost božja pustí propasti u zapadu ovaj narod, kojega vsom pravom směmo ljubimcem njezinim imenovati? Da se neizopači značaj mu, da i on nepřihvati bezobraznosti zapadnoga světa, da nezagazi u stranputice puste; nego da se sačuva narav krotka, prvobitna, mila, da se kroz njega jednom preporodi svět zapadni, obnemogli, zastareli. — Pověstnica je sudec narodah. Nebila prestrogi!! — —

Kudagod obraćam oko zasolzeno, povsuda povsuda nalazim poljane puste, gomile gole, tihe svědoke — — někđajnosti. Nije nam od potrebe, da prekoračimo južne preděle domovine prostrane, mi i ovdě možemo vsom pravom kazati sa slavnim pěsnikom „Slavy dcere:“

„Ai zdě leži zem ta pred okem mym selzy ronicim,
Někdy kolebka, nyní naroda mého rakev.“

Zibika nam se pretvori u grob studeni — běli den u mrklu noć. — — Preddědovi naši! Krvcom svojom škropili ste zemlju svoju, znojem težkim ju kopali, od nemila do nedraga tugovali — no ves trud vaš biaše zahman. Zašto? Jer biaste nesložni! —

Sinovi, unuci pogaženih praotcevah! Uzmite ogleđalo, pak se ugledajte u njem, jeste li vrědni, da najdete put do sreće bolje, do budučnosti dobre, do slave nečuvene. Jeste li pojмили duh sadašnjosti, uvět prave sreće — — slogu svetu?! — —

Hajdmo tražit cěste stare, po kojoj nam ne-
stane sreće něk daj ne, da najdemo put do sreće
b u d u c e !

Da je cěli sadašnji Štajer pred više stotina-
mi godinah pov se slavjanska bil zemlja, nam
isti tudjinski spisatelji, akopremda nehotice ili ne-
vědoma, dokazuju. Trěba samo, da u koju dogo-
dovštinu ili u koj zemljopis povirimo, i premda
mrtva slova negovore naši, to nam itak živa i-
mena městah, vodah, brdah, imena rodinah, obrazi
stanovnikah naši sbore. — Da je Gradec iz-
zvorno slavjansko město, je, mislim, jasno kano
běli den. Osim toga pak hoću još nekoja druga
imena navesti, iz čega će vsakto uvidjati, da po-
vsuda ovdě koračimo po slavjanskom groblju. Eto
ti imenah nikoližo městah, trgoviščah i selah:
Rottenman (Črnmec, blizo kojega se nalazi šu-
ma jošće den denešnji Zirmnizwald nazvana);
Kraubath; Maria Zell (u selu); Pernek
(Branek ili Barnek jer je pri Muri); Pekau
(Pekel); Gösting (Gostnik); Studenzen;
Leska; Preding; V orau (Borova); Flad-
niz (Blatnica nomine et omine); Tabor u Vaj-
cu; Koliben; Tirnau (Trnova); Mortanč;
osim ovih su: Ilz, Mixniz, Passail, Pöl-
lau, Sinabelkirchen, Wundčuh, gotovo na-
ša, samo uže izopačena imena. — Imena vodah:
Ens, Mur, Mürz, Feistriz, Rab, Vajc,
Granizbach. Imena brěgovah: Schökel (so-
kol), Plavuč, Lanč, Lanča, Cec, Osar,

Ras, Pokurš, Kulm (holm); druga imena: Gubernizbrüke, Röč graben, Nojnč graben, Ponikl graben. Vsa ova imena se nalaze u srednjem i gornjem Štajeru. Kto samo malo časa medju ovimi ljudmi živi, naći će gotovih ostankah slavjanskih stranom u imenih pojedinih rodinah, stranom takodjer u istom njeimečkom jeziku, koj se nekako (se razumi, da vse samo u prostom narodu govorimo) umiljato, bolje nježno i gladko, bolje pjevajuće glasi, nego u drugih stranah njeimečkih, koje se bolje bavarskomu bližaju. Osobito možeš kod stanovnikah prama ugarskoj granici u njeimečkih besedah slavjanske čuti zvuke.

I u pjevanju se ovi ljudi od drugih sorodnih odlikuju. Čto pako se obrazah tiče čes mnogo-puti viditi lice, osobito kod ženskoga spola, da mniš Slovenku gledati, kad te nebi njezin govor o protivnom prepričal. — Rimljani su prvo pobedili naše rodove u ovih pokrajinah i tako put pripravili pozdniim tlačiteljem našim. Budi mi dozvoljeno ovdě samo o već gori spomenutom Taboru u govoriti!

Tabor je malena cirkvica u trgovišću Vaje dvě milje od Gradca prama sěverno-iztočnoj strani. Ova cirkvica biaše blagoslovljena godine 644 i je poleg „Leeh“ cirkve u Gradcu jedna izmedju najstariih kršćanskih na Štajeru. Někđajni „tabori“ biahu malene tvrdjavice, takaj „braneki“ nazvani, čto se pri Taboru u Vajcu jošće podo-

bro viditi može. Stolp je široki i silno debela zida, zadnja strana cirkvice, koja prostoj kući nalíči, je očividno kesnie prizidina, možda kada se pretvori u kršćansku cirkvicu; na okolo nje se još vidi zidina s okruglimi stolpi na uglíh i jama.

Da tamo biahu někada Rimljani kano gospodari, kaže slēdeći grobni napis:

Q. CAPITON
IVS POTENS
V. F. SIB. E. BELLICE
SPECTATE. C. OP.
AN. XXXIII. ET
CAPITONIAE
VENERIAE
C O N

Osim ovoga sem još jednoga latinskoga vidil, na kojem pako se jedva po koje slovke čítati mogu. — Vidil sem takaj jednu podobu, kako se namre dva velikana borita, no jeden izmedju ovih ima noge niže kolena u dva dolga ribja repa savite. U ostalom je vse krasno ulěpih rozměrah izdolbljeno. Prošaste godine biaše isto tako izkopan kamen, na kojem se stvar nalazi, naprěd kano konj, odzad pako kano riba. — Ovo nam kaže, da su Rimljani někdejne ovděšnje slovenske stanovnike podjarmili, nad njimi dolgo lětah gospodarili, posle pako bisu poněmčeni, čto nam siaset slavjanskih imenah i drugi znaki naznačuju, koje smo stranom uže gori navedli. — Od spomenutoga Tabora prama zapadu kakvih 500

korakah u šumi se nalazi 40 do 50 gomilah, stranom okruglih, stranom podolgstih od zahoda k izhodu obrnjenih. Tamo se očito vidi, da je zemlja nanošena, jer je drobnim pškom i laporom pomješana i rahla, da povse malo trave na njih raste, nego samo drobno drěvje, dočim se na okolo toga torišća vse drugčie viditi može. Na dvěma stranama se jošće vidi medja, ravna kano nit, koja ovaj kraj omedjaši. Ove gomile su višje, nego čto su one na lipničkom polju, koje se poleh velike cěste viditi mogu i su povse onim slične, koje sem blizo Ljutomira vidil, iz kojih bi su izkopani pršćeni lonci (žare), u kojih biaše malo pepela. —

Nadjamo se, da ćemo moći ovu godinu někoje spomenutih gomilah otvoriti, o čem ću točnia izvēstja društvu za jugoslavensku pověstnicu poslati, da se u „Arkivu“ obnarodi. Pozivljem tim uljudno vse vlastence, osobito mlade svetjenike u ovih stranah se baveće, da marljivo zapišuju imena selah, potokah, brdah, rodinah, stare ostanke i. t. d., da je ili slavjanskomu društvu u Gradec, ili upravo u Zagreb šalju; mozda se će tim putem tmina, koja pověstnicu našu obdaja, tćkom vrěmena, ako ne povse, to barem stranom prognati. — S Bogom kosti očakah naših! Vi ste sice mrtve, no itak nam bolje živo potrebu sloge dokazujete, nego slova i čini — živih. — —

Listine.

Od R. R.

I.

Kto je pravi domorodec? — Je li onaj, koj za otčevinu život svoj žrtvuje u krvavoj bitki? Je, alj pravi — nije. — — Kto je dakle pravi domorodec? Onaj, koj čeli svoj život duševni i tělesni, sebe samoga narodu izruči, koj bez prestanka neumorno radi noć i den, koj vse muke i trude od kolěvke pa tja do groba narodu u naručaj položi, koj veselím srdcem i bez sebičnosti vse sile svoje napěnja, da se domovini žalostnoj odmogne.

II.

Budi mi blagoslovljeno i pozdravljeno tišućetisućkrat sladko ime: domovina, otčevina, vlast! U tebi su slivene vse dražesti, vse dragocěnosti, vse miline i krasote, vse, što mi je milo i drago. Jeden svod nebeski se nad tobom svija od uzhoda solnea do zahoda, od sěvera vse do juga; jeden narod, jeden zakon, jeden mili jezik materinski, jedna ljubav vruća veže s domovinom nas. Ne samo život, ista smrt nas s domovinom skopčava. U domovini nam pradědovi naši od težkih mukah si odpočinu, u domačoj zemlji snivaju sladke senje o sreći potomkah svojih, o slavi i

snagi domovine. Kto iz medju nas ne žudi i sam po smrti tamo mirovati, gděno pěva ptica vsaka svojim glasom prirodjenim milo i umiljato, gdě sinovi naši i unuci, kćeri i unukinje naše štiju sveti zakon — — prirode? Um i srdce budi tvoje, vlast milena! da nas nikaj neoddalji od krasote tvoje, od miline tvoje, od tajnih čarobnicah tvojih. —

III.

Ruže vsakomu mile i drage su najlěpša podoba vesele, nevine mladosti, pramalětja u člověčjem životu. Kako krasno se razcvětaju, kakim mirisem su napolnjene! Koliko radosti, koliko rajske razkoše zadaju srdcu našem! Alj ružah doba, svibenj prekratki, kako hitro mine! Kako hitro uvehneju, kako hitro se osipljeju žarnih licah ružice! Sape led i burje piš dolazi, vsa krasota jim propadne, nestane vsega, samo trnja — — ne. —

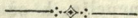
IV.

Ljubav, ljubezni bolečine — tajnost nedohitna! Kad je mužko srdce od strěljice Lelja ranjeno, Lelja nestalnoga, ljubavi nezvęste; ondaje gotovo nesrećen, jer mu izginuše vsi uzori jasni senjane sreće. Alj ova nesreća muža, akopremda golema i gorostasna, ipak nije nepobědiva. Muž umi usmrtiti život srdca ćutljivoga, kucajućega, te se junački lati poslovanja izvanjskoga, u kojem može umiriti po burjami uzbunjeni život srdečni.

Muž može za slavom hrliti, on hitrom barkom prebrodi morja i svētove posēti strane, da oko gleda čudesa svētska. Muž može dēlovati u blagor domovine svoje, u blagostanje rodjakah svojih. Muž se bori sa nepriatelji domovine. Ako propadne u bitki krvavoj, to se i tuga s njim položi u grob studeni na uvěk; ako pak se lovorikom vēčan slavno vrati u domovanje svoje, onda glavu težku položi na vēnec lovora, te u njegovoj senci hladilo nalazi za gorke boli srdca razžarena. —

Kad ženu rani nezvęstoba ljubavi, o kako ljuto se joj srdce para, dok se nad porušenimi uzori povse ne razpukne! Ženi se neuničiti samo polovica života srdca nježno-čutljivoga sa svojimi čarobnimi krasotami; ženi se usmrti vse živobitje, jer bi bacena iz vlastitoga, prirodjenoga okruga, u drugoga, koj se ženi podnipočto neprileže. Žena se nemože boriti oštrom čordom za domovinu, nemože putovati od nemila do nedraga; njezino poslovanje je tiho, krotko i milo, kako je ona sama stidna golubica. Žena ranjenim srdcem nemože ranah svojih zamašiti taštom slavom, koja samo muža ide; ona neće nikuda nalaziti mira i sreće, osim prie ili docnie u — — gomili.

Svršetek.

Ěto vam „Zore“ rodjaci vlastimili! koja stidnim licem stupi u běli svět. Nemojte misliti, da je zora uže popolna, koja nam žarnorujnimi ustnicami naznačuje žarko solnce, svit nebeski, běli den. Zora toprho stupi u prvi stupenj svoj naravski — nestane nočne tmine, skrivaju se srebrnožarne zvezdice pred kraljicom světлом, koja počese otvarati nóvi den. Ako Bog da í Slava mati, će ju skoro naslědovati prav a zora, koja u krilu svojem nosi siaset ružah i cvěticah iz vseh stranah širokoga světa, da se s njimi kinči majke prestol. Naša „Zora“ je samo věstnik one zore, koja će probuditi mlado i staro k novomu živiljenju; naša „Zora“ će po svojoj slabahnoj moći put pripravljati pravoj zori, da u njezinom svitu sěgurno možemo broditu u běle dvore sreće nove, budučnosti slavne. — Budi nam dakle dovoljeno, několiko o „Zori“ progovoriti da se laglje sporazumimo.

Svrha „Zore“ jest pokazati put, kojim valja stupati k slavohramu — sloge; poradi toga je i oblěka njezina samo načasna, promenljiva, nedogotovljena. Njezina sladka naloga í zadaća jest: sklopiti ruke dětee jedne matke, bratčedah, Slovenecah í Srbah. Njezina naměra jest, pokazati razdrobljenoj dětei matka Slave, da nas put, po kojim smo do sada koračili, nepelje k ožudjenomu sloge domu; nego da se ima vse jednostrano, sebično kano nevaljalo odstraniti, te vseoběim nadoměstiti. Jezik, kojega „Zora“ govori je dakle onaj, koj se obadvójici, Srbom í Slovencem

kao sredstvo priporača, kojim se mogu do sloge svete dokopati. Mi ga pako nestavljamo domorodnomu občinstvu kao već dovršena pred oči; mi s njim hoćemo stranputice mi-moiiti, u koje čestokrati vidimo bratju srodnu prelěpe Jugoslavie zagaziti. Ako smo s njim žice pravoga živobitja zaděli, to smo barem toliko uzročili, da jeden ali drugi počne razmotrivati turobno stanje našega jugoslavenskoga jezikoslovja, te da se osvědoči, da se na krivom nalazimo, ako kod obljubljenoga zavičaja ostanemo; to smo onda zadaću svoju dovršili i mi se ćemo prvi onoga latiti, što nam se bude dokazi kao najbolje, najobćie, kao bratsko predložilo. — „Zora“ naša se ozira preko Balkana, Fruške gore, Velebita i Triglava na visoke starodayne Tatre, na Šumavu i Krkonoše gore, na poljane neizmjerne do Urala. Radi toga nosi u krilu svojem i drobtinicu reči, koje nas vežu s bratjom od sěvera, kojih i kod nas na jugu nije povse nestalo, dopače bisu od spísateljah naših turene i prognane u kolibe naroda. — Jeden nam će nedoslědnost u upotrěbljavanju besědah i oblikah očitati, drugi nerazumljivost predbacivati. Prvi neka pomisli, da mi nepružimo uže dovršena jezikoslovna dělca; drugi nega razmotri, da se vsaki narod učiti ima svojega književnoga jezika, buduć nikto cěloga zaklada svojega bogatoga jezika sobom nedonese pri narodjenju; nego se ga ima nčiti, te opet učiti, da može razuměti tajne glase onoga duha, koj u narodu od 80 milionah glavah i ujegovom jeziku vėkověčno živi. — Koncovke — **ah** u rodivniku višebroja nijesu obćeslavjanske, isto take nijesu gibivi samoglasnici vsegda i povsuda po obćoj měri razmėreni — jer toprv pripravljamo ~~um~~ svojih rodjakah tim, da srdca željah povse i zčela nepreziramo. — U „narodnih pripovėdkah“ će se po koje slovo nalaziti, koja se podnipočto nemože spraviti pod pravila krasoslovja, koja su vse prie, nego estetička; no nemojmo zaboraviti, da su te stvari — narodne, i da bismo

je izopačili, kad smo je prigladili. — Cirilska azbuka će Slovence obćeslavenskom abecedom soznaniti, koju poznati nam je neobhodno potrebito, kako se je i druga bratja naša već odavna soznanila latinicom. —

Čto se „životopisah“ tiče, moramo kazati, da nijesmo popisali najodličnijih glavah južne grane slavjanskoga stbla; nego za sada nam samo najbolje poznatih rodoljubah, te da ćemo životopise dostaviti, budi u drugom tečaju „Zore“, budi u kojem časopisu i to svih za domovinu zasluženih domorodecah i domorodkinjah, kada budemo o njimi točnia imali izvěstja. — Konečno jošće napomenemo, da se „Zora“ neplaši i strogoga suda, samo da je praveden, koj razmotriva vse okoljšćine našega sadašnjega stanja. U ostalom kažemo (gotovi smo, da je ono isto i želja većine slavjanskih rodoljubah), da ćemo mi blagosloviti onaj trenut, koj će nam donesti obćevaljali, obćeslavjanski, jeden jedini književni jezik, makar bil kitajski, samo da je obći. Gotovo neče imati mladića, kojemu je Slave slava mila i draga, koj se nebi noć i den trudil, si ga prisvojiti, se ga naučiti, kao jednoga vezila toli ogromnoga naroda.

S Bogom dakle mlada „Zoro!“ plivaj sretno po obzorju širokoga Slave sveta kao věstnica topla solnca, běla dneva. —

S a d r ť a j .

	Š t r a n a
Koledar	3
Divotvornost	29
Erbosajdan	44
Boris	58
Milotinke I—VI	67
Vlastencu	71
Poleg Cuznerja	74
Ljubav	76
Domovini	77
Sirota	78
Spomlad	79
Tolažba siroteka	80
Cirilska azbuka	81
Jedipici	82
Milotinke I—II	83
Priatelju	84
Mirovni shod	85
Narodne pripovēdke	91
Priateljici	104
Minka	105
O glasju	115
Źivotopisi	127
Starožitne črtice	166
Listine	173
Svršetek	176

